

ANALYSIS OF CULTURAL REPRESENTATIONS IN TRANSLATED
LITERARY WORKS TAUGHT IN IBDP LANGUAGE A

GÖZDE ÖZ

A THESIS SUBMITTED
FOR
THE DEGREE OF MASTER OF ARTS
IN
CURRICULUM AND INSTRUCTION

İHSAN DOĞRAMACI BILKENT UNIVERSITY

ANKARA

OCTOBER 2021

Hayattaki en büyük şansım olan anneme ve babama...

Analysis of Cultural Representations in Translated Literary Works Taught in IBDP

Language A

The Graduate School of Education
of
İhsan Doğramacı Bilkent University

by

Gözde Öz

In Partial Fulfilment of the Requirements for the Degree of

Master of Arts

in

Curriculum and Instruction

Ankara

October 2021

İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

UBDP Dil A Derslerinde Okutulan Çeviri Edebi Eserlerdeki Kültür Temsilleri

İncelemesi

Gözde Öz

Eylül 2021

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve içerik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Tijen Akşit (Tez Danışmanı)

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve içerik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

Prof. Dr. Abide Doğan, Hacettepe Üniversitesi (Jüri Üyesi)

Bu tezi okuduğumu, kapsam ve içerik bakımından Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans derecesi için yeterli bulduğumu beyan ederim.

Doç. Dr. Perihan Savaş, ODTÜ (Jüri Üyesi)

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Orhan Arıkan (Müdür)

ABSTRACT

Analysis of Cultural Representations in Translated Literary Works Taught in IBDP

Language A

Gözde Öz

M.A. in Curriculum and Instruction

Advisor: Asst. Prof. Dr. Tijen Akşit

October 2021

The International Baccalaureate Program, Language A: Literature (Turkish) course aims to “make students respect different cultural perspectives and help understand how these perspectives shape meaning” (IBDP, 2011). In order to achieve this aim, there is an obligation to read and analyze translated works in lessons. This study examines the cultural representations found in two sample translated works, *Madam Bovary* and *Fathers and Sons*, which are frequently studied in the Language A: Literature (Turkish) courses of the International Baccalaureate Diploma Program. These translated works were analyzed through the method of content analysis within the framework of Standards for Foreign Language Learning designed by the US Department of Education and National Humanities in 1996 and adapted by Yuen (2011). During analysis, the cultural representations in these works were tabulated under the titles of person, product, perspective, practice, and were labeled according to the cultures they represent. The results of the study indicated that western and European cultures, especially France and Russia are predominantly represented in these translated works. It was also found that other cultures had little representation. The results of this study have implications for teachers as to how to approach such literary texts studied in the Language A: Literature (Turkish) courses considering the related objectives of the IBDP program.

Keywords: Culture, Cultural Awareness, International Baccalaureate Diploma Program, Group A Courses, Translated Works

ÖZET

UBDP Dil A Derslerinde Okutulan Çeviri Edebi Eserlerdeki Kültür Temsilleri

İncelemesi

Gözde ÖZ

Eğitim Programları ve Öğretim Yüksek Lisans Programı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Tijen Akşit

Ekim 2021

Uluslararası Bakalorya Programı, Dil A (Türkçe) derslerinde “öğrencilerin farklı kültürel bakış açılarına saygı duymasını ve bu bakış açılarının anlamı nasıl şekillendirdiğini anlamalarına yardımcı olmayı” amaçlar. (IBO, 2017). Bu amacın gerçekleştirilmesi için de derslerde çeviri eser okuma ve inceleme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu çalışma, Uluslararası Bakalorya Diploma Programı Dil A(Türkçe) derslerinde sıklıkla kullanılan *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar* gibi örnek çeviri eserlerde bulunan kültür temsillerini incelemiştir. Bu çeviri eserler, ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler tarafından 1996’da tasarlanan ve Yuen (2011) tarafından uyarlanan Yabancı Dil Öğrenme Standartları çerçevesinde içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Analiz sırasında eserlerde yer alan kültürel öğeler kişi, ürün, bakış açısı ve uygulama başlıkları altında toplanmış ve temsil ettikleri kültürler etiketlenmiştir. Çalışma sonucunda, incelenen çeviri eserlerde başta Fransa ve Rusya olmak üzere ağırlıklı olarak Batı ve Avrupa kültürlerinin temsil edildiği görülmüştür. Diğer kültürlerin ise az da olsa eserlerde temsil edildiği görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçları, Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde işlenen bu tür edebi metinlere UBDP programının ilgili hedefleri göz önünde bulundurularak nasıl yaklaşılacağı konusunda öğretmenler için çıkarımlar içermektedir.

Anahtar kelimeler: Kültür, Kültürel Farkındalık, Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, A Grubu Dersleri, Çeviri Eserler

TEŞEKKÜR

Her şeyden önce sabrı, bilgisi ve desteği için tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Tijen Akşit'e teşekkürü bir borç bilirim. Kendi vaktinden çalıp yaptığı kıymetli dönüşleri ve yol göstericiliği sayesinde bu tez ortaya çıkmıştır. Kendisine, sadece araştırmacı yanıma değil öğretmen yanıma da bu süreçte yaptığı katkılardan dolayı ne kadar teşekkür etsem azdır.

Ayrıca, bana eğitim dünyasının kapılarını açan Bilkent Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü'ndeki bütün hocalarıma saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimi geliştirmem için vakitlerini ayırarak kıymetli yorumlar ve dönütlerde bulunan jüri üyelerim sayın Prof. Dr. Abide Doğan'a ve sayın Doç. Dr. Perihan Savaş'a da katkılarından dolayı çok teşekkür ediyorum.

Son ama en kıymetli teşekkürüm ise ailem için. Bu hayattaki en büyük şansım olan, bana her zaman inanan, kendilerinden esirgeyip bana sunan annem Nermin Öz'e ve babam Cengiz Öz'e tüm hayatım boyunca yanımda oldukları için teşekkür ederim. Onların maddi ve manevi desteğinin hep benimle olduğunu bilmek en kıymetli varlığım. Önce oyun arkadaşım sonra ders çalışma arkadaşım olan, sabahlara kadar okumanın -o sırada acı verse de- bizi sevdiğimiz mesleklerde başarılı kılacağına benimle birlikte inanan sevgili kız kardeşim Şule Öz'e de yanımda olduğu için teşekkür ederim. Son olarak öğretmenliğiyle bana örnek olan, bende ki ışığı daha küçük yaşında görüp beni cesaretlendiren biricik öğretmenim Refika Ocak'a da teşekkür etmek istiyorum. Sizlerin inancına ve desteğine minnettarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xviii
BÖLÜM 1: GİRİŞ.....	1
Arka Plan.....	1
Uluslararası Bakalorya (UB).....	1
UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) Dersi	2
Problem	4
Amaç	4
Araştırma Soruları.....	5
Araştırmanın Önemi.....	5
Tanımlar	6
BÖLÜM 2: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR.....	7
Giriş.....	7
Kültür ve Eğitim İlişkisi.....	7
Kültür Tanımları.....	7
Eğitim Bağlamında Kültür ve Kültürlerarası Farkındalık	8
Kültürlerarası Farkındalık Çerçevesleri	10

Kültürel Öğeler ve Ders Materyalleri.....	12
UB’de Kültür Öğretimi	20
UBDP’de Kültür Bağlantılı Kazanımlar	20
Dil A: Edebiyat (Türkçe) Dersi ve Kültür	21
Sonuç.....	24
BÖLÜM 3: YÖNTEM	26
Giriş.....	26
Araştırma Yöntemi.....	26
Bağlam	27
Evren ve Örneklem	29
Veri Toplama ve Analizi.....	30
Sonuç.....	35
BÖLÜM 4: BULGULAR	36
Giriş.....	36
<i>Madam Bovary</i> : Kişi Temsilleri.....	36
<i>Babalar ve Oğullar</i> : Kişi Temsilleri	44
<i>Madam Bovary</i> : Ürün Temsilleri	53
<i>Babalar ve Oğullar</i> : Ürün Temsilleri.....	62
<i>Madam Bovary</i> : Bakış Açıları Temsilleri	68
<i>Babalar ve Oğullar</i> : Bakış Açıları Temsilleri.....	76
<i>Madam Bovary</i> : Uygulama Temsilleri.....	82
<i>Babalar ve Oğullar</i> : Uygulama Temsilleri	89

<i>Madam Bovary</i> ve <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Temsil Edilen Kùltürlerin Karşılaştırılması	93
Sonuç.....	97
BÖLÜM 5: SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	98
Giriş.....	98
Genel Bakış	98
Sonuçlar ve Tartışma.....	99
Uygulamaya Yönelik Öneriler	107
Araştırmacılar İçin Öneriler	111
Sınırlılıklar	112
Sonuç.....	113
KAYNAKÇA.....	114
EKLER.....	119
Ek A: Analiz Çerçevesi (Maden, 2015)	119
Ek B: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt Kategorileri	120
Ek C: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Kişi Temsillerinin Detaylı Verileri	121
Ek D: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt Kategorileri	125
Ek E: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Kişi Temsillerinin Detaylı Verileri	127
Ek F: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt Kategorileri	130
Ek G: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Ürün Temsillerinin Detaylı Verileri.....	132
Ek H: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt Kategorileri.....	140

Ek I: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Ürün Temsillerinin Detaylı Verileri.....	141
Ek İ: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Alt Kategorileri	144
Ek J: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Detaylı Verileri	145
Ek K: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Alt Kategorileri	151
Ek L: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Detaylı Verileri	152
Ek M: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt Kategoriler	160
Ek N: <i>Madam Bovary</i> 'de Yer Alan Uygulama Temsillerinin Detaylı Verileri	161
Ek O: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt Kategorileri	164
Ek Ö: <i>Babalar ve Oğullar</i> 'da Yer Alan Uygulama Temsillerinin Detaylı Tablosu	165

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo		Sayfa
1	<i>Madam Bovary</i> ’de Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt Kategorileri.....	37
2	<i>Madam Bovary</i> ’de Edebiyatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	37
3	<i>Madam Bovary</i> ’de Tarihle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	38
4	<i>Madam Bovary</i> ’de Dinle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	39
5	<i>Madam Bovary</i> ’de Sanatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	40
6	<i>Madam Bovary</i> ’de Siyasetle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	40
7	<i>Madam Bovary</i> ’de Tıpla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	41
8	<i>Madam Bovary</i> ’de Felsefeyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	42
9	<i>Madam Bovary</i> ’de Mitolojiyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	42
10	<i>Madam Bovary</i> ’de Bilimle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	43
11	<i>Madam Bovary</i> ’de Müzikle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	43
12	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt	

	Kategorileri.....	44
13	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Edebiyatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	45
14	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Tarihle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	46
15	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Dinle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	47
16	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Bilimle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	48
17	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Tıpla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	48
18	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Müzikle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	49
19	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Sanatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	49
20	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Siyasetle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	50
21	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Felsefeyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	50
22	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Mitolojiyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	51
23	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Ekonomiyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	51
24	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Tarımla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	52

25	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Efsaneyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu.....	52
26	<i>Madam Bovary</i> ’de Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt Kategorileri.....	53
27	<i>Madam Bovary</i> ’de Günlük Yaşamla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	54
28	<i>Madam Bovary</i> ’de Günlük Dinle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	56
29	<i>Madam Bovary</i> ’de Ekonomiyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	56
30	<i>Madam Bovary</i> ’de Binek Araçla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	57
31	<i>Madam Bovary</i> ’de Edebiyatla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	57
32	<i>Madam Bovary</i> ’de Mimariyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	58
33	<i>Madam Bovary</i> ’de Kumaşla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	59
34	<i>Madam Bovary</i> ’de Müzikle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	59
35	<i>Madam Bovary</i> ’de Sanatla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	60
36	<i>Madam Bovary</i> ’de Eğlenceyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu.....	60
37	<i>Madam Bovary</i> ’de Oyuncakla İlişkili Ürünlerin Frekans	

	Tablosu.....	61
38	<i>Madam Bovary 'de Tıpla İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu.....	61
39	<i>Madam Bovary 'de Askeriyeyle İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu.....	62
40	<i>Babalar ve Oğullar 'da Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt</i>	
	Kategorileri.....	62
41	<i>Babalar ve Oğullar 'da Günlük Yaşamla İlişkili Ürünlerin</i>	
	Frekans Tablosu	63
42	<i>Babalar ve Oğullar 'da Edebiyatla İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	64
43	<i>Babalar ve Oğullar 'da Dinle İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	65
44	<i>Babalar ve Oğullar 'da Mimariyle İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	65
45	<i>Babalar ve Oğullar 'da Neşriyatla İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	66
46	<i>Babalar ve Oğullar 'da Ekonomiyle İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	67
47	<i>Babalar ve Oğullar 'da Müzikle İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	67
48	<i>Babalar ve Oğullar 'da Felsefeyle İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	68
49	<i>Babalar ve Oğullar 'da Askeriyeyle İlişkili Ürünlerin Frekans</i>	
	Tablosu	68

50	<i>Madam Bovary</i> ’de Bakış Açısı Temsillerinin Alt Kategorileri.....	69
51	<i>Madam Bovary</i> ’de Cinsiyet Rollerile İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	70
52	<i>Madam Bovary</i> ’de Ahlak Anlayışıyla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	71
53	<i>Madam Bovary</i> ’de Dinle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	72
54	<i>Madam Bovary</i> ’de Yaşam Biçimleriyle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	73
55	<i>Madam Bovary</i> ’de Mesleki Yeterlilikle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	74
56	<i>Madam Bovary</i> ’de Batıl İnançla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	74
57	<i>Madam Bovary</i> ’de Eğitimle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	75
58	<i>Madam Bovary</i> ’de Milliyet Algısıyla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	76
59	<i>Madam Bovary</i> ’de Politik Duruşla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	76
60	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Yer Alan Bakış Açısı Temsillerinin Alt Kategorileri.....	77
61	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Cinsiyet Rollerile İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu	78
62	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Toplumsal Yaşamla İlişkili Bakış	

	Açılarının Frekans Tablosu	79
63	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Milliyet Algısıyla İlişkili Bakış	
	Açılarının Frekans Tablosu	79
64	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Dünya Görüşüyle İlişkili Bakış	
	Açılarının Frekans Tablosu	80
65	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Eğitimle İlişkili Bakış Açılarının	
	Frekans Tablosu	81
66	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Sosyal Konumla İlişkili Bakış	
	Açılarının Frekans Tablosu	82
67	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Batıl İnançlarla İlişkili Bakış	
	Açılarının Frekans Tablosu	82
68	<i>Madam Bovary</i> ’de Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt	
	Kategorileri.....	83
69	<i>Madam Bovary</i> ’de Dinle İlişkili Uygulamaların Frekans	
	Tablosu.....	84
70	<i>Madam Bovary</i> ’de Eğlenceyle İlişkili Uygulamaların Frekans	
	Tablosu.....	84
71	<i>Madam Bovary</i> ’de Tarihle İlişkili Uygulamaların Frekans	
	Tablosu.....	85
72	<i>Madam Bovary</i> ’de Günlük Yaşamla İlişkili Uygulamaların	
	Frekans Tablosu.....	86
73	<i>Madam Bovary</i> ’de Ölçü Birimleriyle İlişkili Uygulamaların	
	Frekans Tablosu.....	86
74	<i>Madam Bovary</i> ’de Tedaviyle İlişkili Uygulamaların Frekans	
	Tablosu.....	87

75	<i>Madam Bovary</i> ’de Batıl İnançla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	87
76	<i>Madam Bovary</i> ’de Ekonomiyle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	88
77	<i>Madam Bovary</i> ’de Ödüllendirmeye İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	88
78	<i>Madam Bovary</i> ’de Selamlaşmayla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	89
79	<i>Madam Bovary</i> ’de Vedalaşmayla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	89
80	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt Kategorileri.....	90
81	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Eğlenceyle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	90
82	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Dinle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	91
83	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Sosyal Yaşamla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu.....	92
84	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Ölçü Birimleriyle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu	92
85	<i>Babalar ve Oğullar</i> ’da Günlük Yaşamla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu	93
86	Kültürler İçin Özet Tablo.....	94
87	Kişİ Kategorisi İçin Özet Tablo.....	94
88	Ürün Kategorisi İçin Özet Tablo.....	95

89	Bakış Açısı Kategorisi İçin Özet	
	Tablo.....	96
90	Uygulama Kategorisi İçin Özet Tablo	96
91	Büyük Kültür, küçük kültür İçin Özet Tablo.....	100
92	Kültür ve Kategori Frekans Özet Tablo.....	103

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil		Sayfa
1	Veri Kodları	31
2	Veri Kodlamada İlk Okuma	32
3	Veri Kodlamada İkinci Okuma.....	33
4	Veri Kodlamada Üçüncü Okuma	34
5	Son Okumada Bakış Açısı İçin Etiketleme.....	34

BÖLÜM 1: GİRİŞ

Bu çalışma Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP) içerisinde yer alan Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan çeviri romanların, Uluslararası Bakalorya Öğrenen Profilindeki “açık görüşlülük” ilkesine katkısını incelemektedir. Bu kapsamda kültür ve kültür temsilleri, bu temsillerin UB Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde nasıl ele alındığı incelenmektedir.

Arka Plan

Uluslararası Bakalorya (UB)

Uluslararası Bakalorya (UB), kültürlerarası anlayış ve saygıyla daha iyi ve daha barışçıl bir dünya yaratmaya yardım eden, sorgulayıcı, bilgili ve ilgili nesiller yetiştirmeyi amaçlayan bir eğitim organizasyonudur. UB programı ülke fark etmeksizin farklı yaş gruplarındaki öğrenciler için dört farklı eğitim programı sunmaktadır. 6-12 yaş arasındaki öğrenciler için ilkokul programına (Primary Years Program- PYP), 12-16 yaş arasındaki öğrenciler için ortaokul programına (Middle Years Program- MYP) ve 16-19 yaş arasındaki öğrenciler için diploma programı (Diploma Program- DP) ile kariyer programına (Career Program- CP) sahiptir (IB, 2017).

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı’na (UBDP) katılan öğrenciler UBDP’nin “öğrenen profili” çerçevesinde eğitim alırlar. UB öğrenen profili 10 başlıktan oluşmakta olup programdan mezun olan öğrencilerin bu nitelikleri kazanmış olmaları hedeflenmektedir. UB öğrenen profili çerçevesinde öğrencilerden “araştıran-sorgulayan, bilgili, düşünen, iletişim kuran, ilkel, açık görüşlü, duyarlı, riski göze alan, dengeli ve dönüşümlü düşünen bireyler” olmaları beklenmektedir (IB

Eğitimi Nedir?, 2017). Öğrenen profilinin kazandırmayı hedeflediği niteliklerden biri olan “açık görüşlü” öğrencinin tanımı UB Öğrenen Profili Kitapçığı’nda “kendi kültürleri[nin] ve kişisel geçmişleri[nin] yanı sıra, diğerlerinin değerlerine ve geleneklerine de son derece önem ver[en] [f]arklı bakış açıları ar[ayan] ve onları değerlendir[en] ve deneyimleri[y]le büyümek ist[eyen]” (IB Eğitimi Nedir?, 2017, s.3) öğrenciler şeklinde tanımlanmaktadır.

Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersleri UB müfredatında “Grup1” dersi olarak tanımlanmaktadır. Bu dersin hedefleri arasında “öğrencilerin farklı kültürel bakış açılarına saygı göstermeleri ve bu bakış açılarının anlamı nasıl meydana getirdiğini algılamalarını sağlamak” (IB Dil A: Edebiyat Dersi Konu Özeti,2011) yer almaktadır. Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi kapsamında yer alan “Bölüm 1 Tercüme Eserler” bağlamında öğrencilerden “kendi ana dilinin dışında bir dilde yazılmış ve ana dile tercümesi yapılmış eserlerden bir eseri kültürel açıdan değerlendirmesi, bu kültürün eser içerisinde nasıl bir yer edindiğini sorgulaması” beklenmektedir (IB Dil A: Edebiyat Dersi Konu Özeti, 2011).

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) Dersi

UBDP’nin önerdiği Grup 1 dersleri kapsamında Türkiye’de Dil A: Edebiyat dersi Türkçe işlenmektedir. Bu ders kapsamında öğrencilerin okuması gereken yerli eserlere ek olarak çeviri eserler de bulunmaktadır. Bu derslerin işleyişinin geliştirilmesi ve öneminin vurgulanması için bu bağlamda yapılan çalışmalar önem kazanmaktadır.

Alan yazın taramasında ilgili bağlamda yapılan araştırmada yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak karşılaştırmaya eğildiği görülmüştür.

Devrimsel (2016), yaptığı çalışmada ortaöğretimde takip edilen Milli Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) müfredatı ile UBDP’nin müfredatını Türkçe dersleri açısından

karşılaştırmalı olarak incelemiştir. İki programda da yer alan Türkçe dersleri; “eğitim felsefeleri, amaçları, kazanımları, içerikleri, öğrenme-öğretme süreçleri, ölçme ve değerlendirme anlayışları bakımından benzerlikler ve farklılıkları belirlemek üzere” incelenmiştir (Devrimsel, 2016). Araştırma sonucunda iki programın da birbirleriyle örtüşen noktaları olduğu görülmüş eğitim felsefeleri ve edebi metinlere yaklaşım noktalarında ise UBDP’nin daha geniş bir kapsam sunduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alan yazında ayrıca Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan eserlerle ilgili çalışmalara da rastlanmıştır. Bu çalışmalar, ağırlıklı olarak derslerde okutulan yerli eserler üzerinedir.

Çarşanlı (2013), UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde yerli eserler listesinde yer alan ve UB okulları tarafından sıkça tercih edilen Yaşar Kemal’in *İnce Memed* romanında yer alan kültürel öğeleri incelemiştir. Yeni Tarihselcilik kuramını çerçeve olarak belirleyen Çarşanlı (2013), eserde geçen kültürel öğeleri “maddi kültür” ve “manevi kültür” başlığında toplamak üzere içerik analizine tabi tutmuştur. Araştırma sonunda eserde yer alan maddi kültür ve manevi kültür öğelerinin dengeli bir dağılım gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte her ne kadar tespith, kara yazma, fes gibi nesneler maddi kültür olarak etiketlense de bağlamdaki çeşitli göndermelerle manevi kültüre de bağlandıkları görülmüştür. Buradan yola çıkarak derste kullanılan metinlerin yanı sıra öğretmenin de rolünün önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Ökmen (2017), UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi kapsamında kullanılan *Puslu Kıtalar Atlası*’nın grafik roman olarak incelemesini yapmıştır. Eseri, grafik roman öğeleri çerçevesinde (konuşma balonu, sahneler arası geçiş vb.) incelemiş ve geleneksel yolla oluşturulan edebi metinlerden hangi noktalarda ayrıldığını hangi noktalarda ortaklık gösterdiğini araştırmıştır. Araştırmasının sonunda çoğu noktada

ortaklaştığını görmüş, UB'nin Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinin amaçlarından biri olan görsel okuryazarlığa hizmet ettiği sonucuna varmıştır.

Problem

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP) içerisinde A1 olarak sınıflandırılan ana dil dersleri kapsamında öğrenciler sadece ana dillerinde yazılmış eserleri değil aynı zamanda dünya edebiyatından seçilen tercüme eserleri de okumaktadır. Bu metinlere ana dil dersi içerisinde yer verilmesinin temel sebebi, öğrencilerin kültürlerarası etkileşimleri metinler üzerinden fark edebilme ve öğrencilere bu farklı kültürlerle saygı ve anlayış geliştirebilme becerisi kazandırmaktır (IB Dil A: Edebiyat Dersi Konu Özeti, 2011).

Farklı edebi ürünler, Porter vd. (1998) belirttiği gibi “kültürü öğretmek için yararlı bir araçtır çünkü çok çeşitli kültürel kaygıları kapsar. Belki de en önemli katkıları bir kültürün en çok önem verdiği hayat hakkındaki fikirler, ölüm, ilişkiler, doğa vb. meselelerle uğraşmalarıdır” (s. 41). Bu verilerden yola çıkarak UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan çeviri romanların farklı kültür temsilleri açısından inceleme ihtiyacı doğmuştur.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, UBDP'deki Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan edebi metinleri farklı kültürlerin temsili açısından incelemektir. Bu inceleme UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan çeviri romanların, açık görüşlü öğrenen profiline nasıl hizmet ettiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Bu amacı gerçekleştirmek için Türkiye'deki UB okullarında sıklıkla tercih edilen iki çeviri roman seçilmiştir. Çalışmada, seçilen çeviri romanları analiz etmek için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma Soruları

Bu araştırmanın temel sorusu aşağıdaki gibidir:

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde sıklıkla tercih edilen çeviri romanlardaki farklı kültürlerin temsilleri, UB Öğrenen Profili’ndeki “açık görüşlülük” kazanımına nasıl katkı sağlamaktadır?

Bu temel sorudan yola çıkarak aşağıda belirtilen alt-sorular oluşturulmuştur:

1. Seçilen eserlerde farklı kültürler nasıl temsil edilmiştir?
2. Seçilen eserlerde hangi örtük kültür temsilleri yer almaktadır?
3. Seçilen eserlerde hangi kültürel mesajlar verilmektedir?

Araştırmanın Önemi

UB, açık görüşlü öğreneni “kendi kültürleri[nin] ve kişisel geçmişleri[nin] yanı sıra, diğerlerinin değerlerine ve geleneklerine de son derece önem ver[en] [f]arklı bakış açıları ar[ayan] ve onları değerlendir[en] ve deneyimleri[y]le büyümek ist[eyen]” (2013) öğrenci şeklinde tanımlamaktadır. Bununla birlikte Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinin amaçları arasında “edebi eserlerin bağlam içinde incelenmesi vurgulanır ve çeviri eserlerle edebiyat çalışması yoluyla öğrenci, kültürel varsayımların rolü üzerinde düşünmeye zorlanır” ifadeleri bulunmaktadır (IBO, 2021).

Yapılan alan yazın taramasının sonucunda UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan çeviri eserler üzerine yapılan araştırma sayısının kısıtlı olduğu görülmüştür. Derste okutulan eserlerle ilgili çalışmalar ise yerli edebiyat metnlerinin barındırdığı öğelere odaklanmıştır (Çarşanlı, 2013; Ökmen, 2017). UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan çeviri eserlerdeki farklı kültür temsilleri ile ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Bu sebeplerle bu çalışma, alan yazındaki bu açığı kapatabilmeyi hedeflemektedir. UB Öğrenen Profili’nin önerdiği “açık görüşlülük”

ilkesi gereği UBDP’de bulunan öğrencilerin okudukları çeviri eserlerden yola çıkarak farklı kültürlerle karşılaşmaları, bu kültürleri kendi kültürel deneyimlerinden de yola çıkarak kavramaları ve saygı geliştirmeleri beklenmektedir. Bu doğrultuda da Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinde kullanılan çeviri eserlerde yer alan kültür temsilleri önem kazanmaktadır. Ana dil derslerinde kültürel bilinç kazandırma amacıyla çeviri eser okunmasını amaç edinen UBDP’nin Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan eserlerle ilgili çalışmalar alan yazını genişletecektir.

Tanımlar

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP): Bu program “16 ila 19 yaşları arasındaki öğrencilerin üniversitede ve sonrasındaki yaşamlarında başarılı olmaları için hazırlanmış, [ö]ğrencilerin entelektüel, sosyal, duygusal ve fiziksel esenliğini sağlayacak şekilde tasarlanmış” bir eğitim programıdır (IB Diploma Programı Kitapçığı, 2015).

Dil A: Edebiyat (Türkçe) Dersi: UBDP’de yer alan Grup 1 ana dil dersidir (IB Diploma Programı Kitapçığı, 2015).

Kültür: “Kültür, bir toplumun üyelerinin kendi dünyalarıyla ve birbirleriyle başa çıkmak için kullandıkları ve kuşaktan kuşağa öğrenme yoluyla aktarılan ortak inanç, değer, gelenek, davranış ve nesneler sistemidir” (Porter vd., 1998, s. 36).

Açık görüşlülük: “Diğer bireylerin ve toplulukların bakış açılarını, değerlerini ve geleneklerini anla[mak]; çeşitli bakış açılarını deneyimleyerek kendi bakış açılarını geliştirmeye çalış[mak]” tır (IB Öğrenen Kitapçığı, 2010).

BÖLÜM 2: İLGİLİ YAYIN VE ARAŞTIRMALAR

Giriş

Bu çalışma farklı kültürlerin UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde ne şekilde ele alındığını incelemektedir. Çalışma, UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan çeviri romanların UBDP öğrenen profilinde yer alan “açık görüşlülük” kriterine hangi açılardan katkı sağladığını incelemek adına kültür ve farklı kültürlerin derslerde okutulan çeviri romanlarda nasıl yer aldığına odaklanmaktadır. Bu bölümde ilk olarak kültür ve eğitim ilişkisi incelenecek bu bağlamda kültür tanımları ve eğitim bağlamında kültürlerarası farkındalık çerçeveleri incelenecek, ders materyallerinde yer alan kültür temsilleriyle ilgili çalışmalar sunulacaktır. Daha sonra UB’de kültür öğretiminin yeri ile ilgili araştırmalar verilecektir.

Kültür ve Eğitim İlişkisi

Kültür Tanımları

Kültür kavramı üstüne çok sayıda çalışma yapılmış olup alan yazında çeşitli kültür kavramları yer almaktadır. Çeşitli araştırmacılar kültür kavramını farklı açılardan ele almış ve birbirinden ayrı tanımlar yapmışlardır. Kültürün çok yönlü ve çok boyutlu olması onun tek bir tanımının yapılmasını zorlaştırmıştır. Porter vd. (1998) aktardığına göre Kroeber ve Kluckhohn (1952) kültür için 164 farklı tanım tespit etmişlerdir (s. 36). O tarihten bugüne yeni kültür tanımları da yapılmıştır.

Porter vd.’nin (1998) aktardığına göre Hobel ve Frost’a göre kültür “bir toplumun üyelerinin özelliği olan ve biyolojik kalıtımın bir sonucu olmayan öğrenilmiş davranış kalıpları sistemidir” (s.36). Hofstede (1984) ise kültürü kolektif

bir bilincin ortak programlaması olan ve bir insan grubunu diğerlerinden ayıran şey olarak tanımlamaktadır. Broody (2003), “Büyük Kültür” ve “küçük kültür” olarak adlandırılan tanımları genişletmiştir. ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler tarafından geliştirilen Yabancı Dil Öğrenme Standartları’nda Büyük Kültür, kültürün görünen ve somut olan yanıdır. Bu sınıflandırmaya göre, kurumlar, tarihi figürler, edebi eserler ve güzel sanatlar ürünleri Büyük Kültür’ü oluşturan bileşenlerdir. Broody (2003), Büyük Kültür’ün bileşenlerini oldukça gelişmiş uygarlık ürünleri olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte küçük kültür, toplumların iletişim biçimlerini, dini inançlarını, geleneklerini ve ritüellerini içerir. Broody (2003), küçük kültür için ‘toplulukların yaşam biçimi’ ifadesini kullanmaktadır.

Bennet vd. (2003) kültür kavramını daha da genişletmiş, Büyük Kültür ve küçük kültür’ü “nesnel kültür” başlığı altında birleştirirken toplum üyelerinin inançlarını ve değerlerini “öznel kültür” başlığı altında sınıflandırmıştır. Bu sınıflandırmaya göre kurumlar, sanat eserleri, ritüeller nesnel kültüre ait bileşenlerdir. Diğer yandan bireylerin inançları, değer yargıları, ahlaki tutum ve davranışları öznel kültürün bileşenlerini oluşturmaktadır.

Eğitim Bağlamında Kültür ve Kültürlerarası Farkındalık

Kültür ve kültürü oluşturan öğeler kaçınılmaz olarak eğitimde de kendine yer bulmaktadır. Müfredatlar kültürel öğeleri barındıran kazanımlar ve materyaller içermektedir.

Signorini vd.’nin (2009) aktardığına göre, Hofstede kültürün ve kültürel öğelerin dört boyutu olduğunu tespit etmiştir. Bunlar bireysellik, güçler aralığı, maskülenite ve belirsizlikten kaçınmadır. Signorini vd. (2009) bu kültür modelinin eğitim bağlamında uygulanır olup olmadığını incelemek için bir çalışma yapmışlardır. Araştırmacılar, Hofstede’nin 20. yüzyılda öne sürdüğü bu modelin 21.

yüzyılın çok uluslu okullarına ne derece uygun olduğunu araştırmışlardır. Yapılan araştırmanın sonucunda Hofstede'nin kültür modelinin heterojen yapıli okullarda uygulanır olmadığı sonucuna varılmıştır. Hofstede'nin bu modeli bölgesel ve ülkesel farklılıkları dikkate almamaktadır. Bununla birlikte kültürün esnek ve değışken yapısını göz ardı etmektedir. Araştırma sonunda, bu sebeplere dayanarak bu modelin eğitim bağlamında uygulanabilir olmadığı sonucuna varılmıştır.

Signorini vd.'nin (2009) çalışmasında öne çıkan önemli kavramlardan bir tanesi çok uluslu okuldur. Farklı coğrafyalardan, farklı kültürlerden gelen öğrencilerden ve öğretmenlerden oluşan okullar her öğrenciye uygulanabilir uluslararası müfredat takip etme eğilimindedir. 21. yüzyılın da bir getirisi olarak sadece çok uluslu okullar değil pek çok okul uluslararası okul olarak tanımlanmakta ve uluslararası müfredatları uygulamaktadır.

Kendilerini uluslararası okul olarak tanımlayan pek çok okul öğrencilerde uluslararası yeterlilik özelliğı geliştirmeyi amaçlamaktadır. “Uluslararası yeterlilik” kavramı ise alan yazında farklı biçimlerde yer almakta tek bir tanımı bulunmamaktadır. Deardorff (2006), uluslararası yeterlilik kavramının ortak bileşenlerini bulabilmek için bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışma kapsamında farklı uluslararası okullardan gelen katılımcılara anket dağıtılmış ve uluslararası yeterlilik kavramına ilişkin soruların yanıtlanması istenmiştir. Anketin ve araştırmanın sonucunda katılımcıların yüzde 80'inden fazlasının bahsi geçen kavramın kültürlerarası bağlamlarda etkili iletişim kurma ve uyumlu bir davranış gösterme bileşenlerinden oluştuğı konusunda hemfikir olmuştur (Deardorff, 2006).

Bu verilere ek olarak Deardorff (2006) “özellikle, açık görüşlölük, sayğı (tüm kültürlerle değeri veren), merak ve keşfetme isteğinin uluslararası yeterlilik kavramının temelini oluşturduğı”nun altını çizmiştir (s. 251).

Deardorff'un bu bulguları UB Öğrenen Profili'nde yer alan açık görüşlü öğrenen profili ile oldukça örtüşmektedir. UB, açık görüşlü öğreneni “kendi kültürleri[nin] ve kişisel geçmişleri[nin] yanı sıra, diğerlerinin değerlerine ve geleneklerine de son derece önem ver[en] [f]arklı bakış açıları ar[ayan] ve onları değerlendir[en] ve deneyimleri[y]le büyümek ist[eyen]” (2013) öğrenci şeklinde tanımlamaktadır. Deardorff'un bulguları ve UB'nin eğitim felsefesi göstermektedir ki açık görüşlülük ve kültürlerarası farkındalık uluslararası eğitimin temel bileşenlerindendir.

Kültürlerarası Farkındalık Çerçevesi

Kültürün eğitim bağlamında kendine yer edinmesi şaşırtıcı bir durum değildir. Açık görüşlü ve kültürlerarası farkındalığı yüksek bireyler yetiştirmek açısından müfredatlarda kültürel öğelerin yer alması kaçınılmazdır. Oldukça geniş bir tanım kümesine sahip olan kültürün hangi yönünün ve bileşenlerinin eğitimde yer alması gerektiği ise bir diğer sorudur.

Simandiraki (2006) uluslararası eğitim ve kültürel miras arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırma yapmıştır. Kültürün oldukça geniş bir kavram olduğunu belirtmiş ürünler, uygulamalar ve bakış açıları gibi pek çok bileşenin olduğunu altını çizmiştir. Çalışmasında aşağıdaki sorulara yanıt aramıştır:

Ne tür kültürel miras öğretilmektedir?, Alıcılar (öğretmenler, öğrenciler, ebeveynler, yöneticiler) kimlerdir? Öğretilen öğelerin dayanağı nedir?, Uluslararası eğitime ve kültürel mirasa farklı toplumların yaklaşımı nasıldır? Hangi tür kültürel miras ülkeler arasında hangi sebeple ve nasıl aktarılmaktadır? (s. 37)

Bu soruları yanıtlayabilmek adına kuramsal bir çerçeve geliştirmiştir. Bu kuramsal çerçeve dört alandan oluşmaktadır. Bunlar; Gerçek (1. Alan), Kabul edilen

(2. Alan), Yorumlanan (3. Alan) ve Sahiplenilen (4. Alan) alanlardır. Bu çerçeveye göre kültürel bir öge -bir ürün, uygulama ya da bakış açısı- 4. Alan'a doğru daha popüler hale gelirken daha az özelleşmektedir. Bir kültürel ögenin hangi alanda kalacağı politika, ekonomi, din, toplumsal yargılar gibi çeşitli faktörler tarafından belirlenmektedir. 4. Alana ulaşmayı başaran kültürel ögeler kültürel mirasta kendine yer edinmekte ve müfredatlarda yer almaktadır. Simandiraki (2006) geliştirdiği bu kuramsal çerçeveyi kullanarak uluslararası okullarda kültürün hangi ögelerinin kültürlerarası farkındalığı geliştirmede kullanıldığını tespit etmiştir.

Kültür kavramının bu çeşitli tanımları ve sınıflandırmaları 1996 yılında ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler Enstitüsü tarafından başlatılan Yabancı Dil Öğrenme Standartları Projesi'nde üç başlık altında toplanmıştır. Buna göre kültür; ürün, uygulama ve bakış açısı bileşenlerinin birbirleriyle etkileşiminden oluşmaktadır. Bu bileşenlere Moran (2001) kişi bileşenini de eklemiştir.

Kültürü oluşturan temel bileşenler, 2011 yılında Yabancı Dil Öğrenme Standartları ve Moran'ın eklemesi temel alınarak Yuen tarafından geliştirilen bir çerçeveye oturtulmuştur. Bu çerçeve ilerleyen yıllarda yabancı dil öğretmeyi amaçlayan kitaplarda, ders kitaplarında ve romanlarda yer alan farklı kültürlerin temsillerini incelemeye kullanılmıştır. Yuen'e göre yabancı kültürler ürün (Büyük Kültür), uygulama (küçük kültür), bakış açısı (özel kültür) ve kişiler olmak üzere dört ana başlık altında incelenebilir.

Yuen'e (2011) göre “[d]il, farklı insanlarla (kişi) iletişim kurmak (uygulama), düşünceleri belirtmek (bakış açısı) için kullanılan kodlar sistemi (ürün) olarak düşünülebilir” (s. 459). Bu tanımdan yola çıkarak denebilir ki edebi eserler dil aracılığıyla ait oldukları kültürün özelliklerini yansıtır.

Yuen (2011) geliştirdiği bu kuramsal çerçeve doğrultusunda İngilizceyi yabancı dil olarak öğreten ders kitaplarındaki kültür temsillerini incelemiştir. Bir kültüre ait olan ürünleri (kıyafet, mutfak eşyası, sanat eseri vb.), uygulamaları (gelenekler, dini ritüeller, kutlamalar vb.), bakış açılarını (inanışlar, mitler, dünya görüşleri vb.) ve kişileri (yazar, siyasetçi, sanatçı vb.) tespit etmiş ve ağırlıklı olarak hangi kültürlerin temsil edildiğini belirlemiştir.

Hong Kong'taki okullarda kullanılan İngilizce ders kitaplarını bu çerçevede incelemesindeki amaç kitapların İngilizcenin uluslararası bir dil olarak statüsünü yansıtıp yansıtmadığını araştırmaktır. Araştırma sonunda, kitaplardaki temsillerin ağırlıklı olarak İngilizce konuşulan ülkelerin kültürlerini yansıttığı, Afrika kültürlerinin yetersiz temsile sahip olduğu görölmüştür. İncelenen kitaplardaki kültürel temsillerin dengesiz dağılımının ön yargıları pekiştirebileceğini belirten Yuen (2011), öğretmenlerin bu konuda bilinçli olmaları ve kitap seçimlerinde dikkatli davranmaları gerektiğini belirtmiştir. Kültürlerarası iletişimin tam anlamıyla gerçekteşebilmesi için dengesiz kültür temsillerinden kaçınan, tek bir kültüre ağırlık vererek diğer kültürleri göz ardı eden kitapların ders kitabı olarak seçilmemesi gerektiği de vurgulanmıştır.

Kültürel Öğeler ve Ders Materyalleri

Kültürel farkındalığı temel alan müfredatların derslerde kullandığı materyallerin de kültürel öğeler barındırması beklenen bir durumdur. Çeşitli sınıf kademelerinde, çeşitli müfredatlarda kullanılan ders kitaplarında yer alan kültürel öğeler, alan yazında var olan kültürel çerçeveler doğrultusunda çeşitli araştırmacılar tarafından incelenmiştir.

Shin vd. (2011) yerel ve uluslararası kültürlerin İngilizce ders kitaplarında ne oranda temsil edildiklerini inceleyen bir çalışmaya imza atmışlardır. Çalışmada (Shin

vd., 2011) çeşitli Asya ülkelerinde İngilizce öğretiminde kullanılan yedi ders kitabı seçilmiş ve bu kitaplar kültürel öğeler bakımından incelenmiştir. İnceleme sırasında elde edilen veriler ilk olarak Kachru'nun (1985) sınıflandırmasına göre ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada İngiltere, A.B.D gibi İngilizcenin ana dil olarak kullanıldığı ülkeler ve kültürler “iç çember”i; Hindistan, Filipinler, Nijerya gibi İngilizcenin resmi dil olduğu ülkeler ve kültürler “dış çember”i oluşturmaktadır (s.254). Buna göre, kitaplarda geçen örneğin “Sevgililer Günü, Paskalya” gibi ifadeler ‘iç çember’ olarak etiketlenmiştir. Kitaplarda geçen Japonya’daki Nebula Festivali, Hindistan’daki Holi Festivali gibi ifadeler ise ‘dış çember’ olarak etiketlenmiştir. Çalışmanın ikinci aşaması olarak, kitaplardaki ifadeler “bilgi odaklı içerik” ve “iletişim odaklı içerik” olarak da gruplara ayrılmıştır (s. 260).

Çalışma sonunda görülmüştür ki incelenen bütün ders kitaplarında ‘iç çember’e dahil olan kültürel öğeler ‘dış çember’e dahil olan kültürel öğelerden çok daha fazladır. Çalışma sonucunda elde edilen verilere göre, ayrıca, kitaplarda turistik yerler, yerel yemekler gibi “bilgi odaklı içeriğe” dayalı veriler “iletişim odaklı içeriğe” dayalı verilerden daha fazladır. Öğrencilerin, farklı kültürlerdeki inançlar ve değerler gibi kültürel farkındalığı artıracak konularda daha detaylı temsillere ihtiyaçları olduğu, bu sayede kendi kültürlerinden yola çıkarak farklı kültürlerle karşı bilinç kazanmalarının sağlanmasına ihtiyaç olduğu çalışma sonunda anlaşılmıştır (s. 264).

McConancy (2018) içerik analizine ek olarak seçtiği örneklem ile anket ve mülakat yöntemiyle bir çalışma gerçekleştirmiştir. İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen 13 katılımcıyla gerçekleştirilen bu çalışmada, ders kitaplarında yer alan kültürel öğeler barındıran örneklerin öğrenciler tarafından nasıl algılandığını incelemiştir. Çalışmanın sonunda kitaplardaki örneklerin ağırlıklı olarak Batı

coğrafyasında İngilizceyi ana dil olarak konuşan ülke kültürlerinden temsiller içerdiği ve bu temsillerin de ağırlıklı olarak kültürün uygulama ve bakış açısı bileşenlerinden oluştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu temsillerin öğrencilerdeki basmakalıp kültür temsillerini kıramadığı sonucu elde edilmiştir.

İngilizceyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin kültürel farklılıkları nasıl algıladığı ve kültürel farkındalıklarını öğrenme süreçlerine nasıl dahil ettikleriyle ilgili bir başka çalışma da Alptekin (1993) tarafından yapılmıştır.

İngilizceyi yabancı dil olarak öğreten kitaplardaki kültürel öğelerin incelendiği çalışmada ağırlığın hedef kültür olan İngiliz kültüründe olduğu tespit edilmiştir. Bu ders kitaplarında sıklıkla hedef kültüre ait “Halloween kutlamak, Beyaz Saray, Kraliyet ailesi, Londra Köprüsü” (Alptekin, 1993) gibi İngilizcenin ana dil olduğu batı ülkelerine ait kültürel temsillere yer verildiği görülmüştür.

Çalışmasında Alptekin (1993), “[bu] kitap yazarlarının çoğu, İngilizcenin ana dil konuşuru olup İngilizce konuşan toplumların (genellikle Amerika Birleşik Devletleri veya Birleşik Krallık) görüşlerini, değerlerini, inançlarını, tutumlarını ve duygularını bilinçli veya bilinçsiz olarak kitaplara yansıt[tıklarını]” (s.138) belirtmektedir.

Kültürel temsil açısından öğretmeyi hedeflenen dilin temsillerine kitaplarda yer verilmesi oldukça doğaldır. Ancak çalışma göstermiştir ki sadece hedef kültürden öğeler barındırması, öğrencilerin kültürleriyle veya farklı kültürlerle karşılaştırma yapılmasına imkan tanınmaması bu ders kitaplarının kültürel çeşitlilik açısından kısıtlı kaldığını göstermektedir. Çalışma sonunda önerildiğine göre:

Yabancı Dil Olarak İngilizce yazarları, karşılaştırmalı kavrayıştan ve eleştirel perspektiften yoksun bir şekilde, verili bir hedef dil kültürünün dar sınırlarına basit bir şekilde dalmak yerine, kültürel olarak aşına olunan ve bilinmeyen arasında kavramsal köprüler kurmaya çalışmalı. Bu tür köprüler, diğer

yolların yanı sıra, kültürler arası anlama teknikleri olarak karşılaştırmaların kullanılması veya bilinmeyen verilerin yorumlanması için referans noktaları olarak insan deneyiminin evrensel kavramlarının kullanılması yoluyla kurulabilir. (Alptekin, 1993, s. 141)

Alptekin'in (1993) elde ettiği bu sonuca göre farklı kültürlerle sadece karşılaşmak kültürel farkındalık deneyimini genişletmez. Bu deneyimin genişlemesi için, öğrencilerin bildikleri kültürden (kendi kültürlerinden) yola çıkarak bağ kurmaları gerekmektedir.

Çelik ve Erbay (2013) Türkiye'deki İngilizce öğretiminde kullanılan 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarındaki kültür temsillerini incelemiş ve tek tipleştirilmiş bu ders materyallerinin ne ölçüde farklı kültürlerden temsiller içerdiğini araştırmışlardır. Yuen'in (2011) Yabancı Dil Öğrenme Standartları'ndan yola çıkarak geliştirdiği kuramsal çerçeve doğrultusunda ders kitapları ürün, bakış açısı, uygulama ve kişi bileşenleri açısından analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda kitaplarda yer alan kültür temsilleri yerel kültür, hedef kültür ve diğer kültürler olarak üç ana başlık altında toplanmış ve öğretilmesi hedeflenen dilin kültürüne ait temsillerin ağırlıklı olarak kitaplarda yer aldığı sonucuna ulaşmışlardır. Her ne kadar kitaplarda sadece hedef kültürden temsiller olmasa da diğer kültürler ve yerel kültürlerin temsillerinin sayıca az olduğu görülmüştür. Bu noktada araştırmacılar, öğretmenlerin uluslararası iletişimi artıracak sınıf ortamı yaratmalarının öğrencilerin kültürlerarası farkındalıklarını artıracığı önerisinde bulunmuşlardır.

Ders kitaplarında yer alan kültürel öğelerin aktarılması hususunda bir başka çalışma Demirbaş (2013) tarafından yapılmıştır. Kültürlerarası iletişimsel yeterliliğin önemine vurgu yapılan çalışmada MEB ve Avrupa Ortak Başvuru Metni'ne (AOBM) göre hazırlanan dört farklı seviyedeki (5, 6, 7, 8. Sınıf) İngilizce ders kitabı

incelenmiştir. “Yabancı dil derslerinde hedef kültürün öğretilmesinden ziyade öğrencilerde kültürel farkındalığın artırılması temel amaç olmalı, globalleşen dünyada bireyler kültürleri bütüncül bir bakış açısından değerlendirebilmelidir” (s. 293).

Kitaplarda yer alan görselleri ve metinleri, kültürleri temsil eden mekanlar, yiyecek ve içecekler, kişiler, dini ve kültürel uygulamalar gibi açılardan inceleyen araştırma sonunda kitaplarda hem öğretilmesi hedeflenen kültüre hem de kaynak kültüre yer verildiği görülmüştür. Seçilen dört İngilizce kitabından birisi diğerlerine kıyasla daha az görsel kültürel öge barındırsa da kitaplarda kültürel farkındalığa katkı sağlayacak öğeler olduğu görülmüştür. Bu sonuçlardan yola çıkarak Demirbaş (2013) “bir ders kitabı ne kadar fazla kültürel tema, aktivite ya da oyunu barındırıyor olursa olsun içeriği zenginleştirmek, kültürlerarasılığı artırmak ve öğrencileri hedef kültürü yaratıcı ve amacına uygun kullanmaya yönlendirmek öğretmenlerin görevidir” (s.302) vurgusu yapmaktadır.

Kültürel öğelerin, ders materyalleri ile sınıf ortamına taşınması konusunda bir başka çalışma da Koç (2017) tarafından yapılmıştır. 6,7, 8. sınıflarda kullanılan İngilizce ders kitaplarının hedef kültür ve yerel kültür temsilleri açısından ne derece zengin olduğu veri analiziyle araştırılmıştır. Kültürlerarası iletişim konusunun genç öğrencilerde yerleşmeye daha açık olduğunu belirten Koç, yetişkinlerden farklı olarak ön yargıları olmayan öğrenci gruplarının farklı kültürlerle daha açık olduğunu söylemektedir. Bu noktada da bu öğrencilerle kullanılacak ders kitaplarının kültürlerarası iletişim açısından zengin öğeler barındırması beklenmektedir.

Araştırma sonucunda dört kitaptan iki tanesi (5. ve 6. sınıf kitapları) hem görsel hem de yazılı metin açısından farklı kültürlerden öğeler barındırma konusunda oldukça zengindir. Bu kitaplarda temel olarak hedef kültüre ait öğeler (Amerika

Birleşik Devletleri ve Birleşik Krallık) yer alsada o yaş grubunun yerel kültürden farklı kültürlerle karşılaşması açısından oldukça uygun olduğu belirtilmiştir (Koç, 2017). Bu ders kitaplarında kültürel öğeler barındıran oyunlar, aktiviteler, grup çalışmaları sıklıkla kullanılmıştır. Buna karşılık araştırma sonucunda görülmüştür ki örneklem olarak seçilen dört kitaptan iki tanesi (7. ve 8. sınıf kitapları) sadece bazı ünitelerde kültürlerarası öğeleri içermektedir. Bu kitaplar oyun ve etkinlikler açısından da diğer kitaplara kıyasla zayıf kalmaktadır. Bunun sebebi olarak MEB sınav sistemini öne süren Koç (2017), yabancı dil kitaplarında yerel kültürün azlığına karşılık hedef kültürün ağırlıkta olmasının oldukça beklendik bir sonuç olduğu kanısındadır. Çalışma sonunda, 5 ve 6. sınıf kitaplarında yer alan etkinliklerin daha fazla oyun temelli olması ve öğrencilerin kültürü deneyimlemelerine fırsat veren rol yapma gibi aktiviteler açısından zenginleştirilmesi gerektiği öne sürülürken 7 ve 8. sınıf kitaplarının öğrencilerin zihinsel gelişimleri de göz önünde bulundurularak görsellerle desteklenen kültürel temsillerden zengin metinler barındırması ve ünite sonlarında öğrencilerin kendi öğrenmelerini görmelerine imkan tanıyan dönüşümlü düşünmelerini sağlayacak ünite sonu değerlendirmelerinin olması gerektiği önerilmiştir.

Zorba ve Çakır (2019), Türkiye’deki İngilizce öğrenen öğrencilerin kültürel farkındalıklarıyla ilgili bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmada, Milli Eğitim müfredatını uygulayan bir okuldaki 7. sınıf öğrencilerinin kültürel farkındalıkları ölçülmüştür. İki aşamadan oluşan çalışmada ilk olarak derste kullanılan iki İngilizce ders kitabı Yuen (2011)’in önerdiği çerçeve doğrultusunda incelenmiş ve öğrencilerle onların kültürel farkındalıklarını ölçen bir anket çalışması yapılmıştır. Bu metin analizi ve anket sonucunda elde edilen verilere göre sınıf içi etkinlikler

geliştirmişler, bunları 7. sınıf öğrencileriyle uygulamışlar ve ardından yine öğrencilerin kültürel farkındalıklarını ölçen anket çalışması yapmışlardır.

Uygulanan ön test ve son test arasında öğrencilerin kültürel farkındalıkları açısından istatistiki olarak bir fark ortaya çıkmıştır. Çalışmanın ilk aşamasını oluşturan İngilizce ders kitaplarının incelenmesi sonucunda Yuen (2011)'in kategorileri doğrultusunda en çeşitli kültür kategorisinin ürün olduğu, en kısıtlı olanın da uygulama olduğu görülmüştür. Bu verilerdeki kültürel dağılım ise çalışmanın başında ön görüldüğü gibi İngiliz ve Batı kültürü ağırlıklı çıkmıştır. Diğer kültürlerin temsillerine ise neredeyse hiç yer verilmediği görülmüştür. Bu verilerden yola çıkarak hazırlanan kültürel farkındalığı geliştirici etkinlikler işe yaramış, öğrencilerin son testlerinde bu konuda istatistiki bir fark ortaya çıkmıştır.

Öğretimde kültürel öğelerin ne derece yer aldığını inceleyen bir başka çalışma ise 2020 yılında Alan ve Duruhan tarafından yapılmıştır. Alan ve Duruhan (2020), çalışmada sekizinci sınıflarda kullanılan İngilizce ders kitaplarını kültürel aktarım öğeleri bakımından incelemişlerdir. Araştırmaya örneklem olarak 2018 yılında güncelenen ve beş yıl boyunca sekizinci sınıflar için ders kitabı olarak kabul edilen bir kitap seçilmiştir. Bu kitapta yer alan kültürel öğelerin Avrupa Ortak Başvuru Metninde (AOBM) yer alan kültürel öğelerle ne derece örtüştüğünü bulmak için veri analiz yöntemi kullanılmıştır. (s.2) Veri analizinde Cortazzi ve Jin'in (1999) kültürel bilgi teorisi ile AOBM'de (2001) geçen kültürel kategoriler temel alınmıştır (s.7).

Analiz sonucunda toplanan verileri hedef kültür, kaynak kültür ve uluslararası kültür başlıklarına ayıran Alan ve Duruhan (2020) kitapta her başlıktan temsilin bulunduğu, özellikle uluslararası kültür öğelerinin çoğunlukta olduğunu tespit

etmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında sekizinci sınıflarda kullanılan İngilizce ders kitabının

her ne kadar AOBM’de (2001) yer alan kültürel konular ile örtüştüğü düşünülse de birçok yerde kültürü temsil eden ögenin sadece isim olarak yer alması (örneğin hamburger veya Çin Seddi), o ögenin kültürüne dair ekstra bir bilgi verilmemesi kültürel konuların yüzeysel olarak temsil edildiği düşüncesini ortaya çıkarmaktadır. (s.13)

Uluslararası okullarda okutulan kitaplar üzerine bir çalışma ise Maden (2015) tarafından yapılmıştır. Maden (2015), Yuen (2011) tarafından geliştirilen kuramsal çerçeveyi şemalaştırmış ve UBDP Dil B: Yabancı Dil (İngilizce) derslerinde okutulan romanlardaki kültür temsillerini incelemede kullanmıştır.

Maden (2015), çalışmasında UBDP okullarındaki B grubu derslerinde sıklıkla tercih edilen *Fahrenheit 451* ve *Çavdar Tarlasında Çocuklar* kitaplarını Yuen (2011)’in kuramsal çerçevesi gereği kişi, ürün, bakış açısı ve uygulama kategorilerine göre içerik analizine tabi tutmuştur. UBDP B grubu derslerinin öne sürdüğü gibi bu metinlerde farklı kültürlerin temsillerine yer verilip verilmediği incelenen bu çalışmada Batı ve Amerikan kültürlerinin ağırlıklı olarak eserlerde yer aldığı tespit edilmiştir. İki eserde de kültürel çeşitliliğe katkıda bulunacak temsiller tespit edilmiş ancak bu temsillerin ağırlıklı olarak Batı coğrafyasındaki kültürleri kapsadığı görülmüştür. Çalışma sonunda, bu eserleri kullanacak öğretmenlerin kültürel dağılımdaki dengesizliği sınıfta yapacakları etkinlikler, eleştirel düşünme soruları gibi yönlendirmelerle sağlamaları gerektiği önerilmiştir. Öğretmenlerin ayrıca metinlerin haricinde farklı materyaller kullanarak da – örneğin filmler, görseller, posterler- öğrencilerin kültürlerarası bilinç kazanmalarına destek olabilecekleri belirtilmiştir.

Çocuk kitaplarında yer alan kültürel temsiller ve bunların kültürel farkındalığa katkısı konusunda benzer bir çalışma da Erhan (2018) tarafından yapılmıştır. Çalışmanın evrenini oluşturan resimli çocuk kitaplarından 40 tanesi seçilmiş ve bu kitaplar Montessori'nin barış eğitimi bileşenlerinden “kültürel farkındalık” bileşeni alt kategorisince incelenmiştir. Çalışmada “Kültürel farkındalık alt kategorisi “çokkültürlülük”, “dini inançlar”, “harita”, “coğrafi yaşam koşulları”, “dil ve yazı çeşitliliği”, “beslenme ve yemek farklılığı”, “giyim farklılığı”, “dini bayramlar”, “şenlikler”, “kültürel ön yargılardan kaçınma” ve “yerel sanatlar” olarak kodlanmıştır.” (s. 24) Seçilen kitaplar hem içerik hem de görsel analiz yöntemiyle incelenmiştir.

Çalışma sonunda elde edilen verilere göre kitaplarda en çok yer verilen kültürel öge ‘harita’ olurken en az yer verilen öge ‘kültürel ön yargılardan kaçınma’ olmuştur. Bununla birlikte, “giyim farklılığı”, “dini inançlar”, “dini bayramlar”, “şenlikler”, “çokkültürlülük” ve “yerel sanatlar” bileşenlerine gönderme yapan metinsel ifadeler rastlanmamıştır. Yuen (2011)'in kültürel çeşitlilik için geliştirdiği şablonda ürün ve uygulama kategorisine dahil edilebilecek bu başlıkların kitaplarda yeteri kadar yer almaması bu kitapların kullanıldığı sınıf ortamlarında kültürel farkındalığın geliştirilmesine yeterince katkı sağlayamayabilir sonucuna varılmıştır.

UB’de Kültür Öğretimi

UBDP’de Kültür Bağlantılı Kazanımlar

Mercer (2008), öğrencilerde uluslararası bilinç geliştirme amacının, UB’yi diğer programlardan ayıran bir özellik olduğunu ve “daha da önemlisi, öğrencilerin tüm yaşamları boyunca yanlarında taşıyacakları bir felsefe olduğunu belirtmektedir” (s.2).

Uluslararası bilinç; çok-dillilik, uluslararası anlayış ve küresel katılımı inşa edilen bir kavramdır (Hill, 2012). Uluslararası bilinç kavramı, UB'nin merkezinde bulunmaktadır. “Uluslararası Bakalorya, kültürlerarası anlayış ve saygı ile daha iyi ve daha barışçıl bir dünya oluşturulmasına yardımcı olacak araştıran-sorgulayan, bilgili ve duyarlı genç insanlar yetiştirmeyi amaçlar” (IBO, 2017). Ayrıca, “UB eğitimi, öğrencilerin kendi bakış açıları, kültürleri, kimlikleri ve ardından da diğerlerinininkiler üzerinde dönüşümlü düşünme yapmalarına yardımcı olarak uluslararası bilinç oluşturur” (IBO, 2017).

Dil A: Edebiyat (Türkçe) Dersi ve Kültür

Uluslararası bilinci geliştirirken öğrencilerin kendi kültürlerini yok saymamaları aksine kültürel farkındalığın bu noktadan çıkılarak oluşturulması UB'nin benimsediği görüşlerden biridir. Hayden ve Wong (1997)'un İngiltere'deki Bath Üniversitesi'nde yaptığı çalışmasında da belirtildiği gibi kendi kültürünü korumanın öğrenciler tarafından özellikle Dil A dersleri tarafından yüksek oranda desteklendiği algılanmıştır. Bu bağlamda UB'nin geniş müfredatına ve iki dil öğrenmeye yaptığı vurguya da çok sayıda atıfta bulunulmuştur. Çalışmaya dahil olan öğretmenler, “UB'nin Dil A dersleriyle ana dil öğrenimi yoluyla öğrencilerin kültürlerini ve dillerini korumak için olumlu girişimlerde bulunduğu görüşünde[dir]” (s. 357). Ayrıca çalışmada, öğrencilerin, edebiyat çalışmalarının (hem Dil A hem Dil B grubu) kültürel öğeler açısından oldukça destekleyici olduğu belirtilirken kültürel farkındalığın ilk adımının kendi kültürünün farkında olmak olduğu görülmüştür (Hayden & Wong, 1997). Bu noktada ana dil derslerinin öğrencilerin kültüre karşı daha geniş bir bakış açısı kazanmasını desteklediği söylenebilir.

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinin ve MEB Türk Dili ve Edebiyatı dersinin kazanımlarından olan kültürel aktarımın metinler üzerinden nasıl

sağlandığını araştıran Çarşanlı (2013) her iki müfredatta da yer alan *İnce Memed* (Yaşar Kemal, 1955-1987) üzerinde çalışmıştır. Çalışmada, Yeni Tarihseleilik anlayışının önerdiği maddi ve manevi kültür kavramları kuramsal çerçeve olarak kullanılmıştır. Bu doğrultuda, *İnce Memed*'de yer alan tespih, fes, şalvar gibi giysiler, takılar, yiyecekler maddi kültür başlığı altında; kızı kaçan kadının kara yazma bağlaması, dua etmek gibi uygulamalar ise manevi kültür başlığı altında toplanmıştır. Bu çerçevede incelenen eserde her iki türden kültürel öğelere sıkça yer verildiği görülmüş bunların aynı zamanda toplumun yaşayışı, dönemin siyasi anlayışı, halkın benimsediği veya reddettiği inançları hakkında bilgiler verdiği de anlaşılmıştır.

İncelenen eserin ana dil derslerinde kullanılan ve ana dilde yazılmış bir eser olmasından yola çıkarak yerel kültüre ait öğelere yer vermesi beklendik bir sonuç olmuştur. Araştırmanın sonunda, kültür aktarımının edebi metinler üzerinden kaçınılmaz olarak gerçekleştiği, eserde yer alan bir nesnenin dikkatli bir okuma ve doğru yönlendirmelerle yapılan bir tartışma sonucunda o kültürle ilgili çok fazla şey söyleyebileceği sonucuna varılmıştır. Bundan yola çıkarak UBDP ve MEB müfredatını takip eden okullardaki Türkçe öğretmenlerinin eser seçimlerinde kültür temsillerine dikkat etmeleri, eserler incelenirken bahsi geçen kültürel öğelerin ne gibi anlamlara geldiği konusunda sınıfta uygun yönlendirmeler yapılması gerektiği önerilmiştir. “Eserden elde edilen veriler doğrultusunda dönemin kültürel yapısından bahsetmek, eserin üslubunun incelenmesi, eserin okunduğu dönemle yazıldığı zaman arasında bağ kurulması kültürün aynı kalan yönünün ve kültürel değişimlerin fark edilmesine ve öğrencilerin bu konuda bilinçlenmesinde faydalı olacaktır” (s. 96).

Kapanadze (2018) 2018-2019 eğitim öğretim yılında MEB 5, 6, 7, 8. sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitaplarında bulunan ‘milli kültürümüz’

temalarındaki yazılı materyallerin kültür aktarımı üzerinden incelemesini yapmıştır. İnceleme için somut kültürel öğeler ve UNESCO'nun önerdiği somut olmayan kültür mirası ürünlerini çerçeve olarak belirlemiştir. Bu doğrultuda bağlama, Türk kahvesi, ud gibi nesneler somut kültürel öğeler; toy, sünnet düğünleri, türküler, asker uğurlama gibi uygulamalar ise somut olmayan kültürel öğeler olarak sınıflandırılmıştır.

İnceleme sonunda, Türkçe ders kitaplarında yerel kültürü temsil eden somut olan ve olmayan kültür temsillerine yer verildiği ağırlığın somut olmayan kültürel miras öğelerinde olduğu görülmüştür. Kapanadze (2018) çalışmanın sonunda Türkçe ders kitapları yazarlarına kültürel öğelerin sadece metinler aracılığıyla değil görseller aracılığıyla da dahil edilmesi gerektiğini önermiş kitaplarda, metinlerde yer alan kültürel öğelerle ilgili eleştirel düşünmeyi sağlayacak kavrama ve tartışma sorularının olması gerektiğini belirtmiştir. Kültürlerarası farkındalığın gelişebilmesi ve diğer kültürlerle saygının oluşabilmesi için öğrencilerin kendi kültürlerini ve kültürün değişken yapısını çok iyi kavramları gerektiğini belirten Kapanadze (2018) öğretmenlerin de bu noktada bilinçli olmaları ve yerel kültür ile farklı kültürler arasında bağ kurmada öğrencileri yönlendirmeleri gerektiğinin altını çizmiştir.

Candan (2020), Türkiye'deki UBDP yapan okullarda Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinin öğrencilerin kültürlerarası farkındalıklarına nasıl katkı sağladığını inceleyen araştırmasında hem öğrencilerle hem de öğretmenlerle çalışmıştır. UBDP yapan beş lisenin 39 Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni ile 152 öğrencisinden oluşan bir grup araştırma örneklemini olarak seçilmiştir. Örneklemdaki öğretmenlere Çokkültürlü Eğitim Kültürel Yeterlilik Ölçeği (ÇEKYÖ); öğrencilere Kültürlerarası İletişim Duyarlılık Düzeyi (KİDD) ölçeği uygulanmıştır. Bahsi geçen ölçeklerde kültürel farkındalık, farklı kültürlerle saygı ve çokkültürlü ortamlarda iletişim konulu

cümleler yer almaktadır. Katılımcılardan, “Kesinlikle katılmıyorum, Katılmıyorum, Kararsızım, Katılıyorum, Kesinlikle katılıyorum” ifadelerinden kendilerine en uygun olanının seçilmesi istenmiştir.

Araştırma sonunda, araştırmaya katılan öğretmenlerin çokkültürlü eğitimde kültürel yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmaya katılan öğrencilerin anket sonuçları da kültürel farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu sonucunu vermiştir. Anket sonuçlarından sonra öğretmenlerle ve öğrencilerle yeniden görüşen araştırmacı, Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan eserlerle ilgili sorular da sormuştur. Bu görüşmelerin sonucunda örneklem olarak seçilen beş UBDP okulunda Türkçe zümreleri tarafından oluşturulan eser listelerinin kesiştiği görülmüştür. Bunun nedeninin de bu eserlerin öğrencilerin kültürel farkındalıklarını geliştirmeye yönelik öğeler barındırması olabileceği öne sürülmüştür. Araştırma sonunda, UBDP yapan okullarda Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinde kullanılan eserlerin kültürel farkındalığa katkısının daha kapsamlı araştırılması gerektiğiyle ilgili öneride bulunulmuştur.

Sonuç

Alan yazında kültür ve kültürel teoriyle ilgili çeşitli çalışmalar bulunmakta ve bu çalışmalarda çeşitli kültür tanımları öne sürülmektedir. Her ne kadar kültürün çeşitli tanımları olsa da hepsi kültür ve dil arasında bir ilişki olduğu noktasında birleşiyor. Dil de edebiyatın yapı taşı olduğundan edebi eserleri kültürel öğelerden bağımsız düşünmek zordur. Dolayısıyla, edebiyat öğretimi ve kültürlerarası farkındalık arasında bir bağ vardır.

Alan yazında kültürlerarası farkındalığı geliştirmek ve kültürel bilinç kazandırmakla ilgili çeşitli çalışmalar olsa da bu çalışmalar yabancı dil öğretimi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmalarda da ağırlıklı olarak, ders kitaplarında

temsil edilen kùltürlerin batı kùltürleri olduğu gör÷lmektedir. Ana dil derslerinde ve çeviri eserlerle kùltürel ögelerin hangi noktada kesiştiğıyle ilgili çalışmalar ise kısıtlıdır. Bu çalışmalarda, yerel kùltüre ait ögeler üzerinde durulmaktadır.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

Giriş

Bu bölümde araştırmanın yöntemi anlatılmakta, örneklemin nasıl yapıldığı açıklanmakta ve veri toplama ile veri analizi yöntemleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu nitel bir çalışmadır. Çalışmada bir nitel araştırma yöntemi olan içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” (Yıldırım & Şimşek., 2016, s.41) olarak tanımlamak mümkündür. Nitel araştırma yöntemlerinde veri analizi için görüşme, gözlem ve yazılı materyallerin incelenmesi olmak üzere üç çeşit yöntem kullanılır. Bu çalışmada çeviri romanlarda yer alan kültür temsillerini inceleyebilmek için yazılı materyallerin incelenmesi, yani doküman incelemesi yöntemi tercih edilmiştir.

Nitel araştırma yöntemlerinde sıklıkla tercih edilen doküman incelemesi, “araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım & Şimşek, 2016, s.189).

Bu çalışmada seçilen çeviri eserler ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler tarafından 1996’da tasarlanan ve Yuen (2011) tarafından uyarlanan Yabancı Dil Öğrenme Standartları çerçevesinde içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Verilerin sınıflandırılmasında ve kodlanmasında Yuen (2011) tarafından uyarlanan çerçeve doğrultusunda kültür temsilleri: ürünler, uygulamalar, bakış açıları

ve kişiler olmak üzere dört ana başlık kullanılmıştır. Veri analizinin sonunda araştırmanın temel sorusu ve aşağıda verilen alt sorulara yanıt aranmıştır.

1. Seçilen eserlerde farklı kültürler nasıl temsil edilmiştir?
2. Seçilen eserlerde hangi örtük kültür temsilleri yer almaktadır?
3. Seçilen eserlerde hangi kültürel mesajlar verilmektedir?

Bu ana başlıkların eserlerde nasıl bir dağılım gösterdiği ve hangi kültürlerin yer aldığı incelenmiştir. Bu sayede araştırmanın temel sorusu olan UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan çeviri eserlerdeki kültür temsillerinin UB Öğrenen Profili'ndeki "açık görüşlülük" ilkesine nasıl ve ne ölçüde katkı sağladığı sorusuna yanıt aranmıştır.

Bunların yanı sıra, analiz sırasında kullanılan ürün, kişi, bakış açısı ve uygulama başlıklarının gösterdiği dağılımdan yola çıkarak araştırmanın alt sorularından biri olan "Seçilen eserlerde farklı kültürler nasıl temsil edilmiştir?" sorusuna yanıt aranmıştır. Araştırmada analiz sonuçlarının dağılımına göre hangi kültürlerin hangi özelliklerinin (kişi, ürün, bakış açısı, uygulama) yansıtıldığı da incelenmiş "Seçilen eserlerde hangi kültürel mesajlar verilmektedir?" sorusu da yanıtlanmaya çalışılmıştır.

Bağlam

UBDP, dünyanın farklı ülkelerinde 16-19 yaş arasındaki öğrenciler için hazırlanmış bir diploma programıdır. UB misyonunda da belirtildiği gibi "Uluslararası Bakalorya, kültürlerarası anlayış ve saygı ile daha iyi ve daha huzurlu bir dünya oluşturulmasına yardımcı olacak araştıran, sorgulayan, bilgili ve duyarlı genç insanlar yetiştirmeyi amaçlar" (IB, 2014). UB Öğrenen Profili ve program dersleri çerçevesinde kültürlerarası farkındalık ve farklı kültürlerle saygı misyonunu gerçekleştirmektedir.

UB Öğrenen Profili'nde yer alan 10 kriterden biri olan açık görüşlü öğrenen “[k]endi kültürleri ve kişisel geçmişleri[nin] yanı sıra, diğerlerinin değerlerine ve geleneklerine de son derece önem veri[r]” (IBO, 2013).

UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersleri Grup 1 ana dil dersleri içerisinde yer almaktadır. Öğrenciler bu ders kapsamında sadece ana dillerinde yazılmış eserleri değil çeviri eserleri de okumaktadır. Dersin hedeflerinden biri “öğrencilerin farklı kültürel bakış açılarına saygı göstermeleri ve bu bakış açılarının anlamı nasıl meydana getirdiğini algılamalarını sağlamak” (IB Dil A: Edebiyat Dersi Konu Özeti, 2011) şeklinde belirtilmiştir. Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi kapsamında yer alan “Bölüm 1 Tercüme Eserler” bağlamında öğrencilerden “kendi ana dilinin dışında bir dilde yazılmış ve ana dile tercümesi yapılmış eserlerden ... bir eseri kültürel açıdan değerlendirmesi, bu kültürün eser içerisinde nasıl bir yer edindiğini sorgulaması” beklenmektedir (IB Dil A: Edebiyat Dersi Konu Özeti, 2011).

Kültürün farklı tanımları ve sınıflandırmaları, dilin kültür taşıyıcısı olduğu konusunda hemfikirdir. Bununla birlikte araştırmacılara göre edebi eserler yazıldıkları kültüre ait unsurları barındırmaktadır. UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersleri, UB misyonu, öğrenen profili ve dersin gerekliliklerinden biri olan kültürlerarası farkındalık geliştirme kazanımına hizmet etmek adına çeviri eserleri kullanmaktadır. Bu eserlerde hangi kültürlerin temsil edildiği, bu kültürlerin nasıl temsil edildiği gibi sorular bu çalışma kapsamında ele alınmaktadır.

Bu çalışma, Yabancı Dil Öğrenme Standartları temel alınarak Yuen (2011) tarafından geliştirilen ve Maden (2015) tarafından şemalanan (Ek A) çerçeve doğrultusunda UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan çeviri eserlerdeki kültür temsillerini incelenmektedir. İlgili şema EK A’da bulunabilir.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini UB tarafından yayımlanan ve Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulması önerilen “çeviri eserler listesi” (Prescribed Literature in Translation- PLT) oluşturmaktadır. Beş yılda bir yenilenen bu listede farklı dillerde, farklı tarihlerde yazılmış farklı türlerde edebi eserler yer almaktadır. Çoğunluğunu romanların oluşturduğu bu listeden her UB okulu standart seviye için iki farklı, ileri seviye için üç farklı eser seçmek zorundadır. UBDP’nin son yılına gelen öğrenciler seçilen ve Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinde okunan bu eserlerden bir tanesi üzerine detaylı bir edebi eleştiri yazısı yazmakla yükümlüdürler.

Türkiye’de ilk olarak 1994 yılında uygulanmaya başlanan Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, günümüzde 59 farklı okulda uygulanmaktadır (IBO,2021). UBDP uygulanan ikisi Ankara bir tanesi İstanbul’da olmak üzere üç okulun Türk Dili ve Edebiyatı zümreleriyle yapılan görüşmeler sonucunda *Madam Bovary* (Gustave Flaubert, 1856) ile *Babalar ve Oğullar’ın* (Ivan Turgenyev, 1862) sıklıkla tercih edilen çeviri eserler arasında olduğu görülmüştür.

Gustave Flaubert tarafından Fransızca olarak yazılan *Madam Bovary* 1857 yılında yayımlanmış bir romandır. Romanda bir köy doktoru olan Charles Bovary ile evlenen genç Emma’nın evlilik hayatı ve evliliğinde yaptığı yanlışlar anlatılmaktadır.

Babalar ve Oğullar ise 1862 yılında İvan Turgenyev tarafından Rusça olarak yazılmıştır. Romanda yer alan baba-oğul karakterleri üzerinden farklı kuşakların yaşamları ve çatışmaları anlatılmaktadır. Bunların yanı sıra, romanda nihilizm ve romantizm akımları da kuşak çatışması üzerinden tartışılmaktadır.

Bu çalışmanın örneklemini olarak bu iki romanın seçilmesinde farklı coğrafyalarda, farklı dillerde yazılmış olmaları etkili olmuştur. Her iki roman da 19. yüzyılın ikinci yarısında yazılmış olup yayımlanma tarihleri arasında beş yıllık kadar

kısa bir zaman farkı vardır. Oldukça yakın tarihlerde farklı coğrafyalarda yayımlanan bu iki eser, yazıldıkları tarihi dönemin ve coğrafyanın kültürel öğelerini barındırmış olabileceği düşüncesiyle örneklem olarak seçilmiştir. Bunların yanı sıra ait oldukları kültürden başka hangi kültürlerden temsiller barındırdıklarının incelenmesi de bu çalışmanın kapsamına girmektedir.

Veri Toplama ve Analizi

Bu çalışmada ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler Enstitüsü tarafından 1996 yılında başlatılan Yabancı Dil Öğrenme Standartları Projesi'nde yer alan ve Moran (2001) tarafından eklenen bileşenle son haline kavuşan kültür temsili tablosu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmada çeviri romanlar veri kaynağı olarak kullanılmış ve romanlarda yer alan sözcükler ile ifadeler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler Enstitüsü tarafından geliştirilen ve Yuen (2011) tarafından uyarlanan standartlar çerçevesinde romanlardaki ifadeler ilk okumada ürün, uygulama, bakış açısı ve kişiler başlığı altında toplanmıştır.

İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. (...) İçerik analizinde doküman incelemesi yoluyla elde edilen veriler dört aşamada analiz edilir: Verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması. (Yıldırım & Şimşek, 2016, s. 242-243)

Bu doğrultuda ilk okuma, verilerin kodlanması açısından önemli olmuştur. Kodlanan veriler belirlenen çerçeve (Maden, 2015) doğrultusunda düzenlenmiştir.

Bunun için, elde edilen veriler Excel tablosunda “kişi, ürün, bakış açısı, uygulama” sayfaları oluşturularak ilgili sayfalara aktarılmıştır (Şekil 1).

Şekil 1

Veri Kodları

17	George Sand	59	Fransa
18	Voltaire	87	Fransa
19	Delille	87	Fransa
20	Athalie	93	Fransa
21	Racine	93	Fransa
22	Sachette	112	Fransa
23	Victor Hugo	112	Fransa
24	Voltaire	124	Fransa
25	Voltaire	234	Fransa

Örneğin, Şekil 2’de görüldüğü gibi, Fransız yazar Balzac’ın adı metinde ilk okumada “kişi” kategorisine dahil edilmek için yuvarlak içine alınarak turuncu post-it ile işaretlenmiştir. Fransa’da o dönemde yaygın olarak okunan Corbeille gazetesi ise “ürün” kategorisine dahil edilmek için yuvarlak içine alındıktan sonra sarı post-it ile işaretlenmiştir. İlk okumada işaretlenen bütün veriler Excel dosyasının ilgili sayfalarına taşınmıştır.

alt başlıklar ortaya çıkmıştır. Örneğin, ilk okumada ‘kişi’ kategorisine alınan Balzac ve Lamartine , ikinci okumada “edebiyat” alt-kategorisine dahil edilmiştir (Şekil 3).

Şekil 3

Veri Kodlamada İkinci Okuma

1	KİŞİ	SAYFA NO.	KÜLTÜR	ALT KATEGORİ
2	Galile	238	İtalya	1 Bilim insanı
3	Heloise	37	Fransa	1 Din
4	Saint Barthelemy	37	Fransa	1 Din
5	İsa	35	Hristiyanlık	1 Din
6	Meryem Ana	38	Hristiyanlık	1 Din
7	Madeleine	93	Hristiyanlık	1 Din
8	Saint- Paul	118	Hristiyanlık	1 Din
9	Meryem Ana	174	Hristiyanlık	1 Din
10	Meryem Ana	196	Hristiyanlık	1 Din
11	Saint- Pierre	205	Hristiyanlık	1 Din
12	Meryem Ana	234	Hristiyanlık	1 Din
13	Nicolas	364	Hristiyanlık	1 Din
14	Lamartine	39	Fransa	1 Edebiyat
15	Eugene Sue	59	Fransa	1 Edebiyat
16	Balzac	59	Fransa	1 Edebiyat
17	George Sand	59	Fransa	1 Edebiyat
18	Voltaire	87	Fransa	1 Edebiyat
19	Delille	87	Fransa	1 Edebiyat
20	Athalie	93	Fransa	2 Edebiyat

Son okumada ise alt kategorilerin de kendi içlerinde ayrımları olduğu görülmüştür. Bu ayrımlar, üçüncü okumadan sonra elde edilen verileri etiketlemek için kullanılmıştır. Yukarıdaki örneklerde verilen Balzac ve Lamartine önce kişi; sonra edebiyat; sonra ise biri yazar (Balzac) biri şair (Lamartine) olacak şekilde etiketlenmiştir (Şekil 4).

Şekil 4

Veri Kodlamada Üçüncü Okuma

1	KİŞİ	SAYFA NO.	KÜLTÜR	ALT KATEGORİ
2	Galile	238	İtalya	1 Bilim insanı
3	Heloise	37	Fransa	1 Din
4	Saint Barthelemy	37	Fransa	1 Din
5	İsa	35	Hristiyanlık	1 Din
6	Meryem Ana	38	Hristiyanlık	1 Din
7	Madeleine	93	Hristiyanlık	1 Din
8	Saint- Paul	118	Hristiyanlık	1 Din
9	Meryem Ana	174	Hristiyanlık	1 Din
10	Meryem Ana	196	Hristiyanlık	1 Din
11	Saint- Pierre	205	Hristiyanlık	1 Din
12	Meryem Ana	234	Hristiyanlık	1 Din
13	Nicolas	364	Hristiyanlık	1 Din
14	Lamartine	39	Fransa	1 Edebiyat
15	Eugene Sue	59	Fransa	1 Edebiyat
16	Balzac	59	Fransa	1 Edebiyat
17	George Sand	59	Fransa	1 Edebiyat
18	Voltaire	87	Fransa	1 Edebiyat
19	Delille	87	Fransa	1 Edebiyat
20	Athalie	93	Fransa	2 Edebiyat

Üçüncü okuma sırasında, bakış açısı kategorisinin diğerlerinden farklı davrandığı görülmüştür. Bu kategorideki verilerin geleneksel-geleneksel olmayan ve olumlu-olumsuz yönde eğilim gösteren ifadeler olduğu görülmüştür. İlk okumada uygulama kategorisine dahil edilen veriler son okumada bu doğrultuda ayrıca etiketlenmiştir (Şekil 5).

Şekil 5

Son Okumada Bakış Açılarının Etiketlenmesi

366	Fransa	1 Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol
80	Fransa	1 Dinsel bakış	Geleneksel olmayan
362	Fransa	1 Dinsel bakış	Geleneksel
362	Fransa	1 Dinsel bakış	Geleneksel olmayan
363	Fransa	1 Dinsel bakış	Geleneksel olmayan

Bütün okumaların ardından, Excel tablolarına aktarılan (EK B-Ö) ve gerekli düzenlemeler yapılan verilerin hangi kültürlerin temsilleri oldukları ve eserde kaç kere geçtikleri analiz için hesaplanmıştır. Bu hesaplama sırasında Excel'in =COUNTIF(Range, Criteria) formülü kullanılmıştır. Toplanan ve kodlarına ayrılan verilerin ne sıklıkla tekrar ettikleri de bulunduktan sonra bir başka araştırmacının

verileri incelemesi sağlanmıştır. Bunun için alanda yetkin ve deneyimli bir araştırmacı verileri incelemiş, kodlamaların anlamlı olup olmadığını değerlendirmiş, uygun alt kategorilerin oluşturulup oluşturulmadığını incelemiştir ve sonuçlarda %95'in üstünde benzerlik olduğu görülmüştür. "Bu şekilde elde edilen sonuçların, araştırmacının kendi görüşünden ziyade elde edilen verilere dayandığı teyit edilmiştir" (Yıldırım & şimşek, 2016, s. 275). Bütün bunların sonunda elde edilen bulgulardan yola çıkarak yorum ve önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde nitel araştırma yöntemlerinden sıklıkla kullanılan içerik analizi yöntemi seçilmiştir. İçerik analizinin kurallarına uygun olarak örneklem olarak seçilen *Madam Bovary* ile *Babalar ve Oğullar* nce benzer ifadelerin bir araya getirilmesi, ardından kodlarının belirlenmesi, belirlenen kodlara göre elde edilen verilen gruplandırılması ve gruplandırılan verilerin yorumlanması olmak üzere dört aşamalı veri analizine tabii tutulmuştur. Veri analizinin geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak için kodlanan veriler alanında uzman bir araştırmacının incelemesinden geçmiş ve kodlamaların anlamlı olup olmadığı incelenmiştir.

BÖLÜM 4: BULGULAR

Giriş

Bu bölümde UBDP Ana dil derslerinde okutulan çeviri eserlerden seçilen örnek metinlerden elde edilen veri analizlerinin sonuçları sunulmuştur. İçerik analizi yöntemiyle, UBDP Ana dil derslerinde kullanılan çeviri eserlerden olan *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar* ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler Enstitüsü tarafından 1996 yılında başlatılan Yabancı Dil Öğrenme Standartları Projesi’nde yer alan ve Moran (2001) tarafından eklenen bileşenle son haline kavuşan kültür temsili analiz kategorileri kullanılarak analiz edilmiştir. Bu kategoriler her bir eser için: kişi, ürün, bakış açısı ve uygulamadır.

Her iki metinden elde edilen bulgular sırasıyla “Kişi”, “Ürün”, “Bakış Açısı” ve “Uygulama” kategorilerine göre incelenmiştir. Veri analizi sırasında elde edilen alt-kategoriler de her bir metin için tablolar halinde sunulmuştur. Son olarak, eserlerden toplanan verilerin analizi karşılaştırmalı özet bir tabloda paylaşılmıştır.

***Madam Bovary*: Kişi Temsilleri**

Veri analizi sırasında, metinlerde yer alan kişi adlarının herhangi bir kültürü temsil etmeleri açısından sınıflandırmak için “Kişi” kategorisi kullanılmıştır. Bu süreçte her metinde bahsi geçen kişilerin ait oldukları alan itibari ile bazı alt kategoriler ortaya çıkmıştır. *Madam Bovary* içinde ortaya çıkan bu alt kategoriler: bilim insanı, din, edebiyat, felsefe, mitoloji, müzik, sanat, siyaset, tarih ve tıptır (Tablo 1). Alt kategorilerin detaylı tablosu Ek B’de bulunabilir.

Tablo 1*Madam Bovary’de Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt Kategorileri*

Kişi	<i>f</i>
Edebiyat	20
Tarih	14
Din	11
Sanat	6
Siyaset	5
Tıp	5
Felsefe	4
Mitoloji	4
Bilim İnsanı	1
Müzik	1

Veri analizi sırasında elde edilen sonuçlara göre *Madam Bovary*’de kişi kategorisinde ortaya çıkan alt kategorilerden en baskın olanı “edebiyat” alanındadır. (Tablo 2.) Edebiyat alt kategorisi şairleri (örn., Lamartine, s. 39), roman ve hikâye yazarlarını (örn., Walter Scott, 87), farklı metinlerde yer alan kurgu karakterleri (örn., *Athalie*, s. 93) içermektedir. Tablo 2’den Tablo 11’e kadar olan kategorilerin detaylı örneklerine Ek C’den ulaşılabilir.

Tablo 2*Madam Bovary’de Edebiyatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu*

Edebiyat	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	17	Voltaire (s. 87)
	İskoç	3	Walter Scott (s. 87)

Tablo 2’de görüldüğü üzere, *Madam Bovary*’de edebiyatla ilişkili kişi adları 20 kere geçmektedir. Edebiyat alt kategorisindeki baskın kültür Fransız kültürüdür. Eserde yer alan Fransız edebiyatına ait kişi adları (örn., Balzac, s. 39; Voltaire, s. 87; Victor Hugo, s. 112) toplamda 17 kez geçmektedir. Bu dağılımda kendine yer bulan diğer kültür İskoç kültürüdür. İskoç edebiyatına ait kişi adlarına (örn., Walter Scott, s. 87) eserde toplamda üç kez rastlanmıştır.

Bu veriden yola çıkarak metinde bahsi geçen edebiyat ile ilgili kişilerin hemen hemen hepsinin Fransız edebiyatına ait isimler olduğu, diğer kültürlerden sadece İskoç edebiyatına -az da olsa- yer verildiği söylenebilir.

Veri analizi sırasında elde edilen sonuçlara göre *Madam Bovary*’de kişi kategorisinde ortaya çıkan alt kategorilerden ikinci baskın olanı “tarih” alanındadır. Tablo 3’te verileri sunulan tarih alt kategorisi kralları, kraliçeleri, kralların sevgililerini içermektedir (Tablo 3).

Tablo 3

Madam Bovary’de Tarihle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Tarih	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	13	Marie- Antoinette (s. 50)
	İskoç	1	Marie Stuart (s. 37)

Tablo 3’te görüldüğü üzere, *Madam Bovary*’de tarihle ilişkili kişi adları 14 kere geçmektedir. Fransa tarihine ait kişi adları (örn., Marie-Antoinette, s. 50) dağılımın baskın tarafıdır ve 13 kere tekrar etmektedir. Baskın olan Fransız kültürüne karşılık farklılık gösteren kültür İskoç kültürü olmuştur. Eserde İskoçya tarihine ait bir kişinin (Marie Stuart, s. 37) adına rastlanmıştır.

Madam Bovary'de kişi kategorisinde yer alan alt kategorilerden “din” kategorisi ağırlıklı olarak azizeleri, aziz ve rahibeleri içermektedir (Tablo 4). Tablo 4'te görüldüğü üzere, *Madam Bovary*'de dinle ilişkili kişi adları 11 kere geçmektedir.

Tablo 4

Madam Bovary'de Dinle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Din	Kültür	f	Örnek
	Hristiyan	9	Meryem Ana (s. 174)
	Fransız-Hristiyan	2	Saint-Berthelemy (s. 37)

Din alt kategorisinde yer alan kişilerin temsillerine bakıldığında bu kategoride adı geçen kişilerin tamamının Hristiyan kültürüne ait adlar olduğu görülmüştür. Bu adlardan iki tanesinin temsil ettiği kültür tespit edilebilmiştir. Bahsi geçen bu kişilerin Fransız oldukları görülmüştür (örn., Saint-Berthelemy, s. 37 ve Heloise, s. 37). Buna karşılık diğer dokuz kişinin belirli bir kültüre ait olmadığı, bu kişilerin milliyetten bağımsız olarak Hristiyanlık dinini genel olarak temsil eden kişiler (örn., Meryem Ana, s. 174; Saint-Pierre, s.205) olduğu görülmüştür.

Madam Bovary'de bulunan kişi adlarının bir kısmı “sanat” alt kategorisinde toplanmıştır. Veri analizi sırasında elde edilen sonuçlara göre *Madam Bovary*'de kişi kategorisinde ortaya çıkan alt kategorilerden “sanat” kategorisine dahil edilen isimler; ressamaları, fotoğrafçıları ve sanat eserlerinde yer alan kurgu karakterleri içermektedir (Tablo 5). Tablo 5'te görüldüğü üzere, *Madam Bovary*'de sanatla ilişkili kişi adları altı kere geçmektedir.

Tablo 5*Madam Bovary’de Sanatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu*

Sanat	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	3	Steuben (s. 331)
	Polonya	2	Schopin (s. 331)
	Avrupa	1	Clemence Isaure (s.37)

Sanat alt kategorisinde yer alan kişilerin kültür dağılımlarına bakıldığında Fransız kültürünü temsil eden kişilerin ağırlıkta olduğu görülmektedir. Fransız kültürünü temsil eden üç isme karşılık (örn., Steuben, s. 331), iki ismin Polonya kültürüne (örn., Schopin, s. 331) ait olduğu ortaya çıkmıştır. Sanat kategorisinde değerlendirilen bir kişinin ise bütün Avrupa kültürlerinde (Clemence Isaure, s 37) benimsendiği tespit edilmiş, bir tek ülkeye bağlı olmadığı görülmüştür.

Veri analizi sırasında elde edilen sonuçlara göre *Madam Bovary’de* kişi kategorisinde ortaya çıkan alt kategorilerden “siyaset” kategorisi devlet adamlarını içermektedir. (Tablo 6).

Tablo 6*Madam Bovary’de Siyasetle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu*

Siyaset	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Roma	2	Cincinnatus (s. 160)
	Fransız	1	Frayssinous (s. 36)
	Birleşik Krallık	1	Clarence Dükası (s. 208)
	Amerikan	1	Franklin (s. 93)

Tablo 6’da görüldüğü üzere, *Madam Bovary*’de siyasetle ilişkili kişi adları beş kere geçmektedir. Bu alt kategoride yer alan kişilerin ağırlıklı olarak Batı ve Avrupa kültürlerinden temsiller olduğu görülmüştür. Roma kültürünü temsil eden devlet adamlarının adı (örn., Cincinnatus, s. 160) eserde iki kere geçmektedir.

Bununla birlikte Fransız ve Birleşik Krallık kültüründen birer devlet adamının adı (Frayssinous, s. 36; Clarence Dükası, s.208) geçmektedir. Bir ismin ise Amerika kültürüne (Franklin, s. 93) ait olduğu tespit edilmiştir.

Eserde, kişi kategorisine dahil edilebilecek hekim adları da bulunmaktadır. Bahsi geçen hekim adları “tıp” alt kategorisinde değerlendirilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7

Madam Bovary’de Tıpla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Tıp	Kültür	f	Örnek
	Fransız	2	Ambroise Pare (s. 191)
	Roma	1	Celsus,(s. 191)
	Antik Yunan	1	Hipokrates (s.31)
	Bilgiye ulaşamadı	1	Gerson (s. 191)

Tablo 7’de görüldüğü üzere, *Madam Bovary*’de tıpla ilişkili kişi adları beş kere geçmektedir. Tablodaki dağılıma bakıldığında bu adlardan iki tanesinin Fransız kültüründen (örn., Ambroise Pare, s.191) hekimler olduğu görülmektedir. Bir hekim Antik Yunan (Hipokrates, s.31) kültürünü temsil etmektedir. Bir hekim ise Roma kültüründendir (Celsus, s.191). Ek olarak, bir kişi adının (Gerson, s.191) hangi döneme ve kültüre ait olduğu tespit edilememiştir. Kitapta bahsi geçen bu hekimin hangi kültürü tespit ettiğini bulabilmek için, kitabın yazıldığı döneme atıfta bulunan makaleler, tıp ve tarih dergilerine başvurulmuştur. Hekimlik yapan ve kendi adında

bir terapi yöntemi geliştiren bir isim bulunsa da (Max Gerson) bu hekimin doğum tarihi (1881) *Madam Bovary*'nin yayımlandığı ilk tarihten (1856) 25 yıl sonra olduğu için kitapta bahsi geçen Gerson'un bu hekim olamayacağı kanaatine varılmıştır.

Veri analizi sırasında elde edilen sonuçlara göre *Madam Bovary*'de filozofları ve felsefe yazarlarını içeren “felsefe” alt kategorisi ortaya çıkan alt kategorilerden bir diğeri olmuştur. (Tablo 8).

Tablo 8

Madam Bovary'de Felsefeyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Felsefe	Kültür	f	Örnek
	Fransız	3	J.J. Rousseau (s.286)
	Roma	1	Anaharsis (s. 8)

Tablo 8’de görüldüğü üzere, *Madam Bovary*'de felsefeyle ilişkili kişi adları dört kere geçmektedir. Bu kategoride baskın olan Fransız kültüründen üç isim (örn., J.J. Rousseau, s. 286) bulunmaktadır. AntikYunan filozofu Anaharsis’in (s.8) ismi ise eserde bir kere geçmektedir.

Analiz sırasında kişi kategorisindeki bir diğer alt başlık “mitoloji” olmuştur. Bu alt kategoride tanrılar ve tanrıçalar yer almaktadır (Tablo 9).

Tablo 9

Madam Bovary'de Mitolojiyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Mitoloji	Kültür	f	Örnek
	Antik Yunan	3	Cupid (s. 291)
	Avrupa	1	Minerva (s. 15)

Madam Bovary'de mitolojiyle ilişkili kişi adları dört kere geçmektedir. Bu adlardan üç tanesinin Antik Yunan mitolojisine (örn., Cupid, s. 291) ait olduğu tespit edilmiştir. Bu alt kategoride adı geçen adlardan biri Minerva'dır (s.15). Bu adın tek bir kültürü temsil etmediği bütün Avrupa mitolojilerinde karşılığı olduğu görülmüştür. Bu yüzden bu ad özel olarak bir kültüre atfedilmeden "Avrupa" başlığı altına alınmıştır.

Veri analizi sırasında elde edilen sonuçlara göre *Madam Bovary*'de kişi kategorisinde ortaya çıkan alt kategorilerden bir diğeri olan "bilim insanı" kategorisi sadece astronomiyle ilgili bilim insanlarını içermektedir ve metinde sadece bir atıf vardır (Tablo 10).

Tablo 10

Madam Bovary'de Bilimle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Bilim İnsanı	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	İtalyan	1	Gallielo (s.238)

Tablo 10'da görüldüğü üzere çok yönlü İtalyan bilim insanı Gallileo'nun adı (s.238) eserde bir kere geçmektedir.

Metin boyunca müzikle ilişkili bir kişi adına rastlanmıştır. Bu ad, "müzik" alt kategorisinde sunulmuştur. (Tablo 11).

Tablo 11

Madam Bovary'de Müzikle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Müzik	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	1	Beranger (s.9)

Fransız söz yazarı Beranger'in (s.9) adı eserde bir kere geçerek müzik kategorisinde kendine yer bulmuştur.

Babalar ve Oğullar: Kişi Temsilleri

“Kişi” kategorisi *Babalar ve Oğullar*'da yer alan kültür temsillerini tespit etmek için de kullanılmıştır. Analiz sırasında bu kategoride ortaya çıkan alt başlıklar şu şekildedir: edebiyat, tarih, tıp, din, sanat, kimya, müzik, siyaset, mitoloji, felsefe, efsane, ekonomi, fizik ve tarım (Tablo 12). Detaylı bilgiye EK D' den ulaşılabilir.

Tablo 12

Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt Kategorileri

Kişi	<i>f</i>
Edebiyat	19
Tarih	14
Tıp	7
Din	6
Bilim	6
Sanat	6
Müzik	6
Siyaset	4
Mitoloji	3
Felsefe	3
Efsane	1
Ekonomi	1
Tarım	1

Analiz sırasında elde edilen sonuçlara göre, *Babalar ve Oğullar*'da, kişi kategorisinde en dikkat çekici frekans değeri “edebiyat” alt başlığında ortaya çıkmıştır. Edebiyat alt başlığına dahil edilen kişi adlarının eser boyunca 18 kez tekrar ettiği görülmüştür (Tablo 13). Bu alt başlıkta yazarlar, oyun yazarları, şair ve masalcıların adları yer almaktadır. Tablo 13'ten Tablo 25'e kadar olan verilerin detaylı örnekleri Ek E'de sunulmuştur.

Tablo 13

Babalar ve Oğullar'da Edebiyatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Edebiyat	Kültür	f	Örnek
	Rus	8	Gogol (s. 214)
	Alman	4	Goethe (s. 32)
	A.B.D	2	Emerson (s.84)
	İskoç	2	Byron (s.77)
	Fransız	1	George Sand (s. 84)
	Antik Yunan	1	Ezop (s.30)
	Roma	1	Horatius (s. 149)

Tablo 13'te de görüldüğü üzere bu alt başlıkta Rus edebiyatına ait kişi adları (örn., Gogol, s. 214) baskındır. Eserde sekiz kere karşılaşılan Rus edebiyatçılara karşılık Alman edebiyatçıları (örn., Goethe, s. 32) dört kere geçmektedir. Amerika ve İskoç edebiyatına ait kişi adları (örn., Emerson, s. 84; Byron, s. 77) ikişer kere tekrar ederek temsil imkanı bulmuştur. Fransız edebiyatından George Sand'ın adına da (s.84) bir kere yer verilmiştir. Bunlarla birlikte Antik Yunan edebiyatından Ezop (s.30) ve Roma edebiyatından Horatius (s.149) eserde bir kere geçmekte ve diğer kültürlerin yanında bu kültürleri temsil etmektedir.

Bu verilerden yola çıkarak denebilir ki *Babalar ve Oğullar*'da Rus edebiyatına ait isimlerin yanı sıra Alman edebiyatına ait isimler de sıklıkla tekrar etmektedir.

Babalar ve Oğullar'daki alt kategorilerde frekans değeri yüksek olan bir diğer kategori “tarih”tir. Tarih alt kategorisi imparatorları, kralları, tarihçileri ve mareşalleri içermektedir (Tablo 14).

Tablo 14

Babalar ve Oğullar'da Tarihle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Tarih	Kültür	f	Örnek
	Rus	5	Çar Aleksandr (s.60)
	Fransız	5	Napolyon (s.223)
	İngiliz	2	Macauley (s. 86)
	Lidya	1	Karun (s. 143)
	Polonya	1	Masalski (s. 45)

Tablo 14'teki dağılım göstermektedir ki Rus ve Fransız kültüründen temsiller eşit ağırlıktadır. Eserde 13 kere geçen tarihle ilişkili kişi adlarının kültür temsilleri açısından dağılımına bakıldığında Rus tarihine (örn., Çar Aleksandr, s. 60) ve Fransa tarihine ait kişi adlarının (örn., Napolyon, s. 223) beşer kere tekrar ettiği görülmektedir. İngiltere tarihine ait kişi adları ise (örn., Macauley, s. 86) iki kere geçmektedir. Lidya tarihini temsil eden hükümdar Karun'dan (s.143) eserde bir kere bahsedilirken Polonya kültürünü temsil eden tarihçi Masalski (s.45) de bir kere metinde kendine yer bulmuştur.

“Din” kategorisi, *Babalar ve Oğullar*’da sıklıkla tekrar eden kişi adlarını veren bir diğer alt kategoridir. Bu kategori peygamberleri, azizleri ve vazileri içermektedir (Tablo 15).

Tablo 15

Babalar ve Oğullar’da Dinle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Din	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Hristiyan	4	İlyas Peygamber (s. 63)
	Fransız- Hristiyan	1	Bourdaloue (s. 78)
	Roma- Hristiyan	1	Aziz Nikolay (s.45)

Tablo 15’te görüldüğü üzere, *Babalar ve Oğullar*’da dinle ilişkili kişi adları altı kere geçmektedir. Bu tabloya bakıldığında baskın temsilin Hristiyanlık olduğu görülmektedir. Eserde İlyas Peygamber (s.63) gibi Hristiyanlığı temsil eden dört isim vardır. Bununla birlikte aslında Roma’nın antik din kültürüne ait olduğu düşünülen bir aziz adı da (Aziz Nikolay, s. 45) eserde yer almaktadır. Bu aziz adı her ne kadar orijin olarak Roma’nın antik dinlerine ait görünse de Hristiyanlık tarafından da benimsenmiştir. Bu kategoride adı geçen bir vaiz (Bourdaloue, s.78) ise Fransız olmasına rağmen Hristiyan kültürünün tamamında kendine yer bulmuştur. Bu yüzden bu isimler (Bourdaloue ve Aziz Nikolay) tabloda Roma-Hristiyan ve Fransız-Hristiyan etiketlemesiyle verilmiştir. Bu verilerden yola çıkarak denebilir ki *Babalar ve Oğullar*’da dini temsiller Hristiyan kültürüne ait olup farklı dinlerden temsillere yer verilmemiştir.

Babalar ve Oğullar’da kişi kategorisinde ortaya çıkan alt kategorilerden bir diğeri “bilim insanı” kategorisidir. Bu kategori kimya ve fizik alanında çalışan bilim insanlarından oluşmakta olup Tablo 16’da sunulmuştur. Buradaki kişi adları ayrıca

kimya ve fizik olmak üzere yeniden kategorilere ayrıldığında kimya alanında bahsi geçen kişi adlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Tablo 16

Babalar ve Oğullar'da Bilimle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Kimya	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız(kimya)	2	Pelous (s.126)
	Alman	2	Liebig (s. 33)
	İsviçre	1	Paracelous (s.147)
	Fransız (fizik)	1	Ganot (s.126)

Tablo 16'da görüldüğü üzere, *Babalar ve Oğullar'da* bilimle ilişkili kişi adları altı kere geçmektedir. Tablodaki verilere bakıldığında baskın kültürün Fransız kültürü olduğu görülmektedir. Bu kültüre ait bilim insanlarının adına eserde üç kere yer verilmiştir. Bu isimlerden iki tanesi Fransız kimyacı Pelous ve Fremy (s.126) olup bir tanesi Fransız fizikçi Ganot'tur (s.126). Alman iki kimyacı (örn., Liebig, s. 33) ve İsviçreli bir kimyacı (Paracelous, s.147) da bu kategoride kendilerine yer bulmuştur.

Babalar ve Oğullar'da elde edilen verilerden bir diğeri de “tıp” alanıdır. Tıp alt kategorisi hekimleri içermektedir (Tablo 17).

Tablo 17

Babalar ve Oğullar'da Tıpla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Tıp	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Alman	5	Rademacher (s.146)
	İskoç	1	John Brown (s.146)
	İsviçre	1	Paratselsky (s. 147)

Babalar ve Oğullar'da hekim adlarına yedi kere rastlanmaktadır. Tıp alt kategorisindeki kültür dağılımına bakıldığında Alman beş hekim adı (örn., Rademacher, s. 146), İskoç ve İsviçreli birer hekim adı (John Brown, s. 146; Paratselsky, s.147) vardır. Burada baskın olan kültürün Alman kültürü olduğu söylenebilir.

Veri analizi sırasında bestecileri ve edebi eserlerde adı geçen kurgu besteci karakterleri içeren “müzik” alt kategorisi ortaya çıkmıştır. Tablo 18’de sunulan bu kategoride müzikle ilişkili kişi adları altı kere geçmektedir.

Tablo 18

Babalar ve Oğullar'da Müzikle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Müzik	Kültür	f	Örnek
	Avusturya	5	Mozat (s.107)
	İngiliz	1	Seymour Schiff (s. 88)

Müzik alt kategorisinde yer alan kişilere bakıldığında baskın temsilin Avusturya kültürüne ait olduğu görülmektedir. Eserde Avusturya kültürüne ait olan besteci adlarına (örn., Mozart, s.107) beş kere yer verilmiştir. İngiliz kültürüne ait olan besteci adı (Seymour Schiff, s. 88) ise bir kere geçmektedir.

Babalar ve Oğullar'da yer alan kişilerden resim ve mimari gibi alanlarda eser veren isimler “sanat” alt kategorisinde toplanmıştır (Tablo 19). Sanat alt kategorisi ressam ve mimarları içermektedir.

Tablo 19

Babalar ve Oğullar'da Sanatla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Sanat	Kültür	f	Örnek
	İtalyan	6	Rafael (s. 67)

Tablo 19’da görüldüğü üzere, *Babalar ve Oğullar*’da sanatla ilişkili kişi adları altı kere geçmektedir ve altı isim de İtalyan kültürüne aittir. Eserde tekrarlayan bu isim İtalyanın ressam ve mimar Rafael’dir (s.67).

Babalar ve Oğullar’da devlet adamları ve baronlar gibi siyasi kimliğe sahip kişileri içeren “siyaset” alt kategorisi Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20

Babalar ve Oğullar’da Siyasetle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Siyaset	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Rus	3	Speranski(s. 101)
	Roma	1	Cincinnatus (s.152)

Tablo 20’de görüldüğü üzere, *Babalar ve Oğullar*’da siyasetle ilişkili kişi adları dört kere geçmekte ve Rus kültürünün bu dağılımda baskın olduğu görülmektedir. Siyaset alt kategorisinde kendine yer bulan kişi adları temsil ettikleri kültürlere göre değerlendirildiğinde üç siyasetçinin Rus kültüründen (örn., Speranski, s. 101) olduğu, bir siyasetçinin ise Roma kültüründen (Cincinnatus, s.152) olduğu görülmektedir.

Babalar ve Oğullar’da bahsi geçen filozoflar “felsefe” alt kategorisinde toplanmıştır. Tablo 21’de sunulan bu verilere göre *Babalar ve Oğullar*’da felsefeyle ilişkili kişi adları üç kere geçmektedir.

Tablo 21

Babalar ve Oğullar’da Felsefeyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Felsefe	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	2	Condillac (s.76)
	Alman	1	Hegel (s.28)

Felsefe alt kategorisine dahil edilen düşünürler temsil ettiklere kültürlere göre incelendiğinde iki filozofun Fransız (örn., Condillac, s. 76), bir filozofun Alman (Hegel, s. 28) olduğu görülmüştür. Rus kültürünü temsil eden filozoflara eserde yer verilmediği söylenebilir.

Veri analizi sırasında, *Babalar ve Oğullar*'da mitolojik tanrıları içeren bir alt kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoride bahsi geçen isimler “mitoloji” alt başlığında toplanmıştır (Tablo 22).

Tablo 22

Babalar ve Oğullar'da Mitolojiyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Mitoloji	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Antik Yunan	3	Morpheus (s. 149)

Tablo 22’de görüldüğü üzere, *Babalar ve Oğullar*’da mitolojiyle ilişkili kişi adları üç kere geçmektedir. Eserde üç kere adı geçen bu mitolojik tanrı Antik Yunan mitolojisindeki uyku ve rüya tanrısı olan Morpheus’tur (s.149).

Babalar ve Oğullar’da ekonomi alanında bahsi geçen kişiler Tablo 23’te gösterilmiştir. Ekonomi alt kategorisi ekonomistleri içermektedir.

Tablo 23

Babalar ve Oğullar’da Ekonomiyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Ekonomi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	1	Proudhon (s. 86)

Tablo 23’te görüldüğü üzere, *Babalar ve Oğullar*’da ekonomiyle ilişkili kişi adları bir kere geçmektedir. O da Fransız bir ekonomisttir (Proudhon, s. 86).

Analiz sırasında tarımla ilişkilendirilen bir kişi temsili ortaya çıkmıştır. Bu kişi temsili “tarım” alt kategorisinde sunulmuştur (Tablo 24). Tarım alt kategorisi toprak ağalarını içermektedir.

Tablo 24

Babalar ve Oğullar’da Tarımla İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Tarım	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Rus	1	Pomeşçik (s.78)

Tarım alt kategorisinde yer alan bu kişi temsil ettiği kültür açısından bakıldığında Rus kültürünün bir parçası olduğu görülmüştür. Bu kategoride bahsi geçen kişi Rus’ya özgü bir toprak ağasıdır (Pomeşçik, s. 78).

Veri analizi sırasında, *Babalar ve Oğullar’da*, kurgu kişi temsillerine de rastlanmıştır. Metinde rastlanan bu kurgu karaktere “efsane” alt kategorisinde yer verilmiştir (Tablo 25). Efsane alt kategorisi halk arasında yayılan efsanelere konu olmuş kurgu karakterleri içermektedir.

Tablo 25

Babalar ve Oğullar’da Efsaneyle İlişkili Kişilerin Frekans Tablosu

Efsane	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Latin	1	Şeytan Robert (s. 156)

Tablo 25’te yer verilen kurgu karakterin Latin kültürüne ait bir efsanenin baş kahramanı olan Şeytan Robert (s. 156) olduğu görülmüştür. Bu karakter gerçek bir kimliğe sahip olmayıp halk arasında anlatılan efsanelerle kuşaktan kuşağa, kültürden kültüre aktarılmıştır.

Madam Bovary: Ürün Temsilleri

Veri analizi sırasında eserlerde geçen kumaş, eğlence malzemeleri, romanlar, binek araçlar ve sanat ürünleri gibi kültürel unsurları etiketlemek için “Ürün” kategorisi kullanılmıştır. Bu süreçte her metinde bazı alt kategoriler ortaya çıkmıştır. *Madam Bovary* için bu alt kategoriler günlük yaşam, din, ekonomi, binek araç, edebiyat, mimari, kumaş, müzik, sanat, eğlence, oyuncak, askeri ve tıptır (Tablo 26).

(EK F)

Tablo 26

Madam Bovary’de Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt Kategorileri

Ürün	f
Günlük yaşam	67
Din	29
Ekonomi	27
Binek araç	17
Edebiyat	7
Mimari	6
Kumaş	4
Müzik	4
Sanat	4
Eğlence	1
Oyuncak	1
Askeri	1
Tıp	1

Madam Bovary'de kullanılan ürünler kategorisinde en baskın olan alt kategori “günlük yaşam” kategorisidir (Tablo 27). Bu kategoride yer alan ürünler günlük yaşamın bir parçası olan nesnelerden oluşmaktadır. Bunlar; eşya, içecek, yiyecek, giyim, keyif verici madde, dergi ve gazetelerdir. Günlük yaşam kategorisinde yer alan ürünler temsil ettikleri kültürlere göre sınıflandırıldığında *Madam Bovary*'de karşılaşılan baskın kültürün Fransız kültürü olduğu görülmüştür.

Tablo 27

Madam Bovary'de Günlük Yaşamla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Günlük Yaşam	Kültür	f	Örnek
	Fransız	38	Pompadour saatler(s.58)
	İngiliz	7	İngiliz iğnesi(s.109)
	Avrupa	6	Korsaj(s. 290)
	Antik Yunan	3	Minerva başı (s.15)
	Hint	3	Punch (s.9)
	Osmanlı	3	Kerevet(s. 131)
	A.B.D	1	Amerikan bezi(s.96)
	Fars	1	Serpuş (s. 164)
	İspanyol	1	İspanya şarabı (s.53)
	İtalyan	1	Kukuleta (s.372)
	Kafkas	1	Sorguçlu kalpak (s.2)
	Küba	1	Puro (s.30)
	Yunan	1	Yunan biçimindeki takke (s. 275)
	Genel	1	Enfiye mendili (s. 119)

Bu kategoride toplamda 67 tane ürün tespit edilmiştir. Günlük yaşam kategorisindeki ürünlerden en göze çarpan frekans değeri Fransız kültürüne aittir. Burada Fransız kültürünü temsil eden 38 tane (örn., Pompadour saatler, p. 58; Carbeille gazetesi, s. 59, frak, s. 150; Reims bisküvileri, s. 219) ürün yer almaktadır. Fransız kültürünü takip eden baskın kültür İngiliz kültürü olmuştur. Bu kategoride bahsi geçen ürünlerden yedi tanesi İngiliz kültürüne (örn., İngiliz iğnesi, s.109) aittir. Bu sıralamayı altı tanesi genel olarak Avrupa kültürünü (örn., korsaj, s.290), üç tanesi Antik Yunan kültürünü (örn., Minerva başı, s.15) temsil eden ürünler takip etmektedir.

Bu dağılımda baskın olan Avrupa kültürlerine ek olarak, eserde bahsi geçen ürünlerden üç tanesi Hint kültürünü (örn., Punch, s.9), üç tanesi Osmanlı kültürünü (örn., kerevet, s.131) temsil etmektedir. Bunlarla birlikte eserde bir kere bahsi geçen ve ait oldukları kültürleri metne taşımayı başaran ürünler de olmuştur. Tablo 27’de görüldüğü gibi Amerikan, Fars, İspanyol, İtalyan, Kafkas, Küba ve Yunan kültürünü temsil eden birer tane ürün bulunmaktadır. Tablo 27’den Tablo 39’a kadar olan verilerin detaylı örnekleri Ek G’de verilmiştir. Eserde yer verilen ürünlerden bir tanesi de o dönemdeki çoğu kültürde var olan genel temsile sahip bir ürün olan enfiye mendilidir (s.119). Günlük yaşam kategorisine dahil edilebilen ürünlerin dağılımında Fransız kültürü başta olmak üzere Avrupa kültürünün baskın temsiline ek olarak Doğu kültürlerine yer verildiği de söylenebilir.

Madam Bovary’de kullanılan ürünler kategorisinde yoğunlukta olan bir diğer alt kategori “din” kategorisidir. Tablo 28’de verileri sunulan bu kategoride yer alan ürünler dini törenlerde kullanılan, din temelli göndermeleri olan ürünlerden oluşmaktadır. Bu alt başlıkta dini törenlerde kullanılan eşyalar, içecekler, yiyecekler,

giyim malzemeleri, kutsal kabul edilen kitaplar, dualar ve dini törenlerde okunan ilahiler bulunmaktadır. Bu kategoride toplamda 29 tane ürün tespit edilmiştir.

Tablo 28

Madam Bovary’de Dinle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Din	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Hristiyan	26	Haçlı tespih(s.35)
	Yahudi	2	Hamaylı (s.132)
	Genel	1	Kuşak (s.132)

Din kategorisinde yer alan ürünlerin temsillerine bakıldığında 26 tanesinin Hristiyanlığa ait dini ürünler (örn., çan, s.6; haçlı tespih, s.35) olduğu görülmüştür. İki tanesi Yahudiliğe (hamaylı, s. 132) ait olup bir tanesi ise dinlerden bağımsız her türlü dini törende kullanılan bir kuşaktır.

Madam Bovary’de sıklıkla bahsi geçen para birimleri de ürün olarak kaydedilmiştir. Eserde yer alan para birimleri “ekonomi” alt kategorisinde verilmiştir (Tablo 29). Ekonomi kategorisinde toplamda 27 kere para birimi adı geçmiştir.

Tablo 29

Madam Bovary’de Ekonomiyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Ekonomi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	27	Frank (s.132)

Bu kategorideki ürünlerin tamamı Fransız kültürüne aittir. Frank (s.132), Napolyon altını (s.206), ecu (s. 175) gibi o dönemin Fransa’sında kullanılan para birimleridir.

Madam Bovary'de göze çarpan bir diğer alt kategori “binek araç” kategorisidir. Bu kategoride yer alan ürünler eserde bahsi geçen binek araçlardan oluşmakta olup 17 kere tekrar edilmektedir (Tablo 30).

Tablo 30

Madam Bovary'de Binek Araçla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Binek araç	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	17	Lando (s.150)

Binek araç kategorisinde yer alan ürünlere bakıldığında tamamının Fransa'ya ait olduğu görülmektedir. Fransız kültüründe yer alan ve eserin geçtiği dönemde bolca kullanılan ‘lando’ (s.150) gibi binek araçlar 17 kez tekrar etmektedir.

Madam Bovary'de yer alan ürünlerde edebi eserlere de rastlanmıştır. Bu eserler “edebiyat” alt kategorisini oluşturmuştur (Tablo 31). Bu kategoride yer alan ürünler romanlardan, tiyatro oyunlarından ve masallardan oluşmakta olup eser boyunca sekiz kere geçmektedir.

Tablo 31

Madam Bovary'de Edebiyatla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Edebiyat	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	6	Notre-Dame de Paris (s.112)
	Antik Yunan	1	Anaharsis Gezi Yazısı (s.8)
	Arap (Doğu)	1	Binbir Gece Masalları (s. 167)

Edebiyat kategorisindeki eserlerin ait oldukları kültürlere bakıldığında en yüksek frekans değerinin Fransız kültürüne ait olduğu görülmüştür. Eserde bahsi geçen edebi metinlerden altı tanesi Fransız edebiyatını (örn., Notre-Dame de Paris, s.

112) temsil etmektedir. Bir eser Antik Yunan edebiyatına (Anaharsis Gezi Yazısı, s.8) aittir. Bir diğer eser ise Doğu edebiyatının öne çıkan metinlerinden olan ve Arap edebiyatının en meşhur temsillerinden kabul edilen Binbir Gece Masalları'dır (s.167). Bu dağılımda da görüldüğü üzere, edebiyat kategorisinde sadece Batı edebiyatı ürünleri değil Doğu edebiyatı ürünleri de eserde temsil edilmektedir.

Madam Bovary'de mimari yapılar da göze çarpmaktadır. "Mimari" alt kategorisinde toplanan bu ürünlerin kültür temsilleri Tablo 32'de sunulmuştur.

Tablo 32

Madam Bovary'de Mimariyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Mimari	Kültür	f	Örnek
	İtalyan	2	İtalyan tarzı şato (s. 47)
	Fransız	1	Kapüsen rahipleri manastırı (s. 71)
	Antik Mısır	1	Ehram (s. 42)
	Orta Asya	1	Tatarkâri minareler (s. 39)

Mimari kategorisine dahil edilen ürünlerin temsil ettikleri kültürlere bakıldığında İtalyan kültürünün öne çıktığı görülmektedir. Eserde İtalyan mimari yapılar (örn., İtalyan tarzındaki şato, s. 47) iki kere geçmektedir. Fransız mimarisinde rastlanan 'Kapüsen rahipleri manastırı' (s.71) bir kere geçerek bu kültürün temsil edilmesini sağlamıştır. Buna ek olarak Antik Mısır kültüründe sıklıkla karşılaşılan 'ehram' (s.42) bir kere; Orta Asya kültürünü temsil eden 'Tatarkâri minareler' (s. 39) de bir kere eserde geçerek ait oldukları kültürlerin temsillerini sağlamıştır. Örneklerde de görüldüğü üzere bu kategorideki ürünler farklı kültürlerin mimari anlayışlarını yansıtan yapılar olup kültürel çeşitliliğe katkı sağlamıştır.

Madam Bovary'de “kumaş” kategorisi ürünler başlığı altında kendine yer bulan alt kategorilerden olmuştur. Belirli bir kültüre gönderme yapan kumaş adları bu kategori altında toplanmıştır (Tablo 33).

Tablo 33

Madam Bovary'de Kumaşla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Kumaş	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Çin	3	Nankin Kumaşı (s.97)

Eserde kumaş kategorisine dahil edilebilecek ürünler üç kere geçmektedir. Üçü de Çin kültürüne ait kumaşlardır (örn., nankin kumaşı, s. 97).

Madam Bovary'de bulunan şarkılar ve ilahiler de ürün kategorisine dahil edilmiştir. “Müzik” alt kategorisini oluşturan bu ürünlerin kültür temsilleri Tablo 34’te sunulmuştur.

Tablo 34

Madam Bovary'de Müzikle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Müzik	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Hristiyan	3	Angelus (s. 115)
	Fransız	1	Marjolaine şarkısı (s. 58)

Bu kategoride yer alan ürünlerden üç tanesinin Hristiyanlıkla özdeşleşmiş, bir ülke kültüründen bağımsız olarak genelleşmiş ilahilerden (Angelus ilahisi, s. 115) oluştuğu görülmüştür. Fransız kültüründe olan bir şarkı da (Marjolaine şarkısı, s. 58) bu kategoriye dahil edilmiştir.

Madam Bovary'de yer verilen yağlı boya tablolar ve işleme sanatıyla üretilen sanat eserleri “sanat” alt kategorisinde toplanmıştır. Tablo 35’te bu kategoriye dahil edilen ürünlerin kültürel dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 35

Madam Bovary’de Sanatla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Sanat	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	2	Esmeralda (s.331)
	Hollanda	1	Hamamda Odalık (s.290)
	Doğu	1	Savat (s. 343)

Sanat kategorisinde toplamda dört ürün adı geçmektedir. Bu ürünlerden iki tanesi Fransız kültürüne(Esmeralda, s. 331) ait yağlı boya tablolardır. Bir tanesi Hollanda kültürüne (Hamamda Odalık, s.290) ait olup bir tanesi de Doğu kültürüne (savat, s. 343) ait bir işleme sanatıdır.

Madam Bovary'de ortaya çıkan kategorilerden biri de “eğlence” olmuştur (Tablo 36). Bu kategoriye dahil edilecek sadece bir ürün tespit edilmiştir. O da şenlik gibi eğlence etkinliklerinde kullanılmaktadır.

Tablo 36

Madam Bovary’de Eğlenceyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Eğlence	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	1	Bombarde (s.140)

Bu kategoriye dahil edilen ‘bombarde’ (s. 140) adı verilen nesne, şenliklerde kullanılan bir çeşit top olup Fransız kültürüne özgüdür.

Madam Bovary'de kullanılan ürünler kategorisinde yer alan bir diğer alt kategori “oyuncak” kategorisidir. (Tablo 37). Bu kategoriye dahil edilen ürünün eserde bir kere bahsi geçmektedir.

Tablo 37

Madam Bovary'de Oyuncaklar İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Oyuncak	Kültür	f	Örnek
	Fransız	1	Volant (s.9)

Oyuncak kategorisinde kendine yer bulan ürün Fransız çocuk oyunlarında karşılığı olan ‘volant’ır (s.9).

Analiz sırasında tıpla ilgili bir ürüne rastlanmıştır. “Tıp” alt kategorisinde sunulan bu ürün Tablo 38’de gösterilmiştir.

Tablo 38

Madam Bovary'de Tıpla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Tıp	Kültür	f	Örnek
	Fransız	1	La Ruche Medicale (s.63)

Bu kategoriye dahil edilen ürün tıp dünyasına ait bir adet dergiden (La Ruche Medicale, s. 63) oluşmaktadır. Bu dergi Fransa’da yayımlandığı için Fransız kültürünü temsil ettiği söylenebilir.

Madam Bovary'de ürün başlığında ortaya çıkan son kategori “askeri” olmuştur. Savaşlarda kullanılan ve metinde bahsi geçen bir kılıç (meç, s.125) bu kategoriye dahil edilmiştir. (Tablo 39).

Tablo 39*Madam Bovary’de Askeriyeyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu*

Askeri	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Avrupa	1	Meç (s.125)

Bu ürünün hangi kültürü temsil ettiğine bakıldığında genel olarak Avrupa ülkelerine özgü bir kılıç olduğu ve özellikle tek bir ülke kültürüne ait olmadığı görülmüştür.

Babalar ve Oğullar: Ürün Temsilleri

Babalar ve Oğullar’da da metinde kendine yer bulan, çeşitli pratiklerde kullanılan ve sıklıkla rastalanan kumaş, eğlence malzemeleri, romanlar, binek araçlar ve sanat ürünleri gibi kültürel unsurları etiketlemek için “Ürün” kategorisi kullanılmıştır. Bu etiketleme sırasında ortaya çıkan alt kategoriler; günlük yaşam, edebiyat, din, mimari, neşriyat, ekonomi, müzik, felsefe ve askeridir (Tablo 40). Detaylı bilgi Ek H’de gösterilmiştir.

Tablo 40*Babalar ve Oğullar’da Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt Kategorileri*

Ürün	<i>f</i>
Günlük yaşam	15
Edebiyat	7
Din	7
Mimari	4
Neşriyat	4
Ekonomi	3
Müzik	3
Felsefe	2
Askeri	1

Babalar ve Oğullar'da yer alan ürünler kategorisinde en baskın alt kategori tıpkı *Madam Bovary*'de olduğu gibi “günlük yaşam” kategorisidir. Günlük yaşam pratiklerinde kendilerine yer bulan eşyalar, gazete ve dergiler, yiyecek ve içecekler, keyif verici maddeler bu kategori altında toplanmıştır (Tablo 41). Eser boyunca günlük yaşam kategorisine dahil edilebilecek ürünler 18 kere geçmektedir

Tablo 41

Babalar ve Oğullar'da Günlük Yaşamla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Günlük yaşam	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Rus	4	Kvas (s.213)
	Küba	4	Puro (s.16)
	Fransız	2	Frak (s.17)
	Ukrayna	2	Borş çorbası(s.230)
	İngiliz	1	İngiliz lavabosu(s.21)
	Özbek	1	Buhara ceketi (s. 152)
	Macar	1	Macar ceketi (s.81)
	Osmanlı	1	Türk başı oyulmuş baston (s. 163)
	Avrupa	1	Krinolin (s. 89)
	Genel	1	Patiska mendil (s. 203)

Tablo 41'e bakıldığında bu kategoride baskın iki kültür bulunmaktadır. Rus ve Küba kültürüne ait ürünler aynı frekans değerine sahiptir. Eserde Rus kültürüne ve Küba kültürüne ait ürünler (örn., kvas, s.123; puro, s. 16) dört kere tekrarlanmaktadır. Bu kültürlerin ardından Fransız kültürü gelmektedir. Fransız kültürüne ait günlük yaşam ürünleri (örn., frak, s.17) iki kere metinde tekrarlanmaktadır. Bunlarla birlikte Rusya'ya coğrafi olarak yakın olan kültürlerin de

metinde temsillerine rastlanmıştır. Eserde, iki kere tekrar eden günlük yaşam ürünlerinden biri de Ukrayna kültürüne aittir (örn., Borş çorbası, s.230). Özbek kültürünün temsiline ise bir ürünle yer verilmiştir (Buhara ceketi, s. 152). Macar kültürüne ait de bir ürün bulunmaktadır (Macar ceketi, s. 81). Bütün bunların yanı sıra Osmanlı kültüründen (Türk başı oyulmuş baston, s. 163) ve İngiliz kültüründen bir ürün (İngiliz lavabosu, s.21) vardır.

Bunlara ek olarak bir ürünün (patiska mendil, s. 203) çeşitli kültürlerde var olduğu görülmüş ve buna “genel kültür temsili” kategorisinde yer verilmiştir. Aynı şekilde bir ürünün (krinolin, s.89) de bütün Avrupa ülkelerinde kullanıldığı, özellikle bir ülke kültürüne ait olmadığı tespit edildiği için bu ürün “Avrupa” kültürü kategorisinde etiketlenmiştir. Tablo 41’den Tablo 49’a kadar olan verilerin detaylı dağılımı Ek I’de bulunabilir.

Babalar ve Oğullar’da günlük yaşam kategorisinden sonra en baskın olan ikinci alt kategori “edebiyat” kategorisi olmuştur. Bu kategoride yer alan ürünler eserde bahsi geçen kitaplardan oluşmaktadır ve yedi kere tekrar ettiği görülmüştür (Tablo 42).

Tablo 42

Babalar ve Oğullar’da Edebiyatla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Edebiyat	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	3	De’l Amour (s.87)
	Rus	2	Çingeneler (s.58)
	Polonya	1	Okçular (s. 45)
	A.B.D	1	Pathfinder (s. 84)

Bu kategoride Fransız edebiyatı öne çıkmaktadır. Eserde üç yerde Fransız edebiyatına ait ürünlere (örn., De'l Amour, s. 87) rastlanmıştır. Rus edebiyatına ait ürünlere ise (örn., Çingeneler, s. 58) iki kere yer verilmiştir. Polonya ve Amerikan edebiyatına ait ürünler de (Okçular, s. 45; Pathfinder, s. 84) birer tekrarla eserde yer almaktadır.

Dini ritüellerde kullanılan eşyalar, resimler ve dini temeli olan paralar “din” alt kategorisinde toplanmıştır. Tablo 43’te verileri sunulan ve bu kategoriye dahil edilen ürünler *Babalar ve Oğullar*’da yedi kere geçmektedir.

Tablo 43

Babalar ve Oğullar’da Dinle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Din	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Hristiyan	7	Paskalya yumurtası (s. 45)

Bu kategorideki ürünlerin dini temsil açısından çeşitlilik göstermediği söylenebilir. Tablo 43’te görüldüğü üzere ürünlerin tamamı Hristiyanlığa ait ürünlerden (örn., haç, s.38; Paskalya yumurtası, s. 45) oluşmaktadır.

Babalar ve Oğullar’da karşılaşılan mimari yapılar Tablo 44’teki “mimari” alt kategorisinde sunulmuştur. Bu kategoride yer alan ürünler mimari yapılardan oluşmaktadır ve eser boyunca altı kere tekrar etmektedir.

Tablo 44

Babalar ve Oğullar’da Mimariyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Mimari	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Antik Yunan	6	Revak (s. 219)

Bu kategoriye dahil edilen ‘revak’ (s.129) gibi mimari yapıların altısı da Antik Yunan’a özgü olup bu kültürün temsilidir.

Babalar ve Oğullar’da bahsi geçen ürünlerden bir diğeri ise kitap ve dergilerdir. Fizik, kimya, tıp gibi farklı alanlarda yayımlanan bu kitap ve dergiler “neşriyat” alt kategorisinde toplanmıştır (Tablo 45).

Tablo 45

Babalar ve Oğullar’da Neşriyatla İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu

Neşriyat	Kültür	f	Örnek
	Fransız	3	Notions Generales de Chimie (Genel Kimya Kavramları) (s.117)
	Rus	1	Sağlık Dostu (s.145)

Bu kategoride bulunan Notions Generales de Chimie (Genel Kimya Kavramları, s.117) adlı kimya kitabı Fransızca olup eserde iki kere geçmektedir. Buna ek olarak, Traite Elementaire de physique experimentale (Deneysel Fiziğin Temelleri, s.126) adlı fizik kitabı da eserde Fransız kültürünü temsil eden ürünler arasında olup metinde bir kere geçmektedir. Bu kategoride Rus kültürünü temsil eden bir ürün olarak Sağlık Dostu (s. 145) adlı tıp dergisi bulunmaktadır. Bu kategoriye dahil edilen ürünler farklı bilim dallarına ait olup edebi değeri geri planda kaldığından edebiyat alt kategorisine dahil edilmemiştir.

Babalar ve Oğullar’da yer verilen para birimleri “ekonomi” alt kategorisinde toplanmıştır (Tablo 46). Bu kategoriye dahil edilen para birimlerinin eserde üç kere geçtiği görülmüştür.

Tablo 46*Babalar ve Oğullar'da Ekonomiyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu*

Ekonomi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Rus	3	Kapık (s.66)

Bu kategoride kendine yer bulan ürünlerin üçü de eserin yazıldığı dönemde Rusya'da kullanılan para birimleridir (örn., kapık, s.66). Tablo 46'da görüldüğü gibi ekonomi alt kategorisinde Rus kültüründen başka kültürlerin temsillerine yer verilmemiştir.

“Müzik” alt kategorisi, analiz sırasında *Babalar ve Oğullar'da* kendine yer açan kategorilerden olmuştur. Bu kategoride yer alan ürünler bestelerden oluşmaktadır ve eser boyunca üç kere tekrar etmektedir (Tablo 47).

Tablo 47*Babalar ve Oğullar'da Müzikle İlgili Ürünlerin Frekans Tablosu*

Müzik	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Avusturya	2	Bekleyiş (s.54)
	İspanyol	1	Uyuyor Granada (s. 88)

Bu kategoride öne çıkan kültürün Avusturya kültürü olduğu görülmektedir. Avusturya kültürüne (örn., Bekleyiş, s. 54) ait iki müzik eseri bulunurken İspanyol kültürü ‘Uyuyor Granada’ (s. 88) adlı bir müzik eseriyle temsil edilmektedir.

Felsefe kitaplarından oluşan “felsefe” alt kategorisi *Babalar ve Oğullar'da* bulunan bu alandaki ürünleri içermektedir. Tablo 48’de sunulan bu alt kategoride üç ürün bulunmaktadır.

Tablo 48*Babalar ve Oğullar'da Felsefeyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu*

Felsefe	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Alman	3	Stoff und Kraft (s.57)

Felsefe kategorisine dahil edilen ürünlerin tamamı Alman felsefesine ait olan Stoff und Kraft (s.57) adlı eserdir.

Babalar ve Oğullar'da “askeri” alt kategorisi de ortaya çıkmıştır. Bu kategoriye eserde bir kere bahsi geçen savaş aleti konmuştur (Tablo 49).

Tablo 49*Babalar ve Oğullar'da Askeriyle İlişkili Ürünlerin Frekans Tablosu*

Askeri	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Osmanlı	1	Türk tüfeği (s.143)

Eserde, ‘Türk tüfeği’ (s.143) olarak geçen silah bu kategoriye dahil edilmiştir. Eserin yazıldığı dönemdeki Türk algısı, Osmanlı kültüründen oluştuğu için buna göre etiketlenmiştir.

Madam Bovary: Bakış Açıları Temsilleri

Veri analizi sırasında, belirli kültürlerde ortak olan fikirleri, inanışları ve dünya görüşlerini sınıflandırmak için “Bakış Açısı” kategorisi kullanılmıştır. Bu kategoride diğer kategorilerde olduğu gibi çok fazla veri bulunmamaktadır ve bu verilerin sınıflandırılması diğer kategorilerin aksine belirli kültürler hakkında derinlemesine bilgi sağlamamaktadır. Pek çok bakış açısı tek bir kültüre ait olmayıp çeşitli kültürlerde benimsenmiş bakış açılarıdır. *Madam Bovary*’de bakış açısı kategorisinde ortaya çıkan alt kategoriler Tablo 50’de verilmiştir. Bu kategoriler:

cinsiyet rolleri, ahlak anlayışı, dinsel bakış, yaşam biçimi, mesleki yeterlilik, batıl inanç, eğitim, milliyet algısı ve politik duruştur. Detaylı bilgi Ek İ’de verilmiştir.

Tablo 50

Madam Bovary’de Yer Alan Bakış Açısı Temsillerinin Alt Kategorileri

Bakış Açısı	<i>f</i>
Cinsiyet rolleri	24
Ahlak anlayışı	5
Dinsel bakış	4
Yaşam biçimi	3
Mesleki yeterlilik	2
Batıl inanç	2
Eğitim	1
Milliyet algısı	1
Politik duruş	1

Madam Bovary’de göze çarpan bakış açılarından ilki kadına ve erkeğe karşı olan bakış açıları olmuştur. Bu bakış açıları “cinsiyet rolleri” alt kategorisinde toplanmıştır (Tablo 51). Bu kategoride; ilişkilerde kadına ve erkeğe biçilen rollere, toplumda yerleşmiş olan evlilik algısına, toplumun kadına ve erkeğe biçtiği rollere yer verilmiştir. Bu kategori oluşturulurken konuşmalarda yer alan cümleler, kadınlar ve erkekler hakkında sıklıkla kullanılan ifadeler veri olarak incelenmiştir. Cinsiyet rolleri kategorisine dahil edilen ifadeler eser boyunca 24 kere tekrar etmektedir. Bu kategoride yer alan cinsiyet rollerini belirten ifadelerin her ne kadar Fransız kültürünün hüküm sürdüğü bir anlatının içinde geçse de tek bir kültüre atfedilemeyen, farklı coğrafyalarda farklı kültürlerde aynı şekilde tekrarlayan ifadeler

oldukları görülmüştür. Bu nedenle bu kategoride yer alan cinsiyet rolleri “genel” olarak sınıflandırılmıştır.

Tablo 51

Madam Bovary’de Cinsiyet Rollerleriyle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu

Cinsiyet rolleri	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Kadına atfedilenler	13	Bir kadının daima aşığına mektup yazması (s.319)
	Erkeğe atfedilenler	11	Erkeğin kadınsız yaşaması doğal değildir (s.366)

Bu kategoride yer alan cinsiyet rolleri kadına ve erkeğe biçilenler olarak incelendiğinde ise 24 atfın 13 tanesinin “...bir kadının daima aşığına mektup yazması lazımdır (s.319), ...kocalı bir kadın olmak boyunduruğu (s.132)” örneklerinde olduğu gibi kadına biçilen rol; 11 tanesinin ise “... bir erkeğin kadınsız yaşaması doğal değildir (s. 366), Sen erkek değil misin, be mübarek? Asker olup da bayrağının altında dövüşmen icap etseydi, ne yapacaktın? (s. 190)” örneklerinde olduğu gibi erkeğe biçilen roller olduğu görülmüştür. Bu örnekleri tek bir kültüre atfetmek zordur. Bunlar kültürel ayrımı olan bakış açıları olmayıp her kültürde kendilerine yer bulan ifadelerdir. Tablo 51’den Tablo 59’a kadar olan verilerin detaylı örnekleri Ek J’de gösterilmiştir.

Madam Bovary’de yer alan bakış açısı kategorisinde öne çıkan alt kategorilerden bir tanesi de “ahlak anlayışı”dır (Tablo 52). Bu kategoriye dahil edilen ifadeler toplumda kabul gören genel ahlakla ilgili ifadeler olup “iki türlü ahlak vardır (s.156)” gibi ahlak ve ahlaklı olmayla ilgili direktiflerin verildiği cümlelerdir. Bu kategoriye dahil edilen ahlak anlayışı içeren ifadeler eser boyunca beş kere

geçmektedir. Bu ifadeler de pek çok kültürde ortak olan, genel geçer ifadelerdir ve belirli bir kültüre atfedilmeleri zordur.

Tablo 52

Madam Bovary’de Ahlak Anlayışıyla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu

Ahlak anlayışı	Kültür	f	Örnek
	Genel ahlak	3	İki tür ahlak vardır(s.156) ...ne namuslu ne
	Kadına atfedilen ahlak	5	erdemli aile kadınları var (s.120)

Bu ifadelere bakıldığında üç tanesinin “iki türlü ahlak vardır, dedi; biri küçüğü, göreneğe kaçanı, insanların ahlak dediği şey, durmadan değişen ve yüksek perdeden atıp tutan, saman altından su yürüten... [Ö]bürü, ebedi ahlak; etrafımızı saran peyzaj ve bizi aydınlatan mavi gökyüzü gibi, çepeçevre ve yukarda bulunan ahlak. (s.156)” örneğinde olduğu gibi genel ahlak içeren ifadelerdir. Bu kategorideki ifadelerden iki tanesinin ise “Affedersiniz ama onların [çiftçilerin] içinde de ne namuslu, ne erdemli aile kadınları var! (s.120)” örneğinde olduğu gibi toplumun kadınlara yüklediği ahlak ifadeleri olduğu görülmüştür. Bu kategoride genel ahlak anlayışına ilave olarak ‘kadına atfedilen ahlak’ etiketinin olma sebebi, eserde erkeğe atfedilen özel bir ahlak ifadesinin bulunmamasıdır. Görüldüğü üzere bu alt kategoride de kültürel bir ayrım ortaya çıkmamakta, her kültürde kendine yer bulan bakış açıları tekrar etmektedir.

Madam Bovary’deki bakış açılarından biri de “dinsel bakış” başlığıdır. Bu alt kategorideki ifadeler kişilerin dine ve dini uygulamalara olan bakış açısını

içermektedir. Tablo 53'te sunulan bu alt başlıkta da ayrı ayrı kültürlere, dinlere gönderme yapan ifadelerle rastlanmamıştır. Genel din algısını ifade eden bu kategorideki ifadeler “geleneksel ve geleneksel olmayan” bakış açısı olarak ikiye ayrılmıştır. Eserde dini bakış açısı kategorisine dahil olan ifadeler dört kere tekrarlanmaktadır.

Tablo 53

Madam Bovary'de Dinle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu

Dinsel bakış	Kültür	f	Örnek
	Geleneksel olmayan	3	Dua neye yarayacak? (s.363)
	Geleneksel	1	Tanrı büyüktü, iyiydi (s.362)

Bunlardan üç tanesi “Tanrı bizim gereksinimlerimizi bilir, dua neye yarayacak öyleyse? (s.363)” ifadelerindeki gibi geleneksel olmayan bakış açısına sahip olup bir tanesi “Tanrı büyüktü, iyiydi; hiç şikayet etmeden iradesine itaat etmek, hatta kendisine şükreylemek lazımdı.(s. 362)” ifadesinde olduğu gibi geleneksel, bütün dinlerde karşılaşılan bir dini bakış açısına sahiptir. Eserde, bu örnekler Hristiyan olan karakterler tarafından söylense de bunlar sadece Hristiyanlığa özgü bakış açıları olmayıp kültürel ayrım yaratmamaktadır.

Madam Bovary'de bulunan bakış açısı temsillerinde yer alan alt kategorilerden bir tanesi de “yaşam biçimi”dir (Tablo 54). Bu kategoride yer alan ifadeler günlük yaşam içinde bireylerin sahip olduğu ya da olması beklenen davranışların ifade edildiği cümleleri içermektedir. Bu kategoriye dahil edilen ifadeler eserde üç kere geçmektedir.

Tablo 54*Madam Bovary’de Yaşam Biçimiyle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Yaşam biçimi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Genel- Fransız	3	Benim zamanımda her evde yaşlı insanlar için bir tek koltuk bulunurdu (s. 301)

Bunların hepsi o dönemin Fransız yaşam biçimlerini (Benim zamanımda her evde, yaşlı insanlar için, bir tek koltuk bulunurdu. s. 301) yansıtmakta olup farklı kültürlerin yaşam biçimleriyle ilgili bilgi vermemektedir.

Her ne kadar bu kategorideki bakış açıları, farklı zaman dilimlerinde, farklı kültürlerde var olsa da bu kategorideki veriler Fransız kültürüne atfedilmiştir çünkü bu bakış açıları Fransız karakterlerin, Fransız yaşam biçimi içinde edindiği ve uyguladığı bakış açılarıdır.

Madam Bovary’de yer alan bakış açısı başlıklarından bir tanesi de “mesleki yeterlilik”tir (Tablo 55). Bu kategoride yer alan ifadeler “Siz bir insanın tarım uzmanı olması için bizzat toprağı sürmesi, kümes hayvanları beslemiş olması mı lazımdır sanıyorsunuz? (s.143)” gibi bir meslek erbabından beklenen davranışları sıralayan ifadelerdir.

Tablo 55*Madam Bovary’de Mesleki Yeterlilikle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Mesleki yeterlilik	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Genel- Fransız	2	Siz bir insanın tarım uzmanı olması için bizzat toprağı sürmesi, kümes hayvanları beslemiş olması mı lazımdır sanıyorsunuz? (s.143)

Eser boyunca mesleki yeterlilik kategorisine dahil edilebilecek iki ifade bulunmaktadır. Bu ifadelerin ikisi de tarım uzmanlığıyla ilgili ifadeler olup dönemin genel bir anlayışını yansıtmaktadır.

Madam Bovary’de yer alan bakış açılarından bir tanesi de “batıl inanç” alt kategorisidir (Tablo 56). Bu kategoride yer alan ifadeler “üç siyah tavuğun uğursuzluk (s.369)” sayılması gibi hurafeye dayalı batıl inanışları içermektedir. Eserde bu alt kategoriye dahil edilebilecek iki batıl inanç geçmektedir.

Tablo 56*Madam Bovary’de Batıl İnançlarla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Batıl inanç	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	1	Tünemiş üç siyah tavuğun uğursuzluk sayılması (s.369)
	Genel	1	Kabahat alınyazısında (s.384)

Bunlardan bir tanesinin (tünemiş üç siyah tavuğun uğursuzluk sayılması, s.369) Fransız kültürüne ait olduğu tespit edilmiştir. Her ne kadar siyah renk farklı

kültürlerde uğursuzluk sayılsa da ‘tüneyen üç siyah tavuğun uğursuzluk sayılması’ Fransız kültürüne özgüdür. Burada etiketlenen bakış açılarından bir diğeri ise farklı kültürlerde benimsenen insanın değiştiremeyeceği varsayılan, sorgulanmadan kabul edilen “alinyazısı” (s. 384) inancıdır. Bu inanç farklı dinlerde, öğretilerde ve kültürlerde kendine yer bulduğu için “genel” olarak sınıflandırılmıştır.

Madam Bovary’de yer alan bakış açılarından biri de “eğitim” alt kategorisidir (Tablo 57). Bu kategoride yer alan ifade gençlerin eğitimiyle ilgili olup eserde bir kere geçmektedir.

Tablo 57

Madam Bovary’de Eğitimle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu

Eğitim	Kültür	f	Örnek
	Genel- din	1	...Tanrı yoluna ne kadar erken sokarsak o kadar iyi (s.121)

Bu kategoriye dahil edilen ifade “Zavallı yavrucaklar! Onları Tanrı yoluna ne kadar erken sokarsak o kadar iyi olur...(s.121)” ifadesi olup tek bir kültüre ait olmadığı, bu ifadede genel olarak dini eğitimin vurgulandığı görülmüştür. Bu nedenle bu ifade de eğitimin dini boyutu olarak değerlendirilmiştir ancak ayırt edici bir kültürel temsil ortaya çıkmamıştır.

Madam Bovary’de etiketlenen bakış açılarından biri de “milliyet algısı” olmuştur (Tablo 58). Bu kategoriye dahil edilen ifadeler “Alman kadını edalı, Fransız kadını çapkın, İtalyan kadını hırslı olurmuş (s.307)” gibi milletlere atfedilen özellikleri belirten basmakalıp ifadelerden oluşmaktadır.

Tablo 58*Madam Bovary’de Milliyet Algısıyla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Milliyet algısı	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Genel (kadına karşı)	1	Alman kadını edalı, Fransız kadını çapkın, İtalyan kadını hırslı olurmuş.(s.307)

Eserde bu kategoriye dahil edilebilecek bir adet milliyet algısı bulunmuştur.

Bu ifadede kadına karşı basmakalıp bir bakış açısı söz konusudur.

Analiz sırasında *Madam Bovary*’de politiotyık duruşu yansıtan bakış açısı da ortaya çıkmıştır. Tablo 59’da verilen bu bakış açısı, “Böyle işgüzarlıkların adına ‘memlekete hizmet’ diyorlar! (s.142)” gibi politikayla ilgili görüşler içeren bir ifadeden oluşmaktadır. Bu kategoriye dahil edilebilecek ifadeler eserde bir kere geçmektedir. Bu ifade tek bir kültüre veya tek bir politik fikre ait olmayıp memlekete hizmet fikri içeren “genel” bir ifadedir.

Tablo 59*Madam Bovary’de Politik Duruşla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Politik duruş	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Genel	1	Böyle işgüzarlıkların adına ‘memlekete hizmet’ diyorlar! (s.142)

Babalar ve Oğullar: Bakış Açıları Temsilleri

Veri analizi sırasında, belirli kültürlerde ortak olan fikirleri, inanışları ve dünya görüşlerini sınıflandırmak için kullanılan “Bakış Açısı” kategorisi *Babalar ve Oğullar*’da da kısıtlı veri sağlamıştır. Eserde yer alan pek çok bakış açısı tek bir

kültürle özdeşleşmeyip, farklı kültürlerde de yer alabilecek ifadelerden oluşmaktadır. Bu kategoride ayırım yapabilmek için oluşturulan alt başlıklar şöyledir: cinsiyet rolleri, toplumsal yaşam, milliyet algısı, dünya görüşü, eğitim, sosyal konum ve batıl inanç (Tablo 60). Detaylı bilgi Ek K’de gösterilmiştir.

Tablo 60

Babalar ve Oğullar’da Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Alt Kategorileri

Bakış Açısı	<i>f</i>
Cinsiyet rolleri	14
Toplumsal yaşam	8
Milliyet algısı	6
Dünya görüşü	3
Eğitim	3
Sosyal konum	3
Batıl inanç	1

Veri analizi sırasında *Babalar ve Oğullar*’da yer alan bakış açılarından en baskın olanı tıpkı *Madam Bovary*’de olduğu gibi “cinsiyet rolleri” alt kategorisi olmuştur. Bu kategoride yer alan ifadeler “Kurnazlık etmeden duramaz kadınlar (s.216)” gibi toplumdaki cinsiyet rollerini ifade eden cümleleri içermektedir. Bu eserde yer alan ifadelerin de tek bir kültüre ait olduğu söylenemediğinden kadına ve erkeğe biçilen roller, kadına ve erkeğe bakış açısı gibi sınıflandırmalar yapılmıştır (Tablo 61).

Tablo 61*Babalar ve Oğullar'da Cinsiyet Rollerile İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Cinsiyet rolleri	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Kadına atfedilenler	8	Küçümsenmektir tek hak ettikleri (s.85)
	Erkeğe atfedilenler	6	...artık hiçbir işe yaramayacak bir erkek, erkek değildir. (s.41)

Buna göre eserde yer alan 14 cinsiyet rolünün sekiz tanesi “Onlarla [kadınlarla] bir şey yapılmaz. Küçümsenmektir tek hak ettikleri (s. 85) örneğinde olduğu gibi kadınlarla ilgiliyken altı tanesi de “...tüm hayatını bir kadının aşkına yatıran, kaybedince de çöken, artık hiçbir işe yaramayacak bir erkek, erkek değildir.(s.41)” gibi erkeklerle ilgilidir. Tablo 61’den Tablo 67’ye kadar olan verilerin detaylı örnekleri Ek L’de gösterilmiştir. Bu eserde de cinsiyet rolleri kategorisinde ayırt edici bir kültürel temsile rastlanmamıştır.

Babalar ve Oğullar’da tespit edilen bakış açılarından biri de “toplumsal yaşam” olmuştur (Tablo 62). Bu kategoride yer alan ifadeler “Köylük yerde o ne şıklık öyle! (s.20)” gibi toplumsal yaşantıda kabul gören ve görmeyen ifadeleri içermektedir. Bu kategoride yer alan ifadeleri de tek bir kültüre atfetmek zor olmuştur.

Tablo 62*Babalar ve Oğullar'da Toplumsal Yaşamla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Toplumsal yaşam	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Rus	5	Sizin düşündüğünüz gibi değildir Rus halkı. Gelenek göreneklerini kutsal bilir (s.63)
	Genel	3	Köylük yerde o ne şıklık öyle (s.20)

Eserde geçen sekiz adet toplumsal yaşama bakış açısını içeren ifadeden beş tanesi özellikle Rus kültürüne ait olup (örn.,... sizin düşündüğünüz gibi değildir Rus halkı. Gelenek göreneklerini kutsal bilir, muhafazakardır, inancı olmadan yaşayamaz... s.63) üç tanesi (örn., Köylük yerde o ne şıklık öyle!s. 20) farklı kültürlerde de bulunabilen ifadeler olduğundan “genel” olarak işaretlenmiştir.

Analiz sırasında *Babalar ve Oğullar*'da öne çıkan alt kategorilerden bir tanesi de “milliyet algısı”dır (Tablo 63). Bu kategoride yer alan ifadeler “Rusya Almanlarından söz etmiyorum: Onların ne mal olduklarını herkes biliyor (s.32)”, “Rus köylüsü Tanrı'yı bile soyar. (s.54)” gibi belli bir milletle ilgili olumlu ve olumsuz ifadeleri içeren cümlelerden oluşmaktadır. Bu kategoride yer alan ifadeler belirli milletlerle ilgili eserde yer alan Rus bakış açısını yansıtmaktadır. Bu ifadeler olumlu ve olumsuz olarak işaretlenmiştir.

Tablo 63*Babalar ve Oğullar'da Milliyet Algısıyla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Milliyet algısı	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Olumsuz	4	Onların ne mal olduklarını herkes biliyor (s.32)
	Olumlu	2	Sapına kadar Rusuz biz (s.60)

Buna göre eserde geçen altı adet milliyet algısı belirten ifadeden dört tanesi (örn., Rusya Almanlarından söz etmiyorum: Onların ne mal olduklarını herkes biliyor. S.32) olumsuzken iki tanesi (örn., Bakın, sapına kadar Rusuz biz, s.60) olumludur.

Veri analizi sırasında *Babalar ve Oğullar*'da karakterlerin dünya görüşlerini yansıtan ifadeler de rastlanmıştır. Bu ifadeler “dünya görüşü” alt kategorisinde toplanmıştır (Tablo 64). Bu kategoride yer alan ifadeler “Döneme gelince, neden yetiştiğim döneme bağlı olacaktım? Varsın o bana bağlı olsun.(s.41)” gibi bireylerin dünyaya bakış açılarını yansıtan ifadelerden oluşmaktadır. Bu kategoride yer alan ifadelerin de tek bir kültüre ait olduğunu söylemek zordur o yüzden bu ifadeler geleneksel ve geleneksel olmayan olarak etiketlenmiştir ancak kültürel ayrım ortaya çıkmamıştır.

Tablo 64

Babalar ve Oğullar'da Dünya Görüşüyle İlişkili Bakış Açılarının Temsili

Dünya görüşü	Kültür	f	Örnek
	Geleneksel	2	İnsan prensipleri, kuralları nasıl yadsıyabilir (s. 62)
	Geleneksel olmayan	1	Neden yetiştiğim döneme bağlı olacaktım (s. 41)

Buna göre eserde geçen, dünya görüşünü yansıtan üç ifadeden iki tanesi geleneksel (örn., İnsan prensipleri, kuralları nasıl yadsıyabilir, aklım almıyor, s.62) bir tanesi geleneksel olmayan (Döneme gelince, neden yetiştiğim döneme bağlı olacaktım?, s.41) bakış açısını yansıtmaktadır.

Babalar ve Oğullar'da, bireylerin nasıl eğitim alması gerektiğiyle ilgili bakış açılarına da rastlanmıştır. Bunlar, Tablo 65'te görüldüğü üzere “eğitim” alt kategorisinde sunulmuştur. Bu kategoride yer alan ifadeler “Kadınlarımız çok kötü

eğitiliyor. (s.85)” “...ruhsal hastalıklar kötü eğitimden, çocukluktan başlayarak kafalara doldurulan gereksiz bir sürü şeyden, sözün kısası, toplumdaki bozukluklardan oluyor (s.104)” gibi toplumdaki eğitime bakış açısını yansıtan cümlelerden oluşmaktadır. Bu kategoride yer alan ifadelerin tek bir kültüre ait olduğunu söylemek zordur. Bu yüzden bu ifadeler döneme göre geleneksel ve geleneksel olmayan olarak etiketlenmiştir.

Tablo 65

Babalar ve Oğullar’da Eğitimle İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu

Eğitim	Kültür	f	Örnek
	Geleneksel olmayan	2	Kadınlarımız çok kötü eğitiliyor (s.85)
	Geleneksel	1	Her insan kendi kendini eğitmek zorundadır (s.41)

Buna göre eserde geçen, eğitim anlayışını yansıtan üç ifadeden iki tanesi (örn., Kadınlarımız çok kötü eğitiliyor., s.85) geleneksel olmayanken bir tanesi (Her insan kendi kendini eğitmek zorundadır., s.41) geleneksel bakış açısını yansıtmaktadır.

Babalar ve Oğullar’da karakterlerin toplumdaki sosyal konumla alakalı söylemlerine de rastlanmıştır. Bu söylemler “sosyal konum” alt kategorisinde toplanmıştır (Tablo 66). Bu kategoride yer alan ifadeler “Rezilin, aristokrat bozuntusunun tekidir.(s.59)” gibi bireylerin sosyal konumlarını hedef alan ifadeleri içermektedir. Bunların, tek bir kültüre ait olduğunu söylemek zordur bundan dolayı bu ifadeler olumlu ve olumsuz olarak etiketlenmiştir.

Tablo 66*Babalar ve Oğullar'da Sosyal Konumla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Sosyal konum	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Olumsuz	2	Rezilin, aristokrat bozuntusunun tekidir. (s.59)
	Olumlu	1	İngiltere'ye özgürlüğünü veren de destekleyen de aristokrasidir. (s.60)

Buna göre eserde geçen, sosyal konumu yansıtan üç ifadeden iki tanesi (örn., Rezilin, aristokrat bozuntusunun tekidir., s. 59) olumsuzken bir tanesi (İngiltere'ye özgürlüğü veren de destekleyen de aristokrasidir...s.60) olumludur.

Babalar ve Oğullar'da batıl inançlara da rastlanmıştır. Bunlar “batıl inanç” alt kategorisinde verilmiştir (Tablo 67). Bu kategoriye dahil edilen bakış açısı “...hiç kimseye nazarım değmemiştir. (s.52)” ifadesidir. Bu da özellikle bir kültürü temsil etmeyip çeşitli kültürlerde kendine karşılık bulduğundan kültürel ayrım yaratmamaktadır. Farklı kültürlerde ve inanışlarda kendine yer bulan ‘nazar’ ifadesi “genel” etiketiyle işaretlenmiştir.

Tablo 67*Babalar ve Oğullar'da Batıl İnançla İlişkili Bakış Açılarının Frekans Tablosu*

Batıl inanç	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Genel	1	Hiç kimseye nazarım değmemiştir (s.52)

Madam Bovary: Uygulama Temsilleri

Veri analizinde, dördüncü kategori olan “Uygulama”, edebi metinlerde bahsedilen kültürlerin gelenek ve davranışlarını belirlemeye yardımcı olmuştur. Bazı

kültür veya grup gelenekleri açıkça tanımlanabilse de bazı veriler belirli kültürler açısından sınıflandırılmamıştır ve bu da onların "genel" olarak etiketlenmesine neden olmuştur. *Madam Bovary*'de yer alan uygulamalarda ortaya çıkan alt kategoriler; din, eğlence, tarih, günlük yaşam, ölçü birimi, tedavi yöntemi, batıl inanç, ekonomi, ödüllendirme, selamlaşma, ve sosyal yaşam olmuştur (Tablo 68). Detaylar Ek M'de verilmiştir.

Tablo 68

Madam Bovary'de Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt Kategorileri

Uygulama	<i>f</i>
Din	35
Eğlence	10
Tarih	3
Günlük yaşam	3
Ölçü birimi	2
Tedavi yöntemi	2
Batıl inanç	1
Ekonomi	1
Ödüllendirme	1
Selamlaşma	1
Vedalaşma	1

Dini uygulamalar, *Madam Bovary*'de en yüksek frekans değerine sahip alt başlık olmuştur. Tablo 69'da verileri sunulan bu kategoride yer alan ifadeler “viatique yutturmak (s.7), isim günü hediyesi almak/ vermek (s.38), cumaları et yememek (s.11)” gibi dini temelleri olan uygulamaları içermektedir.

Tablo 69*Madam Bovary’de Dinle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Din	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Hristiyan	35	Viatique yutturmak (s.7)

Eserde dini uygulamalar 35 kere geçmektedir. Bu uygulamaların tamamı Hristiyanlığa ait uygulamalar olup kültürel çeşitlilik yaratmamaktadır. Tablo 69’dan Tablo 79’a kadar olan verilerin detaylı örnekleri Ek N’de bulunabilir.

Tablo 70’te *Madam Bovary’de* yer alan “eğlence” uygulamaları verilmiştir. Bu kategoride yer alan veriler “kotiyouna gitmek, çubuk içmek, maskeli baloya katılmak” gibi sosyal etkinlikleri içermektedir. Bu etkinliklere eserde 10 kere rastlanmıştır.

Tablo 70*Madam Bovary’de Eğlenceyle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Eğlence	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	4	Bouchon oynamak (s.29)
	Avrupa	4	Maskeli balo (s.124)
	İspanyol	1	Zarabanda (s.67)
	Rus	1	Rus stepinde ateş unutmak (s.131)

Bu uygulamalarda Batı ve Avrupa kültürünün öne çıktığı görülmektedir. En fazla temsil edilen kültür olan Fransız kültürüne ait (örn., bouchon oynamak, s.29) dört adet uygulama bulunmaktadır. Yine, eserde dört kere tekrar eden ‘maskeli balo’ (s.124) gibi tek bir ülke kültürüyle ilişkili olmayıp Avrupa ülkelerinde görülen uygulamalar “Avrupa kültürü” etiketiyle işaretlenmiştir. Bunların haricinde İspanyol

ve Rus kültüründe yer alan birer uygulama (zarabanda, s.67; Rus stebinde ateş unutmak, s. 131) da bu kategoriye dahil edilmiştir.

Madam Bovary'de karşılaşılan tarihi olaylar da uygulama olarak değerlendirilmiştir. Tablo 71'de "tarih" alt kategorisi olarak etiketlenen bu uygulamalar gösterilmiştir. Bu kategoride yer alan veriler "Saint- Barthelemy katliamı, Haçlı Seferleri" gibi tarihte öne çıkan uygulamalar olup eser boyunca üç kere geçmektedir.

Tablo 71

Madam Bovary'de Tarihle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu

Tarih	Kültür	f	Örnek
	Fransız	2	Saint-Barthelemy Katliamı (s. 379)
	Avrupa	1	Haçlı Seferleri (s. 378)

Bu uygulamalardan iki tanesinin Fransa tarihine ait uygulamalar (örn., Saint-Barthelemy Katliamı, s. 379) olduğu tespit edilirken bir tanesinin bütün Avrupa tarihine (Haçlı Seferleri, s. 378) ait olduğu görülmüştür.

Madam Bovary'de günlük yaşam pratikleriyle ilgili ifadelere de rastlanmıştır. Bu ifadeler "günlük yaşam" alt kategorisine dahil edilmiştir (Tablo 72). Bu kategoride yer alan veriler "tırnakları limonla temizlemek, saçları Çin kadınlarınıninki gibi toplamak" şeklinde günlük hayatın bir parçası olan kişisel bakım uygulamalarını içermektedir.

Tablo 72*Madam Bovary’de Günlük Yaşamla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Günlük yaşam	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Genel	2	Tırnakları limonla temizlemek (132)
	Çin	1	Saçları Çin kadınlarınıninki gibi toplamak (s. 133)

Eser boyunca üç kere geçen bu uygulamalardan iki tanesi genel uygulamalar (örn., tırnakları limonla temizlemek, s. 132) olduğundan genel olarak etiketlenmiş, bir tanesinin de (saçları Çin kadınlarınıninki gibi toplamak, s. 133) özellikle Çin kültürüne atıf olduğu görülmüştür.

Madam Bovary’de kullanılan ölçü birimleri de uygulama kategorisine dahil edilmiştir. Fransa’ya özgü kullanılan ölçü birimleri eserde iki kere geçmektedir (Tablo 73).

Tablo 73*Madam Bovary’de Ölçü Birimleriyle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Ölçü birimi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	2	Once (s. 180)

Bu ölçü birimleri Fransa’ya ait ağırlık birimleri olduğundan iki tanesinin (once, s.180) de Fransız kültürünü temsil etmektedir.

Veri analizi sırasında, *Madam Bovary’de* karşılaşılan bir diğer uygulama “tedavi yöntemleri” olmuştur (Tablo 74).

Tablo 74*Madam Bovary’de Tedavi Uygulamalarının Frekans Tablosu*

Tedavi yöntemi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Genel- Antik dönem	2	Hacamat (s. 137)

Bu kategoride yer alan veriler “hacamat (s.137)” gibi tedavi yöntemlerini içermekte olup eserde iki kere geçmektedir. Bu uygulamanın Antik dönemlerden güncel zamanlara kadar uygulandığı tespit edilmiş, tek bir kültüre gönderme olmadığı görülmüştür. Bu yüzden de “genel” olarak etiketlenmiştir.

Eserde batıl inanca dayalı bir uygulamaya rastlanmıştır. “Batıl inanç” alt kategorisinde verilen bu uygulama Tablo 75’te gösterilmiştir.

Tablo 75*Madam Bovary’de Batıl İnançla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Batıl inanç	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	1	Koyun gözünden fal bakmak (s. 146)

Bu kategoride “koyun gözünden fal bakmak (s.146)” ifadesi batıl inanç uygulaması olarak etiketlenmiştir. Fal bakmak, çeşitli kültürlerde yaygın olan bir batıl inanç uygulaması olsa da fal bakmanın şekli kültürden kültüre değişmektedir. Bu yüzden eserde bir kere geçen bu uygulamanın Fransız kültürünü temsil ettiği söylenmiştir.

Eserde, ekonomiyle ilişkili uygulamalar da yer almaktadır. “Ekonomi” alt başlığında verilen bu uygulama eserde bir kere tekrar etmektedir (Tablo 76).

Tablo 76*Madam Bovary’de Ekonomiyle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Ekonomi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	1	Dime günleri (s. 79)

Bu kategoride ekonomik arka planı olan “Dime günleri (s.79)” ifadesi ekonomi uygulaması olarak etiketlenmiştir. Eserde bir kere geçen bu uygulama Fransız kültürüne özgüdür.

Madam Bovary’de yer alan uygulamalardaki bir diğer alt başlık “ödüllendirme”dir (Tablo 77). Bu kategoride “nişan takmak (s. 381)” ifadesi ödüllendirme uygulaması olarak etiketlenmiştir.

Tablo 77*Madam Bovary’de Ödüllendirmeye İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Ödüllendirme	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Fransız	1	Önemli bir kişiye nişan takmak (s.381)

Eserde bir kere geçen bu uygulamanın her ne kadar farklı kültürlerde karşılığı olsa da metinde kullanılan bağlamda ve bahsi geçen nişanın takılmasında Fransız kültürünün etkisi olduğu görülmüştür. Bu yüzden bu uygulamanın Fransız kültürünü temsil ettiği söylenebilir.

Madam Bovary’de selam verme uygulamasının da kültürel temsili olduğu görülmüştür. Tablo 78’de “selamlaşma” alt başlığı ile verilen bu uygulama “kadınlara ünvan ve soyisimle hitap etmek (s. 168)” ifadesidir.

Tablo 78*Madam Bovary’de Selamlaşmayla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Selamlaşma	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Avrupa	1	Kadınlara unvan ve soyisimle hitap etmek (s. 168)

Eserde bir kere geçen bu uygulamanın tek bir ülke kültürüne ait olmayıp Avrupa ülkelerinde kullanılan bir uygulama olmasından ötürü ‘Avrupa kültürü’ etiketi kullanılmıştır.

Veri analizi sırasında, *Madam Bovary*’de yer alan uygulamalardaki bir diğer alt başlık “Vedalaşma”dır (Tablo 79).

Tablo 79*Madam Bovary’de Vedalaşmayla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Vedalaşma	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	İngiliz	1	İngiliz usulü vedalaşma (s. 127)

Bu kategoride “İngiliz usulü vedalaşma (s. 127)” ifadesi sosyal yaşamda bir vedalaşma uygulaması olarak etiketlenmiştir. Eserde bir kere geçen bu uygulamanın İngiliz kültürüne açıkça bir atıf olduğu görülmektedir.

Babalar ve Oğullar: Uygulama Temsilleri

Veri analizinde kullanılan “Uygulama” kategorisi, *Babalar ve Oğullar*’daki gelenekleri, davranışları, günlük yaşam pratiklerini etiketlemek amacıyla kullanılmıştır. Bu uygulamaların pek çoğu, çeşitli kültürlerde kendilerine yer bulduğundan tek bir kültürü temsil edecek şekilde etiketlenmeleri zor olmuştur. Bunun yanı sıra, *Babalar ve Oğullar*’da yer alan uygulamalarda diğer kategorilerde

olduğu kadar çok veri elde edilememiştir. Bu eserde ortaya çıkan alt kategoriler; eğlence, din, sosyal yaşam, ölçü birimi ve günlük yaşamdır (Tablo 80). Detaylı bilgi Ek O’da gösterilmiştir.

Tablo 80

Babalar ve Oğullar’da Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt Kategorileri

Uygulama	<i>f</i>
Eğlence	13
Din	9
Sosyal yaşam	8
Ölçü birimi	8
Günlük yaşam	2

“Eğlence” alt kategorisi, *Babalar ve Oğullar*’daki uygulamalarda en fazla rastlanılanı olmuştur (Tablo 81). Bu kategoride “vist oynamak, mazurka oynamak, Kazak dansı yapmak” gibi eğlence aktiviteleri bulunmaktadır.

Tablo 81

Babalar ve Oğullar’da Eğlenceyle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu

Eğlence	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Avrupa	5	Kadril (s.90)
	Polonya	4	Mazurka oynamak (s.36)
	Rus	2	Preferans oyunu, s.106)
	İngiliz	1	Vist oynamak, s. 40
	Kazak	1	Kazak dansı (s. 173)

Eser boyunca 13 kere geçen eğlence uygulamalarından ağırlıklı temsile sahip olan kültürün Polonya kültürü olduğu görülmüştür. Eserde bu kültüre ait (örn., mazurka oynamak, s. 36) dört adet eğlence uygulaması bulunmaktadır.

Uygulamalardan iki tanesi de Rus kültürünü (örn., preferans oyunu, s. 106) temsil eden uygulamalardır. İngiliz ve Kazak kültürleri de birer uygulama ile (vist oynamak, s. 40; Kazak dansı, s.173) temsil edilmiştir. Geriye kalan beş uygulamanın (kadril, s. 90) tek bir ülke kültürüne ait olmadığı Avrupa ülkelerinden dünyaya yayıldığı tespit edilmiş ve bunlar ‘Avrupa’ kültürü olarak etiketlenmiştir. Tablo 81’den Tablo 85’e kadar olan verilerin detaylı örnekleri Ek Ö’de gösterilmiştir.

Babalar ve Oğullar’daki dini uygulamalar Tablo 82’de verilmiştir. Din temelli pratikler eserde dokuz kere geçmektedir.

Tablo 82

Babalar ve Oğullar’da Dinle İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu

Din	Kültür	f	Örnek
	Hristiyan	9	Haç çıkararak kutsamak (s. 150)

Bu kategoride “Haç çıkararak kutsamak (s.150), isim günü kutlamak (s.99)” gibi dini temelleri olan uygulamalar yer almaktadır. Dokuz kere tekrar eden bu uygulamaların tamamı Hristiyanlığa aittir. Bu noktada *Babalar ve Oğullar*’da farklı dinlerin uygulamalarına yer verilmediği söylenebilir.

Babalar ve Oğullar’da bulunan uygulamalardan bir diğeri “sosyal yaşam”dır (Tablo 83). Bu kategoride “...yeni tanıştığı her erkeği soyadıyla çağırmak, Rus usulü üç kez öpmek” gibi sosyal yaşamda sıklıkla başvurulan uygulamalar yer almaktadır.

Tablo 83*Babalar ve Oğullar'da Sosyal Yaşamla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Sosyal yaşam	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Rus	7	Rus usulü üç kez öpmek (s. 19)
	Avrupa	1	Avrupa usulü “shake hands”i (s. 19)

Eserde bu uygulamalar sekiz kere geçmekte olup yedi tanesi Rus kültürünü (örn., Rus usulü üç kez öptü, s. 19) temsil eden uygulamalardır. Eserdeki bir uygulama ise özellikle Avrupa kültürüne (Avrupa usulü “shake hands”i, s.19) atıfla kullanılmıştır.

Babalar ve Oğullar'daki ölçü birimleri de uygulama kategorisine dahil edilmiştir. Bu kategoride, eserde kullanılan ağırlık ve uzunluk ölçme birimleri bulunmaktadır (Tablo 84).

Tablo 84*Babalar ve Oğullar'da Ölçü Birimleriyle İlişkili Uygulamalar*

Ölçü birimi	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	Rus	8	Versta (s.59)

Eserde sekiz kere geçen ölçü birimlerinin tamamı (versta, s.59) Rus kültürünü temsil etmektedir.

Babalar ve Oğullar'da tespit edilen alt kategorilerden bir diğeri “günlük yaşam”dır (Tablo 85).

Tablo 85*Babalar ve Oğullar'da Günlük Yaşamla İlişkili Uygulamaların Frekans Tablosu*

Günlük yaşam	Kültür	<i>f</i>	Örnek
	İngiliz	2	yemeklerin de İngiliz usulü, fraklı, beyaz kravatlı yenmesi gerektiği (s.112)”

Bu kategoride “yemeklerin de İngiliz usulü, fraklı, beyaz kravatlı yenmesi gerektiği (s.112)” gibi günlük yaşamdaki uygulamalarla ilgili ifadeler yer almaktadır. Eserde iki kere geçen bu ifadelerin hepsi İngiliz kültürüne atıfla kullanılmıştır.

Madam Bovary ve Babalar ve Oğullar'da Temsil Edilen Kültürlerin Karşılaştırılması

Her iki metinden toplanan verilerden yola çıkarak oluşturulan tablolar sonucunda her dört kategori için bazı kültürlerin oldukça baskın olduğu görülmüştür. Tablo 86'da *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar* içinde yer alan kişi, ürün, bakış açısı ve uygulama kategorilerinde bulunan kültürlerin frekans değerleri verilmiştir.

Buna göre Fransız kültürüne ait veriler *Madam Bovary*'de 181 kez tekrarlarlarken *Babalar ve Oğullar*'da 20 kez tekrarlanmıştır. Bununla birlikte Rus kültürüne ait veriler *Madam Bovary*'de sadece bir kez geçerken *Babalar ve Oğullar*'da 77 kez geçmektedir. Bunlara ek olarak Batı ve Avrupa kültürlerine ait veriler *Madam Bovary*'de 99 kez yer alırken *Babalar ve Oğullar*'da 79 kez yer almıştır. Bu kategorilere dahil olmayan ve dikkate değer frekans değeri bulunmayan veriler “diğer” başlığı altında toplanmıştır. Bu kategorideki veriler *Madam Bovary*'de 19 kez geçerken *Babalar ve Oğullar*'da yedi kez geçmektedir.

Tablo 86*Kültürler İçin Özet Tablo*

Özet	Fransız	Rus	Batı ve Avrupa kültürü	Diğer
<i>Madam Bovary</i>	181	1	99	19
<i>Babalar ve Oğullar</i>	20	77	79	7

Madam Bovary ve *Babalar ve Oğullar*'da kişi kategorisine dahil edilen verilerin dağılımı Tablo 87'de gösterilmiştir. Buna göre, Fransız kültürünün temsili açısından bakıldığında bu kategoride *Madam Bovary*'de 40 atıf, *Babalar ve Oğullar*'da 12 atıf bulunmaktadır. Rus kültürüne ait kişi adları ise *Madam Bovary*'de hiç yer almazken *Babalar ve Oğullar*'da 13 kez geçmektedir. Batı ve Avrupa kültürünün temsilinde ise *Madam Bovary*'de 28 isim, *Babalar ve Oğullar*'da 37 isim bulunmaktadır. Bu verilerden yola çıkarak denebilir ki Batı ve Avrupa kültürüne ait kişi adları her iki metinde de baskın olarak yer almaktadır. Bu kültürlerin dışında kalan temsiller ise oldukça kısıtlıdır. *Madam Bovary*'de diğer kültürlerin temsili hiç yokken *Babalar ve Oğullar*'da bir temsil bulunmaktadır.

Tablo 87*Kişi Kategorisi İçin Özet Tablo*

Kişi	Fransız	Rus	Batı ve Avrupa kültürü	Diğer
<i>Madam Bovary</i>	40	-	28	-
<i>Babalar ve Oğullar</i>	12	13	37	1

Madam Bovary ve *Babalar ve Oğullar*'da ürün kategorisine dahil edilen verilerin dağılımı Tablo 88'de gösterilmiştir. Buna göre, bu kategoride Fransız kültürüne ait ürün adları *Madam Bovary*'de 87 kere, *Babalar ve Oğullar*'da sekiz

kere geçmektedir. Rus kültürüne ait ürün adları *Madam Bovary*'de hiç yer almazken *Babalar ve Oğullar*'da 10 kez geçmektedir. Bu noktada denebilir ki eserler ait oldukları kültürlerin ürün temsillerini öne çıkarmaktadır. Ek olarak, Batı ve Avrupa kültürüne ait ürün adları *Madam Bovary*'de 61 kere, *Babalar ve Oğullar*'da 22 kere geçmektedir. Bu verilerden yola çıkarak denebilir ki Batı ve Avrupa kültürüne ait ürün adları her iki metinde de baskın olarak yer almaktadır.

Tablo 88

Ürün Kategorisi İçin Özet Tablo

Ürün	Fransız	Rus	Batı ve Avrupa kültürü	Diğer
<i>Madam Bovary</i>	87	-	61	77
<i>Babalar ve Oğullar</i>	8	10	22	5

Madam Bovary ve *Babalar ve Oğullar*'da bakış açısı kategorisine dahil edilen verilerin dağılımı Tablo 89'da gösterilmiştir. Bakış açısı kategorisindeki veriler diğer kategorilere oranla kısıtlıdır. Bu kategorideki veriler, net bir şekilde kültürel ayrım sağlamamaktadır. Bu kategoride yer alan bakış açılarının çoğu kitapların ait oldukları kültürlere atfedilmiştir. Buna göre, bu kategoride Fransız kültürüne ait bakış açıları *Madam Bovary*'de 42 kere geçerken *Babalar ve Oğullar*'da hiç geçmemektedir. Bu kategoride Rus kültürüne ait bakış açıları *Madam Bovary*'de hiç yer almazken *Babalar ve Oğullar*'da 38 kez geçmektedir. Batı ve Avrupa kültürüne ait bakış açıları *Madam Bovary*'de bir kere, *Babalar ve Oğullar*'da ise hiç yer almamaktadır.

Tablo 89*Bakış Açısı Kategorisi İçin Özet Tablo*

Bakış Açısı	Fransız	Rus	Batı ve Avrupa kültürü	Diğer
<i>Madam Bovary</i>	42	-	1	-
<i>Babalar ve Oğullar</i>	-	38	-	-

Uygulama kategorisindeki veriler de diğer kategorilerdeki frekans değerlerine benzer bir dağılım göstermektedir. Bu kategoride yer alan veriler Tablo 90’da gösterilmiştir. Buna göre Fransız kültürüne ait uygulama pratikleri *Madam Bovary*’de 12 kere yer alırken *Babalar ve Oğullar*’da hiç yer almamaktadır. Rus kültürüne ait uygulamalar *Madam Bovary*’de sadece bir kez geçerken *Babalar ve Oğullar*’da 16 kez geçmektedir. Bu kategoride de Batı ve Avrupa kültürüne ait uygulamalar baskın olup *Madam Bovary*’de 43 kez, *Babalar ve Oğullar*’da 20 kez yer almaktadır.

Tablo 90*Uygulama Kategorisi İçin Özet Tablo*

Uygulama	Fransız	Rus	Batı ve Avrupa kültürü	Diğer
<i>Madam Bovary</i>	12	1	43	3
<i>Babalar ve Oğullar</i>	-	16	20	1

ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler Enstitüsü tarafından 1996 yılında başlatılan Yabancı Dil Öğrenme Standartları Projesi’nde yer alan ve Moran (2001) tarafından eklenen bileşenle son haline kavuşan kültür temsili analiz kategorileri kullanılarak elde edilen verilere bakıldığında hem *Madam Bovary*’de hem de *Babalar ve Oğullar*’da Avrupa kültürüne ait temsillerin baskın olduğu

görülmektedir. Batı ve Avrupa kültürüne ait temsillerden en baskın olanları, kitapların ait olduğu kültürler olan Fransız ve Rus kültürleridir. Bunlara ek olarak İngiliz kültürüne ve Hristiyanlık dünyasına ait kültürel öğelerin de eserlerde sıklıkla tekrar ettiği görülmektedir. Doğu kültürü ve diğer kültürlerin eserlerde yer alma sıklığı ise oldukça az olup bazı kültürlerin temsillerine hiç yer verilmediği görülmektedir. Eserlerde yer yer Osmanlı, Hint, Çin, Fars kültürleri gibi kültürlere de yer verilmiştir ancak bu kültürlerle ait verilerin frekans değerleri oldukça azdır.

Sonuç

Bu bölümde UBDP Ana dil derslerinde okutulan çeviri eserlerden *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar* ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler Enstitüsü tarafından 1996 yılında başlatılan Yabancı Dil Öğrenme Standartları Projesi'nde yer alan ve Moran (2001) tarafından eklenen bileşenle son haline kavuşan kültür temsili analiz kategorileri kullanılarak analiz edilmiştir. İçerik analizi yöntemi kullanılarak kişi, ürün, bakış açısı ve uygulama kategorilerine ayrılan kültür temsilleri sunulmuştur.

Her iki metinden elde edilen bulgular sırasıyla “Kişi”, “Ürün”, “Bakış Açısı” ve “Uygulama” kategorilerine göre incelenmiştir. Bu inceleme sonunda kişi ve ürün kategorilerindeki verilerin bakış açısı ve uygulama kategorilerindeki verilerden daha fazla olduğu görülmüş sonuçlar karşılaştırmalı tablolar halinde sunulmuştur.

BÖLÜM 5: SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Giriş

Bu bölümde araştırmanın genel bir özeti sunulmuş ve araştırma sonucunda elde edilen veriler mevcut alan yazın doğrultusunda yorumlanmıştır. Araştırmanın amacı, araştırma soruları ve araştırma sırasında kullanılan yöntem, çalışmaya genel bakış başlığında verilmiştir. Elde edilen sonuçlar ve bunların mevcut alan yazın doğrultusunda yorumları sonuçlar bölümünde sunulmuştur. Bu sonuçlar doğrultusunda uygulama ve yeni araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur. Son olarak araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiştir.

Genel Bakış

Çalışmanın amacı UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan çeviri eserlerde bulunan kültürel öğeleri incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, aşağıdaki temel araştırma sorusunun yanıtlanması hedeflenmiştir:

“UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde sıklıkla tercih edilen çeviri romanlardaki farklı kültürlerin temsilleri, UB Öğrenen Profili’ndeki “açık görüşlülük” kazanımına nasıl katkı sağlamaktadır?”

Araştırma sorusuna yanıt bulmak için içerik analizi yöntemi kullanılmış, araştırmanın örneklemi için seçilen *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar*, ABD Eğitim Bölümü ve Ulusal İnsani Bilimler Enstitüsü tarafından 1996’da tasarlanan ve Yuen’in 2011 yılında yaptığı “İngilizce Ders Kitaplarında Yabancı Kültürlerin Temsili” başlıklı çalışmasında kullanılan çerçeve doğrultusunda incelenmiştir (Ek A). Veri analizinde kullanılan bu çerçevede kitaplarda yer alan kültürel öğeler kişi, ürün, bakış açısı ve uygulama başlıkları olmak üzere dörde ayrılmıştır.

Kitaplardaki kültürel öğeler ilk okumada bu dört kategoriye ayrılmış, ikinci ve üçüncü okumalarda gerekli görülen alt kategorilere göre etiketlenmiştir. Toplanan ve kategorilere ayrılan verilerin frekans değerleri kültürel temsillerin ne ölçüde yapıldığını ortaya koymak için hesaplanmıştır.

Sonuçlar ve Tartışma

“Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, 16-19 yaş arasındaki öğrenciler için hazırlanmış bir eğitim programı olup amacı, ortak insanlık vasıflarının ve gezegeni koruma görevinin farkında olan uluslararası bilince sahip insanlar yetiştirmektir. Bu amacın merkezinde uluslararası bilinç yer alır” (IBO, 2017, s. 2). Program kapsamında 1. Grup dersleri olarak değerlendirilen Dil A dersleri ana dil eğitimi vermeyi amaçlayan, öğrencilerin ana dillerindeki yetkinliklerini artırırken edebi eleştiri becerilerini de geliştiren derslerdir. Dil A dersleri arasında yer alan Edebiyat (Türkçe) dersleri, Türkiye’de UBDP uygulayan okulların ana dil dersini oluşturmaktadır. Bu dersin temel hedefleri arasında “edebi eserlerin bağlam içinde incelenmesi vurgulanır ve çeviri eserlerle edebiyat çalışması yoluyla öğrenci, kültürel varsayımların rolü üzerinde düşünmeye zorlanır” ifadeleri bulunmaktadır (IBO, 2021).

Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde bu amaca yönelik çeviri eserler kullanılmaktadır. Bu eserler aracılığıyla öğrencilerin ‘kültürel farkındalıklarını geliştirmek, farklı kültürlerle karşı açık görüşlü ve saygılı bireyler yetiştirmek’ hedeflenmektedir. Bu çalışmada bu amaç doğrultusunda Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde okutulan *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar* eserleri incelenmiştir.

Batı edebiyatına ait bu eserlerde, beklendiği gibi Batı dünyasına ait kültürel öğelerin sıklıkla yer aldığı görülmüştür. Kitapların yazıldığı kültürler olan Fransız ve Rus kültürü eserlerde en baskın kültürler olarak ortaya çıkmıştır. Bunlara ek olarak

İngiliz, İskoç, Antik Yunan, Hristiyan, Alman kültürleri gibi çeşitli kültürler de eserlerde temsil edilmektedir. Bu sonuçlara göre, *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar* Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinin kazanımlarının öğrencilerde yerleşmesine ve gelişmesine destek olmaktadır. Ancak eserlerde temsil edilmeyen veya oldukça az temsil edilen Doğu kültürleri kazanımların tam anlamıyla karşılama noktasında zayıflık yaratmaktadır. Eserlerde eksik kalan kültürlere karşı farkındalık ve bilinç kazandırma görevi ders öğretmenine düşmektedir.

İncelenen eserlerde en çok veriyi Büyük Kültür (Broody, 2003) kategorisine dahil edilebilen kişi ve ürün başlıkları sağlamıştır. Büyük Kültür için *Madam Bovary*'de 234 veri varken *Babalar ve Oğullar*'da 108 veri vardır. Küçük kültür (Broody, 2003) olarak değerlendirilebilen bakış açıları ve uygulamalar ise daha kısıtlı veri sağlamıştır. Küçük kültür için *Madam Bovary*'de 102 veri varken *Babalar ve Oğullar*'da 75 veri vardır. Araştırmanın alt sorularından biri olan farklı kültürlerin nasıl temsil edildiği sorusu bu noktada cevaplanmıştır. Seçilen eserlerde farklı kültürlerin temsilleri bu kategorilerde ortaya çıkan alt kategoriler sayesinde gerçekleşmiştir.

Tablo 91

Büyük Kültür, küçük kültür Özet Tablo

Özet	Büyük Kültür		küçük kültür	
<i>Madam Bovary</i>	Ürün	165	Bakış açısı	43
	Kişi	69	Uygulama	59
Toplam		234		102
<i>Babalar ve Oğullar</i>	Ürün	45	Bakış açısı	38
	Kişi	63	Uygulama	37
Toplam		108		75

Kişi kategorisinde her iki eserde de yaygın olarak kullanılan edebiyat, tarih, din ve tıp alt kategorileri baskındır. Bunlara karşılık *Madam Bovary*’de müzik alt başlığı; sadece *Babalar ve Oğullar*’da ortaya çıkan ekonomi, tarım, siyaset alt başlıkları düşük frekans değerlerine sahiptir. Ürün kategorisinde her iki eserde de ortaya çıkan günlük yaşam alt kategorisi en baskın kategori olmuştur. Bununla beraber her iki eserde de din, edebiyat, müzik, ekonomi, mimari, savaş aleti gibi alt kategoriler de oluşmuştur. *Madam Bovary*’de bunlara ek olarak binek araç, oyuncak, eğlence, kumaş alt kategorileri ortaya çıkarken *Babalar ve Oğullar*’da felsefe alt kategorisi de ortaya çıkmıştır. Eserlerde yer alan bakış açıları başlığı her iki eser için kısıtlı veri sağlamıştır. Bu kategoride yer alan ifadeler ağırlıklı olarak cinsiyet rolleri, batıl inanç, eğitim, milliyet algısı ve yaşam biçimi olmuştur. Bu kategoride ayrıca *Madam Bovary*’de mesleki yeterlilik, ahlak anlayışı, dinsel bakış alt kategorileri ortaya çıkarken *Babalar ve Oğullar*’da sosyal konum alt kategorisi ortaya çıkmıştır. Uygulama kategorisi için her iki eserde ortaya çıkan alt kategoriler din, eğlence, günlük yaşam ve ölçü birimi olmuştur. Bu başlıkta sadece *Madam Bovary*’de eğlence, tedavi yöntemi, tarih ve ekonomi de ortaya çıkmıştır.

Eserlerde hangi kültürel mesajların yer aldığı sorusu ise kısmen yanıt bulmuştur. İki eserde de yer alan kültürel mesajlar genellikle bakış açısına dahil edilen ifadeler aracılığıyla yer almaktadır. Bu kategoride ortaya çıkan cinsiyet rolleri alt kategorisi her iki eserde de oldukça baskındır. Tek bir kültüre atfedilemeyen, kadına ve erkeğe yaşantıda roller biçen bu ifadelerde ise ağırlığın kadına biçilen rollerde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte farklı milletlere karşı bakış açıları da bu kategoride ortaya çıkan alt başlıklardandır ve *Babalar ve Oğullar*’da daha fazla yer almaktadır. Ayrıca toplumsal yaşamın kuralları, eğitim anlayışı, dinsel bakış, batıl inançlar da eserlerde yer alan mesajların iletilmesinde rol oynayan alt başlıklar

olarak ortaya çıkmıştır. Bu kategoride ortaya çıkan alt başlıkları tek bir kültüre atfetmek oldukça zor olmuştur. Eserlerde yer alan milliyet algısı dışındaki alt kategoriler genel ifadelerdir. Milliyet algısı ise her iki eserde farklı milliyetlere karşı basmakalıp ifadeler içeren temsillerdir.

Araştırmada incelenen çeviri eserlerin ikisi de Batı edebiyatına ait klasiklerdendir. Bu yüzden çalışma sonunda hem *Madam Bovary*’de hem de *Babalar ve Oğullar*’da Batı kültürlerinden temsillerin ağırlıklı olması beklentisi karşılanmıştır. *Madam Bovary*’nin Fransız edebiyatına, *Babalar ve Oğullar*’ın ise Rus edebiyatına ait olması araştırma sonucunda, baskın çıkan kültür temsillerinin Fransız ve Rus kültürü olmasını öngörmüştür. Eserlerde Batı dünyasına ait Alman, İngiliz, İskoç gibi kültürlerin de kendilerine yer bulduğu elde edilen sonuçlar arasındadır.

UB Öğrenen Profili’nde açık görüşlü öğrenen “kendi kültürleri[nin] ve kişisel geçmişleri[nin] yanı sıra, diğerlerinin değerlerine ve geleneklerine de son derece önem ver[en] [f]arklı bakış açıları ar[ayan] ve onları değerlendir[en] ve deneyimleri[y]le büyümek ist[eyen]” (2013) öğrenci şeklinde tanımlanmaktadır. Deardorff (2006) ise “açık görüşlülük, saygı (tüm kültürlere değer veren), merak ve keşfetme isteğinin uluslararası yeterlilik kavramının temelini oluşturduğu”nun altını çizmiştir (s.251). Hayden ve Wong (1997), öğrencilerin diğer kültürlerle karşı açık görüşlülük geliştirirken kendi kültürlerini kaybetmemeleri, yeni karşılaşılan kültür ile aralarında bağ kurmaları gerektiğini söylemiştir.

Yuen’in (2011) kültür çerçevesi kullanılarak gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçları göstermiştir ki *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar* UB’de yer alan ve alan yazındaki çalışmalarla desteklenen kültürel farkındalık ve açık görüşlülük hedeflerine hizmet eden öğeler barındırmaktadır. Yine de, eserlerde yer alan kültürel

ögeler alan yazındaki diğer çalışmalarda olduğu gibi bazı kültürlerin temsillerinden uzaktır. Eserlerde ağırlıklı olarak Fransız, Rus, İngiliz, Alman ve İskoç kültürleri bulunmaktadır. Eserlerde Osmanlı, Kazak, Hint, Fars, Arap gibi kültürlerle de yer verilmiştir. Ancak bu kültürlerle ait ögelerin frekans değerleri oldukça düşüktür. Tablo 92’de her iki çeviri eserde yer alan kültürlerin frekans değerleri verilmiştir.

Tablo 92

Kültür ve Kategori Frekansları Özet Tablo

Özet	Ürün	Kişi	Bakış Açısı	Uygulama	Toplam
<i>Madam Bovary</i>					
Fransız	87	40	42	12	181
Rus	0	0	0	1	1
Batı	62	28	1	43	134
Diğer	16	0	0	3	19
Toplam	165	68	43	59	
<i>Babalar ve Oğullar</i>					
Fransız	8	12	0	0	20
Rus	10	13	38	16	77
Batı	22	37	0	20	79
Diğer	5	1	0	1	7
Toplam	45	63	38	37	

Çalışma sonuçları göstermiştir ki “kültürel farkındalık, farklı kültürlerle karşı açık görüşlü ve saygılı olma” kavramları ağırlıklı olarak Batı kültürleri üzerinden ele alınmaktadır. Alan yazındaki önceki çalışmaların (Çelik ve Erbay, 2013; McConancy, 2018; Koç, 2017) sonuçlarını destekleyen bu sonuç kültürel farkındalık geliştirmede öğrencilere daha fazla kültürel çeşitlilik sunulması gerektiğini göstermiştir.

Zorba ve Çakır (2019), ders kitaplarında ağırlıklı olarak Batı ve Avrupa kültürüne ait öğelerin bulunmasının öğrencilerde kültürel farkındalığı yeterli ölçüde geliştirmediğini öne sürmüştür. Çalışmada incelenen ders kitabında baskın olarak “ürün” kategorisi kültürel öge sağlarken “uygulama” kategorisinin zayıf kaldığı görülmüştür. Bu çalışmanın da benzer bir sonuca ulaştığı söylenebilir. *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar*’da en çok veri sağlayan kategorilerden biri yine ürün kategorisi olmuş, uygulama kategorisindeki veriler kısıtlı kalmıştır.

Alptekin’in (1993) çalışmasına benzer bir sonuçla bu çalışmada da belli kültürlerden öğeler barındıran, öğrencilerin kendi kültürleriyle veya farklı kültürlerle karşılaştırma yapılmasına imkan tanımayan kitaplar kültürel çeşitlilik açısından kısıtlı kalmakta, öğrencilerde kültürel farkındalık geliştirmede geniş bir yelpaze sunmamaktadır.

Ders kitaplarında yer alan kültür temsillerinin incelendiği çalışmasında Demirbaş (2013) da benzer sonuçlar elde etmiştir. “Yabancı dil derslerinde hedef kültürün öğretilmesinden ziyade öğrencilerde kültürel farkındalığın artırılması temel amaç olmalı, globalleşen dünyada bireyler kültürleri bütüncül bir bakış açısından değerlendirebilmelidir” (s. 293). Bunun için de kısıtlı kültürel öğeleri ve Batı dünyasının baskın temsilini dengeleyecek ders materyalleri ve planlarına ihtiyaç vardır. “Bir ders kitabı ne kadar fazla kültürel tema, aktivite ya da oyunu barındırıyor

olursa olsun içeriği zenginleştirmek, kültürlerarasılığı artırmak ve öğrencileri hedef kültürü yaratıcı ve amacına uygun kullanmaya yönlendirmek öğretmenlerin görevidir” (s.302).

Bu çalışmada incelenen eserlerde yer alan kültürel öğelerin büyük bir kısmı kişi ve ürün başlığında olduğundan kültürlerle ilgili derin ve detaylı temsiller sağlamamaktadır. Kültürel öğelerin sadece isim olarak yer alması uygulama ve bakış açısı noktasında kısıtlı kalması da önceki çalışmalarla (Alptekin, 1993; Demirbaş, 2013; Koç, 2017, Shin vd., 2011) paralellik göstermektedir.

Paralel sonuçlara ulaşılan bir diğer çalışma ise Maden’in (2015) çalışması olmuştur. Maden (2015), araştırmasının sonunda UBDP Dil B derslerinde kullanılan eserlerde Batı kültürünün ağırlıkta olduğunu, bunun çeşitlendirilerek kültürel farkındalığı yüksek öğrenciler elde edilebileceğini söylemiştir. Çalışmanın sonunda yapılan bu öneri, bu çalışma için oldukça önemlidir. Alan yazın ağırlıklı olarak UBDP Dil B dersleri ve İngilizce ders kitaplarına yoğunlaşmaktadır. UBDP Dil A dersleri ve ana dil öğretiminde kültürel farkındalığın yeri ile ilgili çalışmalar kısıtlıdır. Bu çalışma göstermiştir ki UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kültürel farkındalığın geliştirilmesi için çeviri eserlere başvurulabilir. Bu eserlerde yer alan kültürel öğeler her ne kadar -tıpkı diğer çalışmalarda olduğu gibi- belli kültürlerle odaklansa da ana dil derslerinin öğrencilerin kültüre karşı daha geniş bir bakış açısı kazanmasını desteklediği söylenebilir (Hayden & Wong, 1997).

Stepleski’ye (1993) göre kültür öğelerinin aktarılmasının yedi amacı vardır. “Öğrencilerin, insanların davranışında kültürün etkisi olduğunu anlamalarına yardımcı olmak, farklı kültürlerde ortak durumlarda gösterilen ortak davranışların farkına varmalarına yardımcı olmak, farklı kültürlerle ilgili genellemeleri objektif bir

gözle değerlendirerek açık görüşlülük geliştirmek” kültürel öğelerin aktarılmasındaki bu yedi temel amaç arasındadır (aktaran Er, 2006, s.5).

Alandaki pek çok araştırmacı, incelemeleri sonucunda derslerde kullanılan ders kitaplarında ve edebi eserlerde ağırlıklı temsilin Batı kültüründe olduğu konusunda hemfikir olmuştur (Er, 2006; Baker, 2020; Zhang&Su, 2021). Bu çalışma sonucunda da bu fikir birliği bir kere daha desteklenmiştir. Zhang ve Su’nun (2021) benzer sonuçlar bulduğu çalışmasında bu dengesiz dağılımın öğrencide bahsi geçen kültürlerin diğer kültürlere karşı üstünlüğü olduğu ön yargısına yol açabileceği belirtilmiştir (s.91).

Baker (2015) kültürlerarası farkındalığın gelişmesinin 12 farklı aşamadan oluştuğunu belirtmiştir. Bu aşamaları üç farklı seviyede toplamıştır. Buna göre birinci seviye temel kültürel farkındalık, ikinci seviye ileri düzey kültürel farkındalık ve üçüncü seviye kültürlerarası farkındalıktır. Bu sınıflandırmada birinci seviyede farklı kültürden gelen bireylerin farklı davranışlarının olabileceği, kültürün değerler ve inançlar sistemi olduğundan farklılık gösterebileceği bilincinin olması vardır. İkinci seviyede, kültürün dinamik bir yapıya sahip olduğu, zaman içinde değişebileceği ve değiştirilebileceği, tek bir toplumda birden fazla kültürün barınabileceği gibi anlayışlar bulunmaktadır. Üçüncü seviyede ise bir kültüre karşı ön yargılardan ve basmakalıp ifadelerden kaçınma, farklı kültürlerle temasa geçildiğinde keşfetme, karşılaştırma ve saygı duyma gibi anlayışların gelişmesi yer almaktadır (ss. 6-7).

Araştırma sonuçları göstermiştir ki Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan çeviri eserler bu sınıflandırmada sadece birinci seviyedeki aşamalara hizmet edebilir. Öğrenciler, bu eserleri okuduklarında kendi kültürlerinden farklı

kültürlerin olduğunu fark edecek, bireylerin davranışlarındaki ve inançlarındaki farklılığın kültürden kültüre değişebileceğini kavrayacaktır.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

Bu çalışmanın sonuçları, öğretmenlerin ders planlarını genişletmeleri ve materyal geliştirmelerine yardımcı olabilir. Araştırma sonuçlarına göre hem *Madam Bovary* hem de *Babalar ve Oğullar* ağırlıklı olarak Batı kültürlerinden temsiller içermektedir. Kitaplarda yer yer tek bir kültürün baskın gelmesi beklendik bir sonuç olsa da baskın gelen kültürler bile Alptekin'in (1993) çalışmasındakine benzer bir sonuçla detaylı olarak ele alınmamakta, öğrenciye kültürle ilgili geniş bir bakış açısı sunmamaktadır. Alptekin'in (1993) de belirttiği gibi farklı kültürlerle sadece karşılaşmak kültürel farkındalık deneyimini genişletmez. Bu deneyimin genişlemesi için, öğrencilerin bildikleri kültürden (kendi kültürlerinden) yola çıkarak bağ kurmaları gerekmektedir. Bu bağın kurulabilmesi için öğretmenlerin derslerde kullanacakları materyaller ve etkinlikler önem kazanmaktadır.

Eserlerde baskın gelen kültürle öğrencilerin kendi kültürleri arasında bağ kurmalarını sağlayabilmek adına eserde yer alan bir kişi, ürün, bakış açısı ya da uygulamayla kendi kültürlerinde yer alan karşılıkları hakkında metinlerarasılık kurularak öğrencilerin çıkarım yapmaları istenebilir. Örneğin, *Madam Bovary*'de bakış açısı başlığına dahil edilen cinsiyet rolleri *Madam Bovary* ile aynı dönemde yazılmış Türk edebiyatına ait bir eserle karşılaştırılabilir. Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan yerli metinlerden olan ve *Madam Bovary* ile aynı dönemde yazılmış *Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat* (Şemsettin Sami, 1872) cinsiyet rolleri açısından sınıfta düzenlenecek açık oturum etkinliği ile karşılaştırılabilir. Aynı zaman diliminde farklı coğrafyalarda yazılmış bu iki eserde cinsiyet rolleri kültürden kültüre

ne gibi farklılar veya benzerlikler gösteriyor tartışılarak öğrencilerin eserlerde geçen bir ifadeden daha fazla kavrayış edinmeleri sağlanabilir.

Benzer bir karşılaştırma ürün kategorisinde de yapılabilir. *Babalar ve Oğullar*'da ürün kategorisine dahil edilen, karakterlerin okuduğu eserleri ve aynı dönemde Türk edebiyatında yazılmış *Mai ve Siyah*'taki (Halit Ziya Uşaklıgil, 1897) karakterlerin okudukları eserleri öğrencilerin araştırarak sunum yapmaları sağlanabilir. Bu sayede aynı dönemde farklı kültürlerde hangi edebi ve bilimsel eserlerin öne çıktığını, bu eserlerin o kültürün gelişmesine ne gibi katkılar sağladığı sınıf ortamındaki paylaşım sayesinde öğrenciler tarafından anlaşılabilir.

Eserlerde yer alan kültürel öğeler, sadece çağdaş eserlerle değil farklı zaman diliminde yazılmış eserlerle de karşılaştırmalı incelenebilir. Bu sayede öğrenciler, metinlerde yer alan kültürel öğeleri kendi kültürleri ile karşılaştırırken dönemsel ve kültürel farkları ayırt edebilirler.

Bu bağın kurulabilmesi için örneğin, *Madam Bovary* ile *Kuyucaklı Yusuf* (Sabahattin Ali, 1937) eserlerinin kadına bakış açısını inceleyen kompozisyonlar yazmaları öğrencilerden istenebilir. Aradan geçen yaklaşık bir yüzyıllık zaman diliminde kadına bakış açısı iki kültürde hangi noktalarda ortaklaşıyor hangi noktalarda ayrılıyor öğrenciler bu sayede görebilir. Çıkarımlarını UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersinin bir başka kazanımı olan edebiyat eleştirisi aracılığıyla ifade edebilirler.

Farklı zaman dilimlerinde yazılan bir eserle karşılaştırma yapılması uygulama başlığı için de mümkündür. *Babalar ve Oğullar*'da uygulama başlığına dahil edilen “drahoma almak/vermek”, *Vukuat Var* (Orhan Kemal, 1979) romanında yer alan “başlık parası almak/vermek” uygulaması ile karşılaştırılarak ele alınabilir. Edebi eserlerin yanı sıra, bu konuyu ele alan yerli ve yabancı filmlerden kesitler sınıfta

izlenerek öğrencilerin çıkarımlarını anlatmaları istenebilir. Böylece öğrenciler hem kültürel farkındalık geliştirecek hem de disiplinlerarasılık aracılığıyla UB'nin hedeflediği bütüncül bakış açısına ulaşacaktır.

Eserlerde yer alan kültür temsillerinin yerel kültürler ile bağ kurularak ele alınması kadar eserlerde yer almayan kültürlerin de sınıf ortamına dahil edilmesi önemlidir. Öğretmenler, eserlerde seyrek temsil edilen kültürlerle ilgili sınıfta daha fazla veri sunabilir. Eserlerde seyrek temsil edilen veya hiç temsil edilmeyen kültürler hakkında öğrencilerde bilinç oluşturmak için farklı ders materyalleri ders planına eklenebilir. Bunun için kısa filmlerden, posterlerden, kültür tanıtımlarının olduğu videolardan yararlanabilirler. Böylece, sınıf ortamında farklı kültürlere dengeli temsil imkanı tanınmış olacaktır. Bu sayede öğrencilerin kültürlerarası farkındalık kazanmalarına destek olunabilir. Kitaplardaki eksik kültür temsillerini derslere etkinlik olarak dahil eden Zorba ve Çakır (2019) çalışma sonucunda öğrencilerde bu farkındalığın daha iyi geliştiğini gözlemlemiştir.

Eserlerde yer almayan kültürler öğrencilere bölüştürülerek her öğrencinin temsil ettiği kültürü sınıf arkadaşlarına sunmaları istenebilir. Böylece öğrenciler, kısıtlı kültür temsillerinden ziyade daha fazla kültürle karşılaşacak onlarla ilgili farkındalık geliştirecektir. Ayrıca sınıf ortamında -kısıtlı da olsa- kültür deneyimi gerçekleşeceği için öğrenme kalıcı olacaktır.

Sınıfta yapılan bu etkinlikler sayesinde öğrenciler ders sırasında ya da ders dışında farklı bir kültürle karşılaştığında nasıl yaklaşımları gerektiğine dair pratik geliştirecek ve UBBDP'nin Öğrenen Profili'nde hedeflenen açık görüşlülük ve bilgili öğrenen hedefleri gerçekleştirilecektir. Bunların yanı sıra dersin temel kazanımlarından olan sözlü ve yazılı anlatım becerisi de öğrenci merkezli etkinlikler aracılığıyla geliştirilecektir.

Bu çalışmadan yola çıkarak UBDP müfredatını takip edecek Türk Dili ve Edebiyatı zümreleri aşağıdaki önerileri dikkate alarak ders planı ve ders materyalleri geliştirebilir:

Ana dil derslerinin oldukça uygun olduğu ulusal kültür ve değerlerin öğrencilere aktarılması; evrensel değerler, çokkültürlülük anlayışı göz ardı edilmeden ele alınmalıdır. Bunun için de sınıfta demokratik ve açık görüşlü bir atmosfer oluşturulmalı, öğrencilerin karşılaştırma yapmalarına ve kültürler arasında ilişki kurmalarına olanak tanınmalıdır.

Yerel kültür, farklı kültürlerle ilişkilendirilerek ele alınırken öğrencilerin bütüncül bir bakış açısı geliştirebilmeleri için uygun yönlendirmeler yapılmalıdır.

Seçilen eserlerde ele alınacak kültür ve kültürel öğeler mümkünse temalar halinde yıllık planlara dahil edilmeli, öğrencilerin o temalar etrafında bakış açılarının şekillenmesine olanak sağlanmalıdır. Bu doğrultuda yıllık plana göre belirlenen temanın zamanı geldiğinde sınıfta ilgili temayla alakalı panolar oluşturulabilir, derse gelirken uygun nesneler getirilerek ürün başlığında bahsi geçen ürünler farklı duylara hitap edecek biçimde ele alınabilir.

Kültür ele alınırken farklı dönem metinlerinden bahsetmek, zaman içinde ele alınan bakış açısı ya da uygulamanın ne gibi değişiklikler gösterdiğinden bahsetmek de kültürün değişken ve dinamik yapısının öğrenciler tarafından kavranmasını sağlayacaktır.

Deneyimle anlam kazanan kültürün, öğrencilerde açık görüşlü bir bilinçle yerleşmesi için, öğrenci merkezli etkinliklerle sınıf imkanları dahilinde deneyim ortamı yaratılmalıdır.

Öğrencilerde belirli kültürlere karşı oluşabilecek ön yargının önlenmesi için öğrencilerin kitaplarda bahsi geçen kültürlerle kendi kültürleri arasında bağ

kurmaya çalışmaları ana dil derslerinde kültürün ele alınmasının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bu noktada öğretmenin, çeviri eserlerdeki kültürel öğeleri ele alırken izlediği yol, eksik kültürlerin sınıfta temsil edilmesine olanak sağlaması, öğrencileri kültürle ilgili eleştirel düşünmeye sevk etmesi öğrencileri Baker’ın (2015a) önerdiği ikinci seviyeye taşıyacaktır. Üçüncü seviyeye ulaşabilmek için öğrencilerin UB Öğrenen Profili’nde önerildiği gibi eleştirel ve dönüşümlü düşünme pratiği geliştirmeleri gerekmektedir. Bunun için de öğrencinin bu yönünü geliştirecek etkinlikler yapılması, kendi düşünceleri üzerinde çalışmasına olanak tanıyan ödevlerin verilmesi etkili olacaktır.

Baker’ın (2020) belirttiği gibi aynı toplum içerisinde bile farklı kültürel yapıları paylaşan insanlar varken tek bir kültür temsilinden kültürel farkındalık geliştirmek zor olacaktır. Kültürel farkındalık kazanımının olduğu derslerde kültürün değişken yapısının öğretilmesi ve öğrencilere farklı kültürlerle karşılaştıklarında anlayış ve açık görüşlülük göstermeleri bilinci hedeflenmelidir.

Araştırmacılar İçin Öneriler

Bu çalışma, UB’nin Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersleri için belirlediği “edebi eserlerin bağlam içinde incelenmesi ve çeviride edebiyat çalışması yoluyla öğrencilerin kültürlerle ilgili çıkarımlarda bulunması” (IBO, 2019) amacından yola çıkarak yapılmıştır. Bu doğrultuda, UB’nin yayımladığı “Çeviri Eser Listesi”nden seçilen iki çeviri eserde bulunan kültür temsilleri incelenmiştir. Sonraki çalışmalar için bu araştırmada kullanılan *Madam Bovary* ve *Babalar ve Oğullar*’ın haricindeki kitaplar incelenebilir.

Bu çalışmada incelenen iki çeviri eser de 19. yüzyılın ikinci yarısında yazılmıştır (*Madam Bovary*, 1856; *Babalar ve Oğullar*, 1862). Sonraki çalışmalar için seçilecek eserler farklı yüzyıllardan olabilir. Güncele yakın seçilecek eserlerle

yapılacak kültür temsilleri çalışmaları farklı sonuçlar çıkarabilir ve alan yazının genişlemesine katkı sağlayabilir.

Bu çalışmada, kültürel farkındalığı geliştirmek için kullanılan eserler metin analizi yöntemiyle incelenmiştir. Sonraki çalışmalarda bu konuda yazılı materyale bağlı kalınmayarak, öğretmenlerin sınıfta kullandığı diğer materyaller de (örn., videolar, posterler, kıyafetler) incelenebilir. Gelecek çalışmalarda ayrıca metin analizine ek olarak öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler yapılabilir. Öğrencilerin, derslerde kültürel farkındalıklarını hangi yollarla geliştirdikleriyle ilgili anket sonuçları çalışmaya dahil edilebilir.

Alan yazın taraması göstermiştir ki UBDP Dil A: Edebiyat (Türkçe) derslerinde kullanılan materyallerle ilgili çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Sonraki araştırmacılar bu açığı kapatmak için bu derslerde kullanılan *Martı* (Anton Çehov), *Anna Karenina* (Tolstoy), *Dönüşüm* (Franz Kafka) gibi diğer çeviri eserlere ve *Kuyucaklı Yusuf* (Sabahattin Ali), *Ortadirek* (Yaşar Kemal), *Yenişehir’de Bir Öğle Vakti* (Sevgi Soysal) gibi yerli edebi eserlere odaklanabilir. Bu edebi eserleri Dil B: Edebiyat derslerinde kullanılan eserlerle karşılaştırmalı inceledikleri araştırmalar yürütebilirler.

Sınırlılıklar

Bu çalışmada UB tarafından sunulan Çeviri Eser Listesi’nden sadece iki kitap incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları bu sınırlar içinde değerlendirilmelidir. Edebi türler, yazarlar ve eserlerin yazıldığı dönemler açısından oldukça çeşitli olan bu listenin sunduklarını her yönüyle anlayabilmek için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Ayrıca UB’nin bu listeyi her beş yılda bir yenilemesi ve okulların farklı kitaplar seçmesi de bu sonuçları değiştirebilir.

Bu çalışma çeviri eserlere odaklanmıştır. Bu da demektir ki eserlerin yazıldığı dönemin zihniyeti ve yazarın dünya görüşü kadar çevirinin de eserdeki kültürel öğelere etkisi bulunmaktadır. Kültürel öğelerin incelenmesinde kaynak dilden hedef dile yapılan çevirinin bazı verileri değiştirebileceği unutulmamalıdır.

Sonuç

Bu bölümde araştırmanın genel bir özeti sunulmuş ve araştırma sonucunda elde edilen veriler mevcut alan yazın doğrultusunda yorumlanmıştır. Araştırma soruları, elde edilen sonuçlar doğrultusunda değerlendirilmiştir. Bu sonuçlar ve değerlendirmeler uygulama ve yeni araştırmalar için önerilerde bulunularak sunulmuştur. Uygulama önerileri olarak öğretmenlerin elde edilen sonuçlardan yola çıkarak derslerini nasıl planlayabileceği önerilmiştir. Ayrıca, alan yazına katkı sağlayabilecek araştırma önerileri sunulmuş, son olarak araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alan, İ.N., Duruhan, K. (2020). Türkiye’de sekizinci sınıflarda okutulmakta olan İngilizce ders kitabının kültürel aktarım öğeleri bakımından incelenmesi. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-16.
- Alptekin, C. (1993). Target-language culture in EFL materials. *ELT Journal*, 47(2), 136-143. <https://doi.org/10.1093/elt/47.2.136>
- Baker, W. (2015a). Culture and identity through English as a lingua franca: Rethinking concepts and goals in intercultural communication. *Journal of English as a Lingua Franca*, 4(1), 9-30. <http://10.1515/jelf-2015-0005>
- Baker, W. (2020). Exploring intercultural and transcultural communication in ELT. <https://www.researchgate.net/publication/341727447>
- Bennett, J. M., Bennett, M. J., & Allen, W. (2003). Developing intercultural competence in the language classroom. In L. Lange & R. M. Paige (Ed.), *Culture as the core: Integrating culture into the language curriculum* (pp. 13-45).
- Brody, J. (2003). A linguistic anthropological perspective on language and culture in the second language curriculum. In D. Lange, & R. M. Page (Eds.), *Culture as the core: Perspectives on culture in second language education* (pp. 37-51). Greenwich Information Age Publishing INC.
- Candan, N. (2020). *UBDP programında kültürler arası farkındalık: Okullar arası bir karşılaştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Çarşanlı, D. (2013). *Uluslararası bakalorya ve MEB Türk edebiyatı dersi kesişiminde bir roman analizi: kültürel açıdan İnce Memed* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İDÜ Bilkent Üniversitesi.

- Çelik, S., Erbay, Ş. (2013). Türkiye’deki İngilizce ders kitaplarının kültürel perspektifleri: Tek tip öğretim materyalleri kültürlerarası özellikleri içeriyor mu? *Eğitim ve Bilim*, 38(167), 336-351.
- Deardorff, D. (2006). Identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of internationalization. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266. <https://doi.org/10.1177%2F1028315306287002>
- Demirbaş, M. N. (2013). Investigating intercultural elements in English coursebooks. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 291-304.
- Devrimsel, D. (2016). *Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim Türk Edebiyatı ve Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (UBDP) Dil A: Edebiyat (Türkçe) dersi öğretim programlarının karşılaştırılması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İDÜ Bilkent Üniversitesi.
- Er, K.O. (2006). Yabancı dil öğretim programlarında kültürün etkileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 1-14.
- Erhan, G. (2018). Resimli çocuk kitaplarının barış eğitimi bileşenlerinden “kültürel Farkındalık” bileşeni açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37(1), 24-46. <https://doi.org/10.32600/huefd.489191>
- Flaubert, G. (2014). *Madam Bovary* (10. Baskı) (N. Ataç & S. E. Siyavuşgil, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi 1856).
- Hayden, M. C., & Wong, C. S. (1997). The International Baccalaureate: International education and cultural preservation. *Educational Studies*, 23(3), 349-361. <https://doi.org/10.1080/0305569970230302>
- Hill, I. (2012). Evolution of education for international mindedness. *Journal of Research in International Education*, 11(3), 245-261. <https://doi.org/10.1177/1475240912461990>

IBO (2011). IB Dil A: Edebiyat Dersi Kılavuzu.

<https://www.ibo.org/programmes/diploma-programme/curriculum/language-and-literature/language-a-literature-slhl/>

IB Öğrenen Kitaplığı. (2013).

<https://www.ibo.org/contentassets/fd82f70643ef4086b7d3f292cc214962/learner-profile-en.pdf>

IBO (2015). IB diploma programı kitaplığı. <https://www.ibo.org/globalassets/digital-toolkit/other-languages/dp-programme-brochure-tu.pdf>

IBO (2017). Uluslararası bakalorya eğitimi nedir?

<https://www.ibo.org/globalassets/what-is-an-ib-education-2017-en.pdf>

Kapanadze, D. Ü. (2018). Dil ve kültür aktarımında işlevsel bir araç olarak ders kitapları: Türkçe ders kitapları örneği. *Turkish Studies Educational Sciences*, (13)27, 1575-1592. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14396>

Koç, H. K. (2017). The current positions of intercultural communication elements in secondary school course books in Turkey. *International Online Journal of Education and Teaching (IOJET)*, 4(4), 435-447.

Mercer, E. (2008). Introduction. *IB World Magazine*.

<http://www.ibo.org/ibworld/jan2008/> adresinden alınmıştır.

Maden, S. (2015). *Uluslararası Bakalorya Diploma Programı B grubu dil derslerinde kullanılan edebi metinlerde farklı kültürlerin temsili* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İDV Bilkent Üniversitesi.

McConancy, T. (2018). Critically engaging with cultural representations in foreign language textbooks. *Intercultural Education*, 29(1), 77-88. <https://doi.org/10.1080/14675986.2017.1404783>

Moran, P. (2001). *Teaching culture: Perspectives in practices*. Heinle & Heinle.

National standards in foreign language education project. (1996). Standards for foreign language learning: Preparing for the 21st Century.

<https://www.actfl.org/>

Ökmen, G.S. (2017). Uluslararası bakalorya diploma programı dil: Türkçe a dersleri kapsamında grafik romanların incelenmesi: Puslu kıtalar atlası örneği [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İDV Bilkent Üniversitesi.

Porter, R. E., Samovar, L. A., ve Stefani, L. A. (1998). *Communication between Cultures* (3. Baskı). Wadsworth Publishing Company.

Shin, J., Eslami, Z. R., & Chen, W. (2011). Presentation of local and international culture in current international English-language teaching textbooks. *Language, Culture and Curriculum*, 24(3), 253-268. <https://doi.org/10.1080/07908318.2011.614694>

Signorini, P., Wiesemes, R., & Murphy, R., (2009). Developing alternative frameworks for exploring intercultural learning: A critique of Hofstede's cultural difference model. *Teaching in Higher Education*, 14(3), 253-264. <https://doi.org/10.1080/13562510902898825>

Simandiraki, A. (2006). International education and cultural heritage. *Journal of Research in International education*, 5(1), 35-56. <https://doi.org/10.1177%2F1475240906061863>

Turgenyev, I.S. (2018). *Babalar ve Oğullar* (18. Baskı). (E. Altay, Çev.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. (Orijinal eserin basım tarihi, 1862)

Yıldırım, A., Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (5. Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Yuen, K. M. (2011). The representation of foreign cultures in English textbooks. *ELT Journal*, 65(4), 458-466. <https://doi.org/10.1093/elt/ccq089>

Zhang, X., Su, X. (2021). A cross-national analysis of cultural representations in English textbooks used in China and Germany. *SN Soc Sci*, 1(91).

<https://doi.org/10.1007/s43545-021-00088-8>

Zorba, M. G., Çakır, A. (2019). A case study on intercultural awareness of lower secondary school students in Turkey. *Novitas- Royal (Research on Youth and Language)*, 13(1), 62-83.

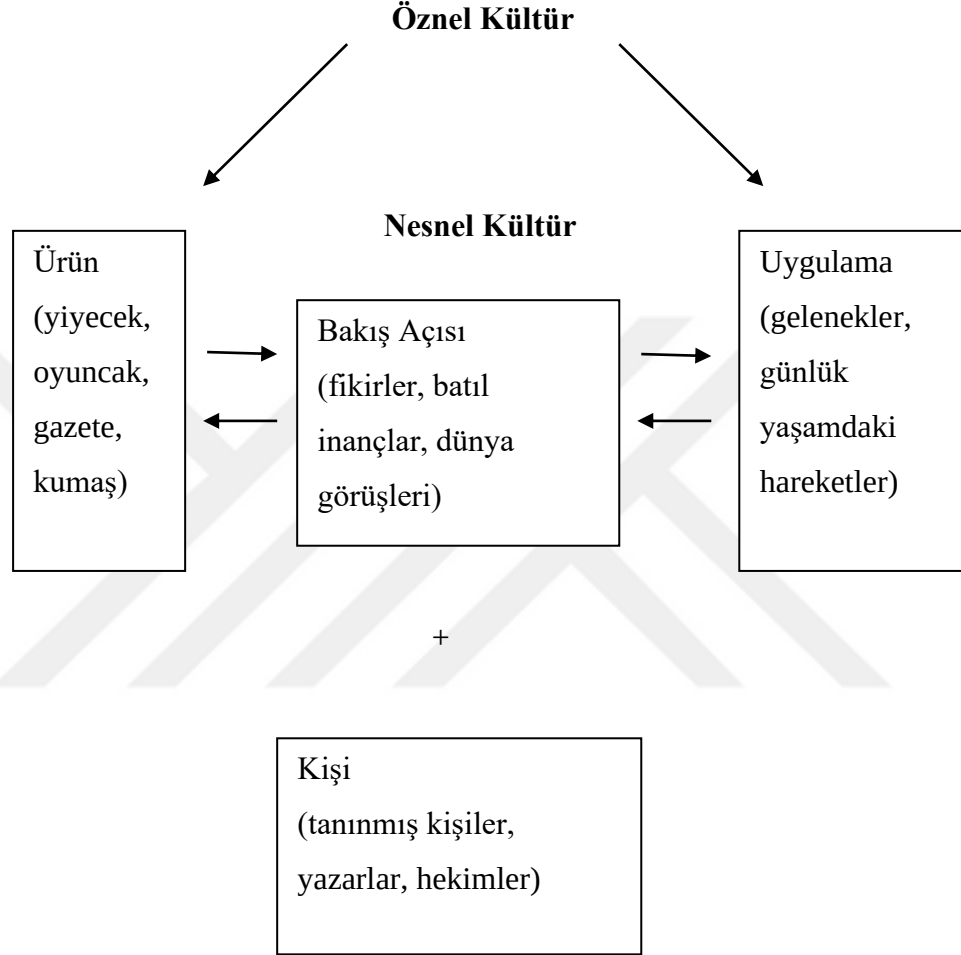

EKLER

Ek A

Analiz Çerçevesi (Maden, 2015)

Yabancı Dil Öğreniminde Ulusal Standartlar

Ek B***Madam Bovary’de Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt Kategorileri***

Kişi Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Edebiyat	Fransız	17
	İskoç	3
Tarih	Fransız	13
	İskoç	1
Din	Hristiyan	9
	Fransız- Hristiyan	2
Sanat	Fransız	3
	Polonya	2
	Avrupa	1
Siyaset	Roma	2
	Fransız	1
	Birleşik Karallık	1
	A.B.D	1
Tıp	Fransız	2
	Roma	1
	Antik Yunan	1
	Bilgiye ulaşılamadı	1
Felsefe	Fransız	3
	Roma	1
Mitoloji	Antik Yunan	3
	Avrupa	1
Bilim insanı	İtalyan	1
Müzik	Fransız	1

Ek C

Madam Bovary’de Yer Alan Kişi Temsillerinin Detaylı Verileri

Kişi	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt Kategori	
Heloise	37	Fransız	1	Din	Rahibe
Saint Barthelemy	37	Fransız	1	Din	Aziz
İsa	35	Hristiyan	1	Din	Peygamber
Meryem Ana	38	Hristiyan	1	Din	Azize
Madeleine	93	Hristiyan	1	Din	Azize
Saint- Paul	118	Hristiyan	1	Din	Aziz
Meryem Ana	174	Hristiyan	1	Din	Azize
Meryem Ana	196	Hristiyan	1	Din	Azize
Saint- Pierre	205	Hristiyan	1	Din	Aziz
Meryem Ana	234	Hristiyan	1	Din	Azize
Nicolas	364	Hristiyan	1	Din	Aziz
Lamartine	39	Fransız	1	Edebiyat	Şair
Eugene Sue	59	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Balzac	59	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
George Sand	59	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Voltaire	87	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Delille	87	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Athalie	93	Fransız	2	Edebiyat	Kurgu
Racine	93	Fransız	1	Edebiyat	Oyun yazarı

Kişi	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt Kategori	
Sachette	112	Fransız	2	Edebiyat	Kurgu
Victor Hugo	112	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Voltaire	134	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Voltaire	234	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Voltaire	238	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Voltaire	363	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Voltaire	381	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Walter Scott	37	İskoç	1	Edebiyat	Yazar
Walter Scott	87	İskoç	1	Edebiyat	Yazar
Walter Scott	243	İskoç	1	Edebiyat	Yazar
Anaharsis	8	Antik Yunan	1	Felsefe	Filozof
Jean Jacques Rousseau	87	Fransız	1	Felsefe	Yazar
Rousseau	286	Fransız	1	Felsefe	Yazar
Holbach	363	Fransız	1	Felsefe	Yazar
Denizler tanrısı	3	Antik Yunan	1	Mitoloji	Tanrı
Cupid	291	Antik Yunan	1	Mitoloji	Tanrı
Minerva	15	Avrupa	1	Mitoloji	Tanrıça
Aşk Tanrısı	28	Antik Yunan	1	Mitoloji	Tanrı
Beranger	9	Fransız	1	Müzik	Söz yazarı
Clemence Isaure	37	Avrupa	1	Sanat	Efsane
Bayard	37	Fransız	1	Sanat	Fotoğrafçı
Steuben	331	Fransız	1	Sanat	Ressam
Esmeralda	331	Fransız	1	Sanat	Kurgu
Schopin	331	Polonya	1	Sanat	Ressam

Kişi	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt Kategori	
Putiphar	331	Polonya	1	Sanat	Kurgu
Franklin	93	A.B.D	1	Siyaset	Devlet adamı
Clarence dükası	208	Birleşik Krallık	1	Siyaset	Devlet adamı
Frayssinous	36	Fransız	1	Siyaset	Devlet adamı
Cincinnatus	160	Roma	1	Siyaset	Devlet adamı
Diocletianus	160	Roma	1	Siyaset	Devlet adamı
Matmazel de La Valliere	35	Fransız	1	Tarih	Gezgin
Jeanne d'Arc	37	Fransız	1	Tarih	Azize
Agnes Sorel	37	Fransız	1	Tarih	Metres
Dilber Ferroniere	37	Fransız	1	Tarih	Metres
Aziz Louis	37	Fransız	1	Tarih	Kral
XI. Louis	37	Fransız	1	Tarih	Kral
IV. Henri	37	Fransız	1	Tarih	Kral
XIV. Louis	37	Fransız	1	Tarih	Kral
Marie- Antoinette	50	Fransız	1	Tarih	Kraliçe
Madam Pompadur	58	Fransız	1	Tarih	Markiz
Napoleon	93	Fransız	1	Tarih	İmparator
Napoleon	329	Fransız	1	Tarih	İmparator
IV. Henri	382	Fransız	1	Tarih	Kral
Marie Stuart	37	İskoç	1	Tarih	Kraliçe
Gerson	191	Bilgiye ulaşılamadı	1	Tıp	Hekim
Hipokrates hekim	31	Antik Yunan	1	Tıp	Hekim
Ambroise Pare	191	Fransız	1	Tıp	Hekim

Kişi	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt Kategori	
Dupuytren	191	Fransız	1	Tıp	Hekim
Celsus	191	Roma	1	Tıp	Hekim
Galileo	238	İtalyan	1	Bilim insanı	Astronomi

Ek D

Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Kişi Temsillerinin Alt Kategorileri

Kişi Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Edebiyat	Rus	8
	Amanya	4
	A.B.D	2
	İskoç	2
	Fransız	1
	Antik Yunan	1
	Roma	1
Tarih	Rus	5
	Fransız	15
	İngiliz	2
	Lidya	1
	Polonya	1
Din	Hristiyan	4
	Hristiyan- Fransız	1
	Hristiyan- Roma	1
Bilim insanı	Fransız	3
	Alman	2
	İsviçre	1
Tıp	Alman	5
	İskoç	1
	İsviçre	1
Müzik	Avusturya	5
	İngiliz	1

Kişi Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Siyaset	Rus	3
	Roma	1
Felsefe	Fransız	2
	Alman	1
Mitoloji	Antik Yunan	3
Sanat	İtalyan	6
Ekonomi	Fransız	1
Tarım	Rus	1
Efsane	Latin	1

Ek E

Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Kişi Temsillerinin Detaylı Verileri

Kişi	Sayfa No.	Kültür	Frekans	Alt Kategori	
Bourdaloue	78	Fransız	1	Din	Vaiz
Aziz Nikolay	45	Hristiyan	1	Din	Aziz
İlyas Peygamber	63	Hristiyan	1	Din	Peygamber
Yahya Peygamber	151	Hristiyan	1	Din	Peygamber
Aziz Nikolay	45	Roma	1	Din	Aziz
İsa	100	Hristiyan	1	Din	Peygamber
Emerson	84	A.B.D	1	Edebiyat	Yazar
Cooper	84	A.B.D	1	Edebiyat	Yazar
Schiller	32	Alman	1	Edebiyat	Yazar
Goethe	32	Alman	1	Edebiyat	Yazar
Büchner 57	Alman	1	Edebiyat	Oyun yazarı	
Büchner	58	Alman	1	Edebiyat	Oyun yazarı
Ezop	30	Antik Yunan	1	Edebiyat	Masalıcı
George Sand	84	Fransız	1	Edebiyat	Yazar
Byron	77	İskoç	1	Edebiyat	Şair
Byron	78	İskoç	1	Edebiyat	Şair
Horatius	149	Roma	1	Edebiyat	Şair
Puşkin	57	Rus	1	Edebiyat	Yazar
Puşkin	58	Rus	2	Edebiyat	Yazar
Puşkin	161	Rus	4	Edebiyat	Yazar
Gogol	214	Rus	1	Edebiyat	Yazar

Kişi	Sayfa No.	Kültür	Frekans	Alt Kategori		
Şeytan Robert	156	Latin	1	Efsane	Kurgu karakter	
Proudhon	86	Fransız	1	Ekonomi	Ekonomist	
Hegel	28	Alman	1	Felsefe	Filozof	
Condillac	76	Fransız	1	Felsefe	Filozof	
Jean Jacques Rousseau	152	Fransız	1	Felsefe	Filozof	Fizikçi
Ganot	126	Fransız	1	Fizik	Bilim insanı	Kimyager
Liebig	33	Alman	1	Kimya	Bilim insanı	Kimyager
Liebig	83	Alman	1	Kimya	Bilim insanı	Kimyacı
Pelous ve Fremy/ böl	117	Fransız	1	Kimya	Bilim insanı	Kimyacı
Pelous ve Fremy	126	Fransız	1	Kimya	Bilim insanı	Kimyacı
Paratselskiy (Paracelsus)	147	İsviçre	1	Kimya	Bilim insanı	
Morpheus	149	Antik Yunan	1	Mitoloji	Tanrı	
Kastor	163	Antik Yunan	1	Mitoloji	Yarı- Tanrı	
Polluks	163	Antik Yunan	1	Mitoloji	Tanrı	
Schubert	54	Avusturya	1	Müzik	Besteci	
Mozart	107	Avusturya	3	Müzik	Besteci	
Mozart	108	Avusturya	1	Müzik	Besteci	Kurgu
Seymour Schiff	88	İngiliz	1	Müzik	Besteci	
Rafael	67	İtalyan	3	Sanat	Ressam	
Rafael	67	İtalyan	3	Sanat	Mimar	
Cincinnatus	152	Roma	1	Siyaset	Devlet Adamı	
Panslavist	78	Rus	1	Siyaset	Genel	
Speranski	101	Rus	1	Siyaset	Devlet	Genel

Kişi	Sayfa No.	Kültür	Frekans	Alt Kategori		
Baltık Baronu	178	Rus	1	Siyaset	Adamı	Genel
Pomeşçik	78	Rus	1	Tarım	Baron	
Michelet	87	Fransız	1	Tarih	Toprak ağası	
Napolyon	166	Fransız	2	Tarih	Tarihçi	
Napolyon	223	Fransız	1	Tarih	İmparator	
Macauley	86	İngiliz	2	Tarih	İmparator	
Karun	143	Lidya	1	Tarih	Tarihçi	
Masalski	45	Polonya	1	Tarih	İmparator	
Çar Aleksandr	60	Rus	1	Tarih	Tarihçi	
Çar Aleksandr	76	Rus	1	Tarih	İmparator	
Çar Aleksandr	100	Rus	1	Tarih	İmparator	
Prens Wittgenstin	146	Rus	1	Tarih	Mareşal	
Aziz Vladimir	165	Rus	1	Tarih	Kral	
Napolyon	148	Fransız	1	Tarih	İmparator	
Schönlein	146	Alman	1	Tıp	Hekim	
Rademacher	146	Alman	3	Tıp	Hekim	
Hoffman	146	Alman	1	Tıp	Hekim	
John Brown	146	İskoç	1	Tıp	Hekim	
Paratselskiy (Paracelsus)	147	İsviçre	1	Tıp	Hekim	

Ek F***Madam Bovary’de Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt Kategorileri***

Ürün Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Günlük yaşam	Fransız	38
	İngiliz	7
	Avrupa	6
	Antik Yunan	3
	Hint	3
	Osmanlı	3
	A.B.D	1
	Fars	1
	İspanyol	1
	İtalyan	1
	Kafkas	1
	Küba	1
	Yunan	1
	Genel	1
Din	Hristiyan	26
	Yahudi	2
	Genel	1
Ekonomi	Fransız	27
Binek araç	Fransız	17
Edebiyat	Fransız	6
	Antik Yunan	1
	Arap (Doğu)	1

Ürün Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Mimari	İtalyan	2
	Fransız	1
	Antik Mısır	1
	Orta Asya	1
Kumaş	Çin	3
Müzik	Hristiyan	3
	Fransız	1
Sanat	Fransız	2
	Hollanda	1
	Doğu	1
Eğlence	Fransız	1
Oyuncak	Fransız	1
Tıp	Fransız	1
Askeri	Avrupa	1

Ek G

Madam Bovary'de Yer Alan Ürün Temsillerinin Detaylı Verileri

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
Barcelona'nın Solgun Yüzlü Kadını	290	İspanyol	1	Sanat	Tablo	Kurgu
Kırlangıç	80	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	83	Fransız	1	Binek araç		
Lando	150	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	158	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	209	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	215	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	232	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	241	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	283	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	287	Fransız	2	Binek araç		
Kırlangıç	297	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	328	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	329	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	362	Fransız	1	Binek araç		
Kırlangıç	378	Fransız	1	Binek araç		
Çan	6	Hristiyan	1	Din	Eşya	Çan
Haçlı tespih	35	Hristiyan	1	Din	Eşya	
Hristos suyu çanakları	35	Hristiyan	1	Din	Eşya	
Conferences	36	Hristiyan	1	Din	Kitap	

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Genie du Christianisme	36	Hristiyan	1	Din	Kitap
İsim günü hediyesi	38	Hristiyan	1	Din	Eşya
Angelus de	79	Hristiyan	1	Din	Eşya
Lütufkar Meryem	196	Hristiyan	1	Din	Dua
Gökyüzündeki Babamız	196	Hristiyan	1	Din	Dua
Misereatur duası	357	Hristiyan	1	Din	Dua
Indulgentiam duası	357	Hristiyan	1	Din	Dua
Hristiyanlığın Sebep ve Hikmeti	364	Hristiyan	1	Din	Kitap
Kutsal su	368	Hristiyan	1	Din	Sıvı
Kutsal ekmek	370	Hristiyan	1	Din	Yiyecek
De Profundis	371	Hristiyan	1	Din	Şarkı
Haç	372	Hristiyan	1	Din	Eşya
Kutsal su kabı	373	Hristiyan	1	Din	Eşya
Haç	2	Hristiyan	1	Din	Eşya
Haç	141	Hristiyan	1	Din	Eşya
mukaddes su kabı	197	Hristiyan	1	Din	Eşya
şimşir dalı	197	Hristiyan	1	Din	Uğur nesnesi
Mukaddes yağlar	356	Hristiyan	1	Din	Sıvı
Haç	356	Hristiyan	1	Din	Eşya
Haç	357	Hristiyan	1	Din	Eşya
Haç	358	Hristiyan	1	Din	Eşya
Günah çıkarma odası	119	Hristiyan	1	Din	Yapı ögesi
Viatique	7	Hristiyan	1	Din	Yiyecek Katolik

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
						kilisesi
Hamaylı	27	Çoklu kültür	1	Din	Giyim	Çapraz takılan kuşak
Cezayir Hamaylısı	109	Cezayir	1	Din	Eşya	
Hamaylı	132	Yahudi	1	Din	Eşya	
Hamayıl	150	Yahudi	1	Din	Eşya	
Anaharsis Gezi Yazısı	8	Antik Yunan	1	Edebiyat	Kitap	
Bin Bir Gece	167	Doğu	1	Edebiyat	Masal	
L'Echo des Feuilletons	87	Fransız	1	Edebiyat	Kitap	
Athalie	93	Fransız	2	Edebiyat	Tiyatro oyunu	
<i>Notre- Dame de Paris</i>	112	Fransız	1	Edebiyat	Roman	
Birkaç Portekiz Yahudisinin Mektupları	364	Fransız	1	Edebiyat	Roman	
Paul et Virgine	35	Fransız	1	Edebiyat	Roman	
Bombarde	140	Fransız	1	Eğlence	Şenlik topu	
Frank	132	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	136	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	138	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	160	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	161	Fransız	2	Ekonomi	Para birimi	
Frank	163	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
écu	175	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	205	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Napoleon altını	206	Fransız	2	Ekonomi	Altın para	
Frank	206	Fransız	1	Ekonomi	Altın para	

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
Frank	231	Fransız	5	Ekonomi	Para birimi	
Frank	299	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
écu	333	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	336	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	342	Fransız	2	Ekonomi	Para birimi	
Frank	344	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	371	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	379	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Frank	385	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Santim	385	Fransız	1	Ekonomi	Para birimi	
Amerikanbezi	96	A.B.D	1	Günlük yaşam	Kumaş	
Minerva başı	15	Antik Yunan	1	Günlük yaşam	Eşya	Heykel
Cupid heykelciği	291	Antik Yunan	1	Günlük yaşam	Eşya	Mitoloji
Yunan şarabı	208	Antik Yunan	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Setre	1	Avrupa	2	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
Setre	142	Avrupa	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
Korsaj	290	Avrupa	1	Günlük yaşam	Giyim	İç giysi
Rom	6	Avrupa	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Rom	90	Avrupa	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Enfiye	129	Avrupa	1	Günlük yaşam	Keyif verici madde	
Serpuş	164	Fars	1	Günlük yaşam	Giyim	Şapka
Sylphe des Salons	59	Fransız	1	Günlük yaşam	Dergi	
<i>Illustration</i>	103	Fransız	1	Günlük yaşam	Dergi	
Fener	360	Fransız	1	Günlük yaşam	Dergi	

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
Dieppe'in fildişi işleri	14	Fransız	1	Günlük yaşam	Eşya	Biblo
Pompadur saatler	58	Fransız	1	Günlük yaşam	Eşya	Saat
Erard piyanosu	65	Fransız	1	Günlük yaşam	Eşya	Müzik aleti
Boulle saat	343	Fransız	1	Günlük yaşam	Eşya	Saat
Pompadour heykelciği	379	Fransız	1	Günlük yaşam	Eşya	Heykelcik
Corbeille gazetesi	59	Fransız	1	Günlük yaşam	Gazete	
Rouen Feneri	87	Fransız	1	Günlük yaşam	Gazete	
Rouen Feneri	166	Fransız	1	Günlük yaşam	Gazete	
Rouen Feneri	192	Fransız	1	Günlük yaşam	Gazete	
Hotoz	26	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Şapka
Rop	26	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Elbise
Pays de Caux kadınlarına mahsus başlık	31	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Şapka
Manşon	34	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Kürk
Frak	150	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Takım giysi
Viziyer	157	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Şapka
Rob	279	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Elbise
Frak	353	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Takım giysi
Fransız rakısı	14	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Küraso	22	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Kiraz rakısı	30	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Rhin şarabı	53	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Seltz suyu	90	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Soğuk

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
						içecek
Fransız rakısı	94	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Fransız rakısı	133	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Pommard şarabı	306	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Garus	308	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	
Fransız rakısı	368	Fransız	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Nuga	28	Fransız	1	Günlük yaşam	Yiyecek	Tatlı
Turta	28	Fransız	1	Günlük yaşam	Yiyecek	Tatlı
Savoie pastası	28	Fransız	1	Günlük yaşam	Yiyecek	Tatlı
Francala	49	Fransız	1	Günlük yaşam	Yiyecek	Ekmek
Neufchatel peyniri	72	Fransız	1	Günlük yaşam	Yiyecek	Peynir
Reims bisküvileri	219	Fransız	1	Günlük yaşam	Yiyecek	Tatlı
Francala	328	Fransız	2	Günlük yaşam	Yiyecek	Ekmek
Revalentia	379	Fransız	1	Günlük yaşam	Yiyecek	
Enfiye mendili	119	Genel	1	Günlük yaşam	Eşya	
Punch	9	Hint	1	Günlük yaşam	İçecek	
Punch	320	Hint	1	Günlük yaşam	İçecek	
Punch	365	Hint	1	Günlük yaşam	İçecek	
Tilbury	31	İngiliz	1	Günlük yaşam	Binek araç	
İngiliz iğnesi	109	İngiliz	1	Günlük yaşam	Eşya	Broş
Redingot	26	İngiliz	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
Redingot	77	İngiliz	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
Redingot	135	İngiliz	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
Redingot	141	İngiliz	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
Redingot	197	İngiliz	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
İspanya şarabı	53	İspanyol	1	Günlük yaşam	İçecek	Alkol
Kukuleta	372	İtalyan	1	Günlük yaşam	Giyim	Şapka
Sorguçlu kalpak	2	Kafkas	1	Günlük yaşam	Giyim	Şapka
Puro	30	Küba	1	Günlük yaşam	Keyif verici madde	Divan
Kerevet	151	Osmanlı	2	Günlük yaşam	Eşya	Mobilya
Kerevet	152	Osmanlı	1	Günlük yaşam	Eşya	Mobilya
Kerevet	162	Osmanlı	1	Günlük yaşam	Eşya	Mobilya
Yunan biçimindeki takke	275	Yunan	1	Günlük yaşam	Giyim	Şapka
Nankin kumaşı	97	Çin	1	Kumaş		
Nankin pamuklusu	142	Çin	1	Kumaş		
Nankin bezi	148	Çin	1	Kumaş		
Ehram	42	Antik Mısır	1	Mimari	Yapı	
Kapüsen rahipleri manastırı	71	Fransız	1	Mimari	Din	
İtalya tarzındaki şato	47	İtalyan	1	Mimari		
Venedik direği	151	İtalyan	1	Mimari		
Tatarkâri minareler	39	Orta Asya	1	Mimari	Yapı ögesi	
<i>Marjolaine şarkısı</i>	58	Fransız	1	Müzik	Şarkı	
Ange Gardien	85	Hristiyan	1	Müzik	İlahi	
Angelus	115	Hristiyan	1	Müzik	İlahi	
Angelus	116	Hristiyan	1	Müzik	İlahi	
Savat	343	Doğu	1	Sanat	İşleme sanatı	
Esmeralda	331	Fransız	1	Sanat	Tablo	
Putiphar	331	Fransız	1	Sanat	Tablo	

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
Hamamda Odalık	290	Hollanda	1	Sanat	Tablo	Kurgu
Meç	125	Avrupa	1	Askeri	Kılıç	
La Ruche Medicale	63	Fransız	1	Tıp	Dergi	
Körüksüz kabriyol	25	Fransız	1		Binek araç	Atlı araba
Volant	9	Fransız	1		Oyuncak	Top
Paris Yumurcağı	238	Fransız	1		Piyes	
İtalyan tazısı	44	İtalyan	1			

Ek H***Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Ürün Temsillerinin Alt Kategorileri***

Ürün Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Günlük yaşam	Rus	4
	Küba	4
	Fransız	2
	Ukrayna	2
	İngiliz	1
	Özbek	1
	Macar	1
	Osmanlı	1
	Avrupa	1
	Genel	1
Edebiyat	Fransız	3
	Rus	2
	Polonya	1
	A.B.D	1
Din	Hristiyan	7
Mimari	Antik Yunan	6
Neşriyat	Fransız	3
	Rus	1
Ekonomi	Rus	3
Müzik	Avusturya	2
	İspanyol	1
Felsefe	Alman	3
Askeri	Osmanlı	1

Ek I

Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Ürün Temsillerinin Detaylı Verileri

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Türk tüfeği	143	Osmanlı	1	Askeri	Silah
Haç	38	Hristiyan	2	Din	Eşya
Paskalya yumurtası	45	Hristiyan	1	Din	Eşya
İsa'nın Dirilişi Freski	100	Hristiyan	1	Din	Resim
Haç	135	Hristiyan	1	Din	Eşya
Kutsal yağ	246	Hristiyan	1	Din	Eşya
					Damada ödenen başlık
Drahoma	250	Hristiyan	1	Din	Para
<i>Pathfinder</i>	84	A.B.D	1	Edebiyat	Kitap
<i>De l'Amour</i>	87	Fransız	1	Edebiyat	Kitap
<i>Aleksis</i>	151	Fransız	1	Edebiyat	Kitap
<i>Ormandaki Kulübe</i>	151	Fransız	1	Edebiyat	Kitap
<i>Okçular</i>	45	Polonya	1	Edebiyat	Kitap
Çingeler	58	Rus	1	Edebiyat	Kitap
<i>Domostroy</i>	86	Rus	1	Edebiyat	Kitap
Gümüş ruble	197	Rus	1	Ekonomi	Madeni para
Kapık	66	Rus	1	Ekonomi	Madeni para
Kapık	67	Rus	1	Ekonomi	Madeni para
Stoff und Kraft (Madde ve Kuvvet)	57	Alman	2	Felsefe	Kitap
Stoff und Kraft (Madde ve Kuvvet)	71	Alman	1	Felsefe	Kitap

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
Patiska mendil	203	Kültürler arası/ çoklu kültür	1	Günlük yaşam	Eşya	Günlük kullanım
İngiliz lavabosu	21	İngiliz	1	Günlük yaşam	Eşya	Aksesuar
Türk başı oyulmuş baston	163	Osmanlı	1	Günlük yaşam	Eşya	Mobilya
Hambs stili koltuk	21	Rus	1	Günlük yaşam	Eşya	
Moskova Haberleri	83	Rus	1	Günlük yaşam	Gazete	İç etek
Krinolin	89	Avrupa	1	Günlük yaşam	Giyim	Takım giysi
Frak	17	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Takım giysi
Frak	89	Fransız	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
Macar ceketi	81	Macar	1	Günlük yaşam	Giyim	Ceket
Buhara ceketi	152	Özbek	1	Günlük yaşam	Giyim	Ayakkabı
Rus köylüsü çarığı	250	Rus	1	Günlük yaşam	Giyim	Mayalı soğuk içecek
Kvas	213	Rus	1	Günlük yaşam	İçecek	
Puro	16	Orta Amerika	4	Günlük yaşam	Keyif verici madde	Çorba
Borş çorbası	230	Ukrayna	1	Günlük yaşam	Yemek	Çorba

Ürün	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Borş çorbası	239	Ukrayna	1	Günlük yaşam	Yemek
Yunan sundurması	219	Antik Yunan	1	Mimari	Yapı ögesi
Revak	219	Antik Yunan	2	Mimari	Yapı ögesi
Revak	220	Antik Yunan	1	Mimari	Yapı ögesi
Revak	222	Antik Yunan	2	Mimari	Yapı ögesi
Bekleyiş	54	Avusturya	1	Müzik	Beste
C minor Sonata Fantasia	107	Avusturya	1	Müzik	Beste
Uyuyor Granada	88	İspanyol	1	Müzik	Beste
Sağlık Dostu	145	Rus	1	Neşriyat	Tıp
Traite Elementaire de physique experimentale (Deneysel Fiziğin Temelleri)	126	Fransız	1	Neşriyat	Fizik
Notions Generales de Chimie (Genel Kimya Kavramları)	117	Fransız	1	Neşriyat	Kimya
Notions Generales de Chimie (Genel Kimya Kavramları)	126	Fransız	1	Neşriyat	Kimya

Ek İ

Madam Bovary’de Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Alt Kategorileri

Bakış Açıları Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Cinsiyet roller	Kadına atfedilenler	13
	Erkeğe atfedilenler	11
Ahlak anlayışı	Genel ahlak	3
	Kadına atfedilen ahlak	5
Dinsel bakış	Geleneksel	1
	Geleneksel olmayan	3
Yaşam biçimi	Genel- Fransız	3
Mesleki yeterlilik	Genel- Fransız	2
Batıl inanç	Fransız	1
	Genel	1
Eğitim	Genel- Din	1
Milliyet algısı	Genel	1
Politik duruş	Genel	1

Ek J

Madam Bovary'de Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Detaylı Verileri

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Affedersiniz ama onların [çiftçilerin] içinde de ne namuslu, ne erdemli aile kadınları var!	120	Fransız	1	Ahlak anlayışı	Toplumda kadına yüklenen ahlak
Birtakım romanlar, kötü kötü kitaplar okuyor, hepsi de din aleyheinde Voltaire'den alınmış sözlerle dolu. ... bir insanda din iman olmazsa namus da kalmaz.	134	Fransız	1	Ahlak anlayışı	Toplumda kadına yüklenen ahlak
... iki türlü ahlak vardır, dedi; biri küçüğü, göreneğe kaçanı, insanların ahlak dediği şey, durmadan değişen ve yüksek perdeden atıp tutan, saman altından su yürüten... [Ö]bürü, ebedi ahlak; etrafımızı saran peyzaj ve bizi aydınlatan mavi gökyüzü gibi, çepeçevre ve yukarda bulunan ahlak.	156	Fransız	1	Ahlak anlayışı	
... ihtiyar kadıncağız öfkeleni ve ahlakın hiçe sayılması istenmiyorsa, hizmetçilerin de iffetini gözetmek gerektiğini söyledi.	209	Fransız	1	Ahlak anlayışı	
Bu dünya zalimdir Emma. Nerede olursak olalım, insanlar peşimizi bırakmayacaktı. Mahremiyeti hiçe sayan sorulara, iftiralara, hor görmelere, belki de hakaretlere göğüs germemiz gerecekti.	221	Fransız	1	Ahlak anlayışı	

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Bir ağacın üstünde uyuyan üç siyah tavuk gözüne ilişti; bu uğursuzluktan ödü koparak titremeye başladı.	369	Fransız	1	Batıl inanç	
Kabahat alinyazısında!	384	Genel	1	Batıl inanç	
Halbuki bir erkeğin her şeyi bilmesi, birçok sahalarda elinden iş gelmesi, kadına ihtirasın kudretlerini, zarafet içinde yaşamayı, bütün sırların inceliklerini öğretmesi lazım değil mi?	41-42	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol
Emma diğer yandan evini idare etmesini de bilirdi. ... Pazar günleri sofrada bir misafir varsa, aynabakar eriklerini bağ yapraklarını üzerine erham gibi dizmesini, reçel hokkalarını olduğu gibi tabağa devirmesini bilirdi...	42	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol
..."bu işin içinde bir delikanlılık, bir kadın dalaveresi" bulunduğundan şüphe ediyordu	124	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol
Kadın kısmı her şeye üzülüverir. ... onların sinir yapısı, erkeklerinkinden çok gevşek oluyor.	128	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
... ne de olsa etrafındakilere uyması lazım, sonra adı softaya çıkar.	129	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
... kocalı bir kadın olmak boyunduruğu	132	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol
O da, birçok kadınlar gibi ekmeğini kendi kazanmaya mecbur olsa siniri miniri kalmaz. Bütün bunlar işsizlikten, kendi kendine kuruntu edinmesinden geliyor.	134	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Hem de senin gibi hiçbir şeyden korkmaz güçlü kuvvetli bir delikanlı için!	137	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
... mahkeme huzuruna çağırılabilirsin; orada soğukkanlılığını muhafaza etmen, fikir selameti ile düşünüp bir erkek olduğunu göstermen lazım, yoksa herkesin nazarında bir aptal olursun!	138	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
<i>Madam Bovary</i> ömründe bayılmamıştı. ... Bir hanım için doğrusu fevkalade bir şey!	138	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
O, hastadan hastaya dolaşırken karısı da evde oturup çoraplarına yama vurur. Elbette içi sıkılır! ... Zavallı kadıncağız! Mutfakta masanın üzerine konan sazan balığının nasıl su diye içi titrerse onun da aşk diye içi titrer.	139	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol
Biz zavallı kadınların, dedi; böyle bir eğlencemiz bile yok!	154	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
Sen erkek değil misin, be mübarek? Asker olup da bayrağının altında dövüşmen icap etseydi, ne yapacaktın?	190	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
Hep kadınların eteği dibindesin. Bu işlere burnunu sokmak için, bekle de, arsız çocuk, çenende biraz sakalın olsun.	204	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
Emma da bütün metresler gibiydi. Yeniliğin cazibesi tıpkı bir elbise gibi, azar azar sıyrılıp düşerek, ihtirasın hep aynı şekilleri ve aynı lisanı olan o ezeli yeknesaklığını çırılçıplak ortada	208	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
bırakıyordu.					
Bu cins kadınlara makul söz dinletmek mümkün mü hiç?	220	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
Bu senetten kocasına bahsetmemiş olmasının nedeni, ev idaresi dertleriyle onun canını sıkmamaktı.	300	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına yükelenen rol
Emma onun metresi olacağına, o Emma'nın metresi oluyordu.	305	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol
Dostunun kulağına eğilerek, bir kadının ateşli olup olmadığını ne gibi belirtilerden anlamak lazım geldiğini anlattı. ... Alman kadını edalı, Fransız kadını çapkın, İtalyan kadını hırslı olurmuş.	307	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
... bir kahramanlıkta bulunmaktan acizdi, zayıftı, bayağıydı, bir kadından daha pelte gibiydi, hasisti, tabansızdı.	309	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
... bir kadının daima aşığına mektup yazması lazımdır	319	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol
... bana yaptığın gibi, onları da baştan çıkarmışsındır. Sen bir erkeksin!	341	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
Çünkü, diyordu; bir erkeğin kadınsız yaşaması doğal değildir.	366	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı
Behey Allah'ın akıllısı, diye cevap verdi; çoluk çocuğa karışmış bir adam, örenğin günah çıkartma işinde nasıl sır tutabilir?	366	Fransız	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol
Bilakis, ben Allah'a taparım. Bizi vatandaş ve aile babası vazifelerini görelim diye bu dünyaya getiren, adı ne olursa olsun, bir	80	Fransız	1	Dinsel bakış	Geleneksel olmayan

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Yüce varlık, bir Yaradan bulunduğuna inanırım.Ama kiliseye gidip gümüş tabaklar öpmeye, bizden iyi yiyip içen birtakım soytarıları kesemde beslemeye gereksinme duymam...					
Tanrı büyüktü, iyiydi; hiç şikayet etmeden iradesine itaat etmek, hatta kendisine şükrelemek lazımdı.	362	Fransız	1	Dinsel bakış	Geleneksel
Ben nefret ediyorum, o sizin Tanrınızdan!	362	Fransız	1	Dinsel bakış	Geleneksel olmayan
Tanrı bizim gereksinimlerimizi bilir, dua neye yarayacak öyleyse?	363	Fransız	1	Dinsel bakış	Geleneksel olmayan
Siz bir insanın tarım uzmanı olması için bizzat toprağı sürmesi, kümes hayvanları beslemiş olması mı lazımdır sanıyorsunuz? O işlerden ziyade, söz konusu maddelerin yapısını, toprağın, maden filizlerinin durumunu, havanın etkilerini .... bilmek lazımdır!	143	Fransız	1	Mesleki yeterlilik	Tarım uzmanı
Ah! Bizim tarımcılarımız birer kimyager olsa, hiç olmazsa bilimin öğütlerini dinler kimseler olsa!	143	Fransız	1	Mesleki yeterlilik	Tarım uzmanı
Dostunun kulağına eğilerek, bir kadının ateşli olup olmadığını ne gibi belirtilerden anlamak lazım geldiğini anlattı. ... Alman kadını edalı, Fransız kadını çapkın, İtalyan kadını hırslı olurmuş.	307	Fransız	1	Milliyet algısı	Toplumdaki kadın algısı
Bir vali, cambazlar gibi çadır altında yemek yemekten hoşlanır mı sanıyorlar?	142	Fransız	1	Politik duruş	Memlekete hizmet

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Böyle işgüzarlıkların adına "memlekete hizmet" diyorlar!					
Rodolphe'un giyiminde, aleladelikle özenip bezenmenin bir araya gelmesinden hasıl olan bir karmakarışıklık vardı; avamdan kimseler bunu, garip bir surette yaşamının, pek tuhaf hisler beslemenin, sanat havesine esir olmanın ve toplum kurallarını daima hafifsetmenin bir belirtisi sanarak, ya hoşlanır, ya da sinirlenir.	147-148	Fransız	1	Yaşam biçimi	Giyim- kuşam
Kaplarına sığmayan insanlar bulunduğunu bilmez misiniz? Böylelerine hem hülya, hem hareket, hem en temiz ihtiraslar, hem de en coşkun keyifler lazımdır. Böylece insan her çeşit fanteziye, çılgınlığa kendini kapıp koyuverir.	154	Fransız	1	Yaşam biçimi	Eğlence
Niçin koltukların kumaşını değiştirdiniz? Benim zamanımda her evde, yaşlı insanlar için, bir tek koltuk bulunurdu... Sizin yaptığınız gibi, nazlı bebek usulü yaşamaktan yüzüm kızarır benim.	301	Fransız	1	Yaşam biçimi	Ev döşeme
Zavallı yavrucaklar! Onları Tanrı yoluna ne kadar erken sokarsak o kadar iyi olur...	121	Hristiyan	1	Eğitim	Din

Ek K***Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Alt Kategorileri***

Bakış Açıları Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Cinsiyet roller	Kadına atfedilenler	8
	Erkeğe atfedilenler	6
Toplumsal yaşam	Rus	5
	Genel	3
Milliyet algısı	Olumlu	2
	Olumsuz	4
Dünya görüşü	Geleneksel	2
	Geleneksel olmayan	1
Eğitim	Geleneksel	1
	Geleneksel olmayan	2
Sosyal konum	Olumlu	1
	Olumsuz	2
Batıl inanç	Genel	1

Ek L

Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Bakış Açıları Temsillerinin Detaylı Verileri

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Korkmayın şimdiye kadar hiç kimseye nazarım değmemiştir.	52	Rus	1	Batıl inanç	
... böyle bir kadınla arkadaş olunabilirmiş gibi	38	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
...tüm hayatını bir kadının aşkına yatıran, kaybedince de çöken, artık hiçbir işe yaramayacak bir erkek, erkek değildir.	41	Rus	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol
... Feniçka'yla evlenmesi gerektiği...	53	Rus	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol
Kırk dört yaşında bu beyefendinin gözlerinden yaşlar, nedensiz yaşlar akıyordu; viyolonselden yüz	73	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki erkek algısı

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
kat daha kötüydü bu...					
Onlarla [kadınlarla] bir şey yapılmaz. Küçümsenmektir tek hak ettikleri	85	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
... hiçbiri [kadınların] biz ciddi erkeklerin oturup onların sözünü etmesine değmez!	86	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
... gözlemlerime göre, kadınlar arasında serbest düşünceli olanlar yalnızca ucubelerdir.	94	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı
... bana göre kadın için zengin, yaşlı bir kocaya varmak hiç de tuhaf bir şey değildir, üstelik akıllıcadır da.	95	Rus	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide kadına biçilen rol
Karısız olur mu hiç?	138	Rus	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
Dövüyor musun onu? Karımı mı? Hem de her fırsatta.	138	Rus	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol	
Peki o seni dövüyor mu? ... Bu soruya gücendiği belliydi.	138	Rus	1	Cinsiyet rolleri	İlişkide erkeğe biçilen rol	
... kadınların zayıflığı işte...	141	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı	
anne yüreği						
Bir kadın yarım saat sohbet edebiliyorsa, iyiye işarettir bu.	166	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı	
Kurnazlık etmeden duramaz kadınlar	216	Rus	1	Cinsiyet rolleri	Toplumdaki kadın algısı	Geleneksel olmayan
Döneme gelince, neden yetiştiğim döneme bağlı olacağımı?	41	Rus	1	Dünya görüşü	Zamana ayak uydurma	Geleneksel
Varsın o bana bağlı olsun.						
İnsan prensipleri, kuralları nasıl yadsıyabilir,	62	Rus	1	Dünya görüşü	Sosyal kurallar	Geleneksel

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
aklını almıyor. Yaşamınızı başka ne yönlendirebilir? Çağın gerisinde kalmamak için elimden geleni yapıyorum. ... gene de zamanı geçmiş diyorlar benim için. Her insan kendi kendini eğitmek zorundadır. Kadınlarımız çok kötü eğitiliyor. ... ruhsal hastalıklar kötü eğitimden, çocukluktan başlayarak kafalara doldurulan gereksiz bir sürü şeyden, sözün kısası, toplumdaki bozukluklardan oluyor. Toplumu	58	Rus	1	Dünya görüşü	Zamana ayak uydurma	Geleneksel
	41	Rus	1	Eğitim	Sorumluluk	Geleneksel olmayan
	85	Rus	1	Eğitim	Cinsiyet farkı	Geleneksel olmayan
	104	Rus	1	Eğitim	Yozlaşma	olumsuz

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
düzeltilin, bu hastalıklar kalmayacaktır.						
... Almanlar yerine Cermenler sözcüğünü alay olsun diye kullanmıştı.	31	Rus	1	Milliyet algısı	Ayrımcılık	olumsuz
Rus Almanlarından söz etmiyorum: Onların ne mal olduklarını herkes biliyor.	32	Rus	1	Milliyet algısı	Ayrımcılık	olumsuz
Rus köylüsü Tanrı'yı bile soyar.	54	Rus	1	Milliyet algısı	Yozlaşma	olumsuz
Rus insanı için iyi olan tek şey, kendisiyle ilgili hep kötü şeyler düşünmesidir.	54	Rus	1	Milliyet algısı	Kötümserlik	olumlu
Bakın, sapına kadar Rusuz biz, aynı zamanda okullarda öğretilenlere bağlı kalmayacak kadar	60-61	Rus	1	Milliyet algısı	Destekleme	olumlu

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
önemli kişileriz de. Bu söylediklerinizden sonra Rus değilsiniz artık! Sizi Rus sayamam ben.	64	Rus	1	Milliyet algısı	Dışlama	olumsuz
Rezilin, aristokrat bozuntusunun tekidir.	59	Rus	1	Sosyal konum	Dışlama	olumsuz
... "aristokrat bozuntuları" konusunda aynı düşünceye sahipsiniz.	60	Rus	1	Sosyal konum	Dışlama	olumlu
İngiliz aristokratlarını unutmayın sayın bayım. ... İngiltere'ye özgürlüğü veren de destekleyen de aristokrasidir...	60	Rus	1	Sosyal konum	Destekleme	Genel
Beni anlayamazsın anne, ikimiz ayrı kuşakların	69	Rus	1	Toplumsal yaşam	Kuşak çatışması	Genel

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
insanlarıyız çünkü. Köylük yerde o ne şıklık öyle! ... nikahı hala önemsiyorsun ... sizin düşündüğünüz gibi değildir Rus halkı. Gelenek göreneklerini kutsal bilir, muhafazakardır, inancı olmadan yaşayamaz... Yasadışı gelin- kayınpeder ilişkilerini duymuşsunuzdur. Ölmek üzere olanı çarlar bile ziyaret eder. ... sizin düşündüğünüz gibi değildir Rus halkı. Gelenek göreneklerini kutsal bilir,	20 53 63 68 244 63	Rus Rus Rus Rus Rus Rus	1 1 1 1 1 1	Toplumsal yaşam Toplumsal yaşam Toplumsal yaşam Toplumsal yaşam Toplumsal yaşam	Kılık- kıyafet Evlilik kurumu Gelenek- görenek Yozlaşma Ölüme saygı Muhafazakarlık	Genel

Bakış açısı	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
muhafazakardır, inancı olmadan yaşayamaz... ... sizin düşündüğünüz gibi değildir Rus halkı. Gelenek göreneklerini kutsal bilir, muhafazakardır, inancı olmadan yaşayamaz...	63	Rus	1	Toplumsal yaşam	İnanış

Ek M

Madam Bovary’de Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt Kategoriler

Bakış Açıları Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Din	Hristiyan	35
Eğlence	Fransız	4
	Avrupa	4
	İspanyol	1
	Rus	1
Tarih	Fransız	2
	Avrupa	1
Günlük yaşam	Genel	2
	Çin	1
Ölçü birimi	Fransız	2
Tedavi yöntemi	Genel	2
Batıl inanç	Fransız	1
Ekonomi	Fransız	1
Ödüllendirme	Fransız	1
Selamlaşma	Avrupa	1
Vedalaşma	İngiliz	1

Ek N

Madam Bovary'de Yer Alan Uygulama Temsillerinin Detaylı Verileri

Uygulama	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Koyungözünden fal bakmak	146	Fransız	1	Batıl inanç	Fal
Viatique yutturmak	7	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Saint- Romain panayırı	7	Hristiyan	1	Din	Kutlama
Cumaları et yememek	11	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Epiphanie ziyafeti	13	Hristiyan	1	Din	Kutlama
Drahoma almak/ vermek	24	Hristiyan	1	Din	Gelenek
Premiere communion	26	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Noel yortusu	30	Hristiyan	1	Din	Kutlama
İsim günü hediyesi almak/ vermek	38	Hristiyan	1	Din	Kutlama
Pazar günü kiliseye gitmek	42	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Angelus de çalmak	79	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Dokuz gün tövbeleri	83	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Vaftiz babası olmak	94	Hristiyan	1	Din	Ritüel
İsim günü hediyesi almak/ vermek	104	Hristiyan	1	Din	Kutlama
Günah çıkarmak	119	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Premiere communion	120	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Ascension yortusu	120	Hristiyan	1	Din	Kutlama
Namına ayin yapmak	163	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Hastanın başına kutsal su koymak	197	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Hastanın başına şimşir dalı asmak	197	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Saint- Pierre Yortusu	205	Hristiyan	1	Din	Kutlama

Uygulama	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Günah çıkarmak	232	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Hasta yatağına mukaddes su serpmek	233	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Hastaya mukaddes ekmek yedirmek	233	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Hastaya kutsal yağ sürmek	357	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Ölümçül hastanın eline kutsallaştırılmış mum sıkıştırmak	357	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Hastanın başında ölüm duası okumak	358	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Ölen kişiyi cenaze töreni için giydirmek	365	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Papazların bekar kalması zorunluluğu	365	Hristiyan	1	Din	Kısıtlama
Günah çıkarmak	366	Hristiyan	2	Din	Ritüel
Etrafa kutsal su serpmek	368	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Mezara kutsal su serpmek	373	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Mezar taşına şiir yazdırmak	380	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Drahoma almak/ vermek	4	Hristiyan	1	Din	Gelenek
Ayin yapmak	368	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Kotiyon	54	Avrupa	1	Eğlence	Dans
Maskeli Balo	124	Avrupa	1	Eğlence	Kutlama
Maskeli Balo	129	Avrupa	1	Eğlence	Kutlama
Çubuk içmek	5	Avrupa	1	Eğlence	Keyif verici alışkanlık
Bouchon oynamak	29	Fransız	1	Eğlence	Kumar
Tarım şenlikleri	140	Fransız	1	Eğlence	Kutlama
Ziraat şenliği	341	Fransız	1	Eğlence	Kutlama
Sürek avına çıkmak	343	Fransız	1	Eğlence	
Zarabanda	67	İspanyol	1	Eğlence	Dans

Uygulama	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
Rus stepinde ateş unutmak	131	Rus	1	Eğlence	Kutlama
Dime günleri	79	Fransız	1	Ekonomi	Vergi
Tırnakları limonla temizlemek	132	Avrupa	1	Günlük yaşam	Kişisel bakım
Saçları Çin kadınlarınıninki gibi toplamak	133	Çin	1	Günlük yaşam	Kişisel bakım
Saçları erkek saçı gibi yandan ayırmak	133	Fransız	1	Günlük yaşam	Kişisel bakım
Önemli bir kişiye nişan takmak	381	Fransız	1	Ödüllendirme	
once	180	Fransız	1	Ölçü birimi	Ağırlık
once	181	Fransız	4	Ölçü birimi	Ağırlık
Kadınlara ünvan ve soyisimle hitap etmek	168	Avrupa	1	Selamlaşma	Cinsiyet rolleri
İngiliz usulü vedalaşma	127	İngiliz	1	Vedalaşma	Sosyal yaşam
Haçlı Seferleri	378	Avrupa	1	Tarih	Sefer
Saint- Barthelemy katliamı	379	Fransız	1	Tarih	Katliam
Kolera zamanı	382	Fransız	1	Tarih	Salgın
Hacamat	137	Antik dönem	1	Tedavi yöntemi	
Hacamat	140	Antik dönem	1	Tedavi yöntemi	

Ek O

Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Uygulama Temsillerinin Alt Kategorileri

Bakış Açıları Alt Kategorileri	Kültür	Frekans
Eğlence	Avrupa	5
	Polonya	4
	Rus	2
	İngiliz	1
	Kazak	1
Din	Hristiyan	9
Sosyal yaşam	Rus	7
	Avrupa	1
Ölçü birimi	Rus	8
Günlük yaşam	İngiliz	2

Ek Ö

Babalar ve Oğullar'da Yer Alan Uygulama Temsillerinin Detaylı Tablosu

Uygulama	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
isim günü	99	Hristiyan	1	Din	Kutlama
haç çıkararak kutsamak	150	Hristiyan	1	Din	Ritüel
birisi için dua etmek	164	Hristiyan	1	Din	Ritüel
pazar okulu	214	Hristiyan	1	Din	Eğitim
boyna muska takmak	230	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Dokuz duası	232	Hristiyan	1	Din	Ritüel
son kutsama	241	Hristiyan	1	Din	Ritüel
drahoma almak/ vermek	250	Hristiyan	1	Din	Gelenek
haç çıkarmak	251	Hristiyan	1	Din	Ritüel
Kadril	90	Avrupa	1	Eğlence	Dans
Kadril	91	Avrupa	3	Eğlence	Dans
Paris usulü polka- mazurka	94	Avrupa	1	Eğlence	Dans
vist oynamak	40	İngiliz	1	Eğlence	İşkambil oyunu
Kazak dansı	173	Kazak	1	Eğlence	Dans
mazurka oynamak	36	Polonya	1	Eğlence	Dans
mazurka oynamak	91	Polonya	1	Eğlence	Dans
mazurka oynamak	92	Polonya	1	Eğlence	Dans
mazurka oynamak	93	Polonya	1	Eğlence	Dans
preferans oyunu	106	Rus	1	Eğlence	İşkambil oyunu
mazurka oynamak	154	Rus	1	Eğlence	Dans
... yaşam biçimi de İngilizlerinki gibiydi.	39	İngiliz	1	Günlük	

Uygulama	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık	
... yemeklerin de İngiliz usulü, fraklı, beyaz kravatlı yenmesi gerektiği	112	İngiliz	1	yaşam Günlük	Sofra adabı
funt (409,5 gramlık ağırlık ölçüsü)	43	Rus	1	yaşam Ölçü	Ağırlık
versta	59	Rus	1	birimi Ölçü	Uzunluk
versta	70	Rus	1	birimi Ölçü	Uzunluk
versta	73	Rus	1	birimi Ölçü	Uzunluk
versta	97	Rus	1	birimi Ölçü	Uzunluk
versta	137	Rus	2	birimi Ölçü	Uzunluk
versta	199	Rus	1	birimi Ölçü	Uzunluk
Avrupa usulü "shake hands"i	19	Avrupa	1	Sosyal yaşam	Selamlaşma
Rus usulü üç kez öptü	19	Rus	1	Sosyal yaşam	Selamlaşma
baş örtüsü düzeltmek	46	Rus	1	Sosyal yaşam	Selamlaşma
birinin yanına varınca kasket çıkartmak	52	Rus	1	Sosyal yaşam	Selamlaşma
...yeni tanıştığı her erkeği soyadıyla çağırma alışkanlığı	82	Rus	1	Sosyal yaşam	Selamlaşma
beyefendileri görünce şapka çıkarmak	196	Rus	1	Sosyal yaşam	Selamlaşma

Cinsiyet
rolleri

Cinsiyet
rolleri

Kölelik

Uygulama	Sayfa no.	Kültür	Frekans	Alt başlık		
köle köylü kullanmak	48	Rus	1	yaşam Sosyal	Sosyal konum	Selamlaşma
Beyefendilerin elinin öpülmesi	48	Rus	1	yaşam Sosyal	Sosyal konum	
Uygulama	Sayfa no.	Kültür	Frekans	yaşam Alt başlık		
isim günü	99	Hristiyan	1	Din	Kutlama	
haç çıkararak kutsamak	150	Hristiyan	1	Din	Ritüel	
birisi için dua etmek	164	Hristiyan	1	Din	Ritüel	
pazar okulu	214	Hristiyan	1	Din	Eğitim	
boyna muska takmak	230	Hristiyan	1	Din	Ritüel	
Dokuz duası	232	Hristiyan	1	Din	Ritüel	
son kutsama	241	Hristiyan	1	Din	Ritüel	
drahoma almak/ vermek	250	Hristiyan	1	Din	Gelenek	
haç çıkarmak	251	Hristiyan	1	Din	Ritüel	
Kadril	90	Avrupa	1	Eğlence	Dans	
Kadril	91	Avrupa	3	Eğlence	Dans	